

Univerzita Karlova v Praze
Právnická fakulta

Bc. Kryštof Horn

**TRUST PODLE COMMON LAW
A INSTITUT SVĚŘENSKÉHO FONDU
V NOVÉM OBČANSKÉM ZÁKONÍKU**

Diplomová práce

Vedoucí diplomové práce: JUDr. PhDr. David Elischer, Ph.D.
Katedra občanského práva
Datum uzavření rukopisu: 1. červen 2014

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem předkládanou diplomovou práci vypracoval samostatně, všechny použité prameny a literatura byly řádně citovány a práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze dne 1. 6. 2014

.....
Bc. Kryštof Horn

Poděkování

Velice děkuji vedoucímu práce JUDr. PhDr. Davidu Elischerovi, Ph.D za cenné rady a trpělivost při vedení práce během mého studijního pobytu v Irsku.

Poděkování patří též Millsu J. Kirinovi, vyučujícímu Právnické fakulty Univerzity Karlovy, a přednášejícím University College Cork profesoru Johnovi Mee a Dr. Owenu McIntyreovi za to, že ve mně vzbudili a prohloubili zájem o trustové právo.

V neposlední řadě děkuji své snoubence Karolínce, bez jejíž vytrvalé pozornosti a péče by tato práce patrně vznikla dříve, život autora by však byl o poznání nudnější.

Obsah

SEZNAM ZKRATEK	1
ÚVOD	2
1. SVĚŘENSKÝ FOND V DOMÁCÍ PRÁVNÍ ÚPRAVĚ (POPISNÁ ČÁST)	4
1.1. HISTORICKÝ EXKURS	4
1.1.1. Římskoprávní kořeny	4
1.1.2. České středověké právo	5
1.1.3. Všeobecný občanský zákoník	6
1.1.4. Mladé československé právo a zánik svěření	6
1.1.5. Trnitá cesta nového kodexu na svět	7
1.2. ZÁKLADY A PRINCIPY NOVÉHO OBČANSKÉHO ZÁKONÍKU	9
1.2.1. Ekvita, spravedlnost a dobré mravy	10
1.3. SPRÁVA CIZÍHO MAJETKU	10
1.3.1. Druhy správy	12
1.3.1.1. Prostá a plná správa	12
1.3.2. Základní pravidla správy	13
1.3.2.1. Standard péče řádného hospodáře	14
1.3.2.2. Povinnost rovného zacházení	14
1.3.2.3. Další povinnosti a omezení	15
1.3.3. Odpovědnost z porušení povinností	15
1.3.4. Vztah k třetím osobám	15
1.3.5. Inventář a vyúčtování	16
1.3.6. Role soudu	16
1.4. SVĚŘENSKÝ FOND	17
1.4.1. Vznik	17
1.4.2. Povaha svěřenského fondu, právní osobnost	18
1.4.3. Typy svěřenského fondu	20
1.4.4. Statut	21
1.4.5. Zakladatel	22
1.4.6. Svěřenský správce	23
1.4.7. Obmyšlený	24
1.4.8. Dohled nad správou	26
1.4.9. Ingerence soudu	27
1.4.10. Zánik fondu	28

2. TRUST A OBDOBNÉ ZAHRANIČNÍ INSTITUTY (SROVNÁVACÍ ČÁST)	30
2.1. O STUDIU CIZÍCH PRÁVNÍCH ÚPRAV	30
2.1.1. O jazyku	30
2.1.2. O volbě jurisdikcí.....	31
2.2. COMMON LAW JAKO RODIŠTĚ MODERNÍHO TRUSTU	32
2.2.1. Právní systém <i>common law</i>	32
2.2.2. Vznik systému <i>equity</i>	32
2.2.3. Zásady <i>equity</i>	33
2.2.4. Dva proudy jurisdikce.....	34
2.2.5. Stopování	35
2.2.6. Kořeny <i>trustu</i>	39
2.2.7. Pojem <i>trustu</i>	39
2.2.8. Dělení <i>trustů</i>	40
2.2.9. Forma	41
2.2.10. Tři jistoty.....	41
2.2.10.1. Jistota záměru.....	42
2.2.10.2. Jistota předmětu.....	42
2.2.10.3. Jistota objektů.....	43
2.2.11. Zřízení <i>trustu</i>	44
2.2.12. Neplatnost <i>trustu</i>	45
2.2.13. Správa <i>trustu</i> , práva a povinnosti správce.....	47
2.2.14. Utajený <i>trust</i>	49
2.2.15. Výsledný <i>trust</i>	50
2.2.15.1. Automatický výsledný <i>trust</i>	50
2.2.15.2. Presumovaný výsledný <i>trust</i>	52
2.2.16. Vykonstruovaný <i>trust</i>	53
2.2.17. <i>Trust</i> za určitým účelem.....	55
2.2.18. Charitativní <i>trusty</i>	56
2.2.19. <i>Cy-près</i>	58
2.3. SMÍŠENÉ PRÁVNÍ SYSTÉMY	59
2.3.1. <i>Quebec</i>	61
2.3.2. <i>Skotsko</i>	63
2.3.3. <i>Louisiana</i>	64
2.3.4. <i>Republika Jižní Afrika</i>	65
2.3.5. <i>Izrael</i>	66
2.3.6. Další smíšené jurisdikce	67

2.4.	KONTINENTÁLNÍ JURISDIKCE	67
2.4.1.	<i>Francie</i>	68
2.4.2.	<i>Lichtenštejnsko</i>	69
2.4.3.	<i>Import trustu pomocí MPS</i>	69
2.4.4.	<i>Další kontinentální jurisdikce</i>	70
3.	APLIKAČNÍ ČÁST	71
3.1.	LZE SE OBEJÍT BEZ TRUSTU?.....	71
3.2.	KONTINENTÁLNÍ NÁMITKY A NÁSLEDKY JEJICH ŘEŠENÍ.....	72
3.2.1.	<i>„Duální“ vlastnictví</i>	72
3.2.2.	<i>Numerus clausus</i>	73
3.2.3.	<i>Další námitky a jejich relevance</i>	73
3.2.4.	<i>Pojetí jmění</i>	74
3.3.	JE SVĚŘENSKÝ FOND TRUSTEM?.....	75
3.3.1.	<i>Pravomoc správce majetek zcizovat a spravovat bez souhlasu beneficianta</i>	76
3.3.2.	<i>Imunita majetku trustu před dědici a věřiteli správce</i>	76
3.3.3.	<i>Právo beneficianta získat majetek trustu v závislosti na jeho pravidlech</i>	77
3.3.4.	<i>Existence systému kontroly výkonu funkce správce beneficentem</i>	77
3.3.5.	<i>Institut trustu podobný</i>	78
3.4.	ROLE SOUDŮ A JUDIKATURY	80
3.5.	VYUŽITÍ SVĚŘENSKÝCH FONDŮ A PRAKTICKÉ DOPADY	82
3.5.1.	<i>Dědické právo</i>	83
3.5.2.	<i>Insolvence a exekuce</i>	84
3.5.3.	<i>Daňové konsekvence, daňová optimalizace</i>	86
3.5.4.	<i>Daňové úniky a jiná nebezpečí</i>	87
3.5.5.	<i>Cizí prvek, mezinárodní právo soukromé</i>	88
	ZÁVĚR	90
	SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY A PRAMENŮ	92
	SHRnutí	102
	SUMMARY	103

Seznam zkratek

NOZ	zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník
ZOK	zákon č. 90/2012 Sb., o obchodních společnostech a družstvech (zákon o obchodních korporacích)
ZMPS	zákon č. 91/2012 Sb., o mezinárodním právu soukromém
ZZŘS	zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních
OSŘ	zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád
IZ	zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon)
DP	zákon č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů
TZ	zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník
CCQ	Civil Code of Quebec, S.Q. 1991, c. 64 ¹
ABGB	Všeobecný občanský zákoník ze dne 1. června 1811
Haagská úmluva	Úmluva Haagské konference z 1. července 1985 o právu rozhodném pro trusty a o jejich uznávání

¹ V anglické i francouzské jazykové verzi dostupné např. na <http://ccq.lexum.com/ccq/en>.

Úvod

„In principle taxonomies can be changed (...) [b]ut altering a taxonomic system is as inconvenient as changing the classification system in an ancient library. If we are serious about law, trusts must be located in the system.“²

Téměř ve stínu proběhlé rekodifikace českého soukromého práva zůstalo zavedení svěřenského fondu jako údajného reprezentanta trustu známého ze zemí common law do našeho prostředí. Až v poslední době si většina odborné a laické veřejnosti teprve začíná všimnout jeho existence, přičemž jeho přijetí se ne vždy setkává s velkým pochopením. Faktem však zůstává, že trust v určité jeho formě se snaží zakotvit čím dál tím větší počet zemí kontinentální právní rodiny. Tento trend je – jakkoliv to může znít jako klišé – logickým průvodním jevem globalizace světové ekonomiky, zjednodušující se mobility obyvatelstva a kapitálu a snah o harmonizaci a unifikaci právních řádů napříč kontinenty.

Institut trustu podle common law již minimálně po desetiletí fascinuje právní praktiky i teoretiky kontinentálního práva. Stejnou měrou způsobuje v jejich řadách nervozitu, střetne-li se trust s klasickými teoretickými koncepcemi. V záhlaví uvedený citát dobře ilustruje urputný boj, jehož cílem je vměstnat trust do některé z polic, které nám nabízí „starobylá knihovna“.

Autor vychází z předpokladu, že pro zodpovědné zkoumání kompatibility trustu s kontinentálním právem, stejně jako pro pochopení jeho smyslu a využití jeho potenciálu, je nezbytné podrobnější seznámení s jeho skutečnou povahou, než jaké je zpravidla k dispozici na několika řádkách odborných článků. Klade si tedy za cíl v této práci popsat fungování trustu dle common law a seznámit čtenáře s celkovým kontextem pronikání trustu do jiných jurisdikcí. Jelikož výsledkem tohoto procesu pronikání má být úprava českého svěřenského fondu, hodlá autor v práci tento podrobit

² GRETTON, G. L., Trusts without Equity, s. 618.

kritickému rozboru a srovnání a dospět k odpovědi na otázku, zda ho lze za trust považovat.

V první části práce provede tedy autor po krátkém historickém exkurzu rozbor nové české právní úpravy v oblasti správy cizího majetku a institutu svěřenského fondu. V této části rovněž poukáže na odbornou polemiku, která se kolem některých doposud nevyjasněných otázek vede.

V druhé části pak představí klasický trust a jeho zakotvení v systému common law, stejně jako instituty, které vznikly jako důsledek pokusů o jeho převzetí do tzv. smíšených právních systémů a jurisdikcí kontinentální právní tradice. Rozsah této práce nedovoluje vyčerpávající komparativní analýzu všech jurisdikcí, které zakotvují trust nebo jemu podobné instrumenty. Zvláštní pozornost bude proto věnována především quebecké právní úpravě jakožto modelu, kterým se náš zákonodárce inspiroval.

V závěrečné části budou nabyté znalosti o české a zahraniční úpravě trustů aplikovány k řešení otázky, do jaké míry je svěřenský fond trustem, jaké je jeho místo a budoucnost v české právní praxi a jaké výzvy čekají nejen právníky, kteří se s ním budou setkávat.

Autor tedy provede deskripci obou institutů a k jejich srovnání použije tam, kde to bude vhodné, komparativní metodu. Na základě zjištěných poznatků bude následovat diskuze a analýza otázek, které z konfrontace obou institutů vyvstanou.

Zvolená struktura je poněkud odlišná, než jakou je možné vidět u některých jiných prací zabývajících se obdobným tématem.³ Je to dáno především tím, že autoři těchto prací v době jejich vzniku nepracovali s účinnou úpravou nového občanského zákoníku a ten byl z toho důvodu spíše stranou jejich hlavního zájmu.

Autor bude pracovat s právním stavem účinným k 1. březnu 2014.

³ Např. SKUHRAVÝ, J., *Institut trustu v českém právu* (dále jen „**Skuhravý**“) nebo HOUFEK, I., *Trusty a společnosti s variabilním kapitálem* (dále jen „**Houfek**“).

1. Svěřenský fond v domácí právní úpravě (popisná část)

1.1. Historický exkurs

Nežli přistoupíme k deskripci nové právní úpravy, je dlužno připomenout historické souvislosti, stejně jako okolnosti jejího přijetí v době nedávné.

1.1.1. Římskoprávní kořeny

Již v římském dědickém právu se objevil institut zvaný fideikomis (*fideicomissum*) jako něco, co je svěřeno (*commisum*) něčí poctivosti či věrnosti (*fidei*).⁴ Zůstavitel tak svému dědici svěřoval majetek a současně ho žádal, aby s ním nějakým způsobem naložil. Nejčastější využití našel fideikomis tam, kde bylo cílem převést majetek na osoby nezpůsobilé dědit podle civilního práva, přičemž oblibu si fideikomis získal pro své minimální formální náležitosti.⁵

Institut zpočátku nebyl právně regulován, později byla však přijímána *senatus consulta*, která fideikomis zakotvovala a přinášela lepší ochranu fideikomisáře (beneficienta), ale i fiduciáře (dědice), v jehož prospěch byla zavedena tzv. falciadiánská kvarta.⁶ Jako čtvrtinu dědictví, která nesmí být zatížena odkazy, ji zná i současný NOZ.⁷

Brzy se pak tento institut začal používat za účelem udržení rodinného majetku v podobě tzv. rodinných fideikomisů, kde byl dědic zavázán předat ucelený majetek dalším generacím.⁸ Takto mohl být majetek původně předáván z generace na generaci po neomezeně dlouhou dobu – tj. věčně, vznikaly tedy tzv. perpetuity. Postupně však císařové Hadrián a Justinián zavedli omezení trvání fideikomisu v rozpětí od jedné do čtyř generací.⁹ S podobným omezením se můžeme setkat i v oblasti anglických trustů¹⁰, stejně tak v NOZ v případě svěřenského fondu¹¹ i svěřenského nástupnictví¹², které je

⁴ KINCL, J., URFUS, V., SKŘEJPEK, M., *Římské právo*, s. 306, citováno podle BEDNAŘÍKOVÁ, B., *Svěřenské fondy: institut pro uchování a převody rodinného majetku*, s. 4 (dále jen „Bednaříková“).

⁵ Bednaříková, s. 5.

⁶ *Ibid.*, s. 7-8.

⁷ Srov. § 1598 NOZ.

⁸ Bednaříková, s. 10.

⁹ *Ibid.*, s. 18-19.

¹⁰ Viz pravidlo proti *perpetuitám* v části „Neplatnost trustu“.

¹¹ Srov. § 1460 NOZ.

¹² Srov. § 1514 a § 1515 NOZ.

novodobým následovníkem fideikomisární substituce.¹³

1.1.2. České středověké právo

V českých zemích existoval v rámci dědického práva institut rodinného nedílu, který však navzdory svému názvu vedl často k dělení rodinného majetku mezi potomky, kteří měli při oddělení z nedílu právo na jeho část.¹⁴ Česká a moravská šlechta si postupně na králi vydobyla zrušení odúmrtí, právo pořizovat testament však měla pouze s jeho souhlasem.¹⁵ Dochází tak ke zřizování rodových zřízení jako pravidel nástupnictví a správy rodového majetku, která jsou zapisována po panovníkově souhlasu do zemských desek.¹⁶ Ačkoliv není vztah mezi tímto druhem svěřenství a římským fideikomisem zřejmý, existuje zde podobnost a např. Bednaříková¹⁷ dochází k závěru, že zde doložitelná souvislost je. Za účelem zachování „lesku rodu“ (*splendor familiae*)¹⁸ se mezi šlechtou postupem času, zejména v pobělohorském období, rozmáhá rodinný fideikomis římského typu, který do českých zemí přichází s vlivem španělské větve Habsburského rodu.¹⁹ Mohl být zřízen jen pro šlechtické rody, jen se souhlasem panovníka a neexistovalo zde omezení doby trvání svěřenství.²⁰ Je tedy zřejmé, že tato výsada se omezovala jen na velmi úzký okruh obyvatelstva z řad šlechty, a to pouze šlechty s panovníkem spjaté. Fideikomisy umožňovaly stanovit podmínky nástupnictví a další povinnosti pro správce rodinného majetku, např. povinnost poskytovat obživu či obydlí dalším členům rodu.²¹ To vše právě za účelem udržení zmíněného *splendor familiae*. Správce směl na základě patentu císaře Josefa II. fideikomis zatížit, pouze však do výše jedné třetiny jeho hodnoty. Mohl tak učinit bez souhlasu panovníka ale i

¹³ Důvodová zpráva k NOZ uvádí: „Z toho důvodu se po vzoru vládního návrhu československého občanského zákoníku z r. 1937 vyhrazuje termín „náhradnictví“ pro vulgární substituci, zatímco fideikomisární substituce se označuje jako „svěřenské nástupnictví“. To umožňuje jak přehledné odlišení náhradníka od svěřenského nástupce, tak také odlišení předního dědice od svěřenského nástupce, aniž je třeba za tím účelem volit termíny nečeské (institut a substitut, anebo fiduciář a fideikomisář), anebo toporné (přední dědic a zadní dědic, anebo dědic a poddědic).“ Srov. Důvodová zpráva k NOZ: konsolidovaná verze [online]. 2012 [cit. 2014-02-25]. Dostupné z: <http://obcanskyzakonik.justice.cz/fileadmin/Duvodova-zprava-NOZ-konsolidovana-verze.pdf>, s. 376.

¹⁴ Bednaříková, s. 23-25.

¹⁵ *Ibid.*, s. 26.

¹⁶ *Ibid.*, s. 28-29.

¹⁷ *Ibid.*, s. 30.

¹⁸ URFUS, V., Rodinný fideikomis v Čechách, s. 198, citováno podle Bednaříková, s. 33.

¹⁹ Bednaříková, s. 33.

²⁰ *Ibid.*, s. 35.

²¹ Fideikomisní spisy se zachovaly v zápisech do zemských desek a je možné je probádat v Národním archivu. Zajímavé příklady popisuje např. Bednaříková, s. 46 a násl.

bez souhlasu čekatelů.²²

1.1.3. Všeobecný občanský zákoník

I s ohledem na nárůst ekonomické síly měšťanstva a narůstající požadavky na ochranu jejich majetku přistoupila Marie Terezie ke kodifikačním pracím, které pokračovaly za vlády jejích synů Josefa II. a Leopolda II. a vyvrcholily až za Františka I. vyhlášením Všeobecného občanského zákoníku (*Allgemeines bürgerliches Gesetzbuch*) s účinností pro všechny země habsburské s výjimkou Uher od 1.1.1812.²³

ABGB se jako přirozenoprávní kodex se silnou návazností na *Corpus Iuris Civilis*²⁴ stal předlohou pro současný NOZ, jak bude rozebráno dále. Ve vztahu ke zmíněným „testamentárním“ požadavkům měšťanů a obyvatelstva vůbec upravil v desáté hlavě s titulem „O náhradních dědicích a svěřenství“ (*Von Nacherben und Fideicomissen*) v § 604 – § 646 obecnou a fideikomisární substituci, rodinné fideikomisy a nadace.²⁵

Trvání fideikomisární substituce bylo omezeno na zůstavitelovy současníky a jeden následující stupeň, šlo-li o nemovitosti, či na dva stupně v ostatních případech.²⁶ Rodinné fideikomisy časově omezeny nebyly, k jejich založení byl nadále potřeba souhlas panovníka a později – vzhledem k ústavním změnám v monarchii – souhlas Říšského sněmu.²⁷ Upravena byla pozice fideikomisního opatrovníka (kurátora) a role soudu jako ochránce fideikomisu.²⁸

1.1.4. Mladé československé právo a zánik svěřenství

Po zániku Rakousko-Uherské monarchie recipovalo mladé Československo rakousko-uherské právo v rozsahu, který se nepříčil demokratickým zásadám státu.²⁹ Rovněž došlo ke zrušení šlechtických titulů a rozsáhlé pozemkové reformě. Za této situace je více než logické, že se pozornost zejména politické reprezentace obrátila

²² Bednaříková, s. 55.

²³ Podrobněji viz *ibid.*, s. 55-56.

²⁴ *Ibid.*, s. 57.

²⁵ *Ibid.*

²⁶ *Ibid.*, s. 58-59.

²⁷ *Ibid.*, s. 67.

²⁸ *Ibid.*, s. 64- 65.

²⁹ *Ibid.*, s.72-79. Autorka dále popisuje příklady, kdy soud odmítl aplikovat podmínky nástupnictví rodinných fideikomisů vylučující např. neurozené osoby, osoby z nerovných sňatků či ženy.

k rodinným fideikomisům, které byly považovány za jednu z posledních výsad bývalé šlechty a rovněž i za hospodářskou zátěž nového státu.³⁰ Zákonem č. 179/1924 Sb. z. a n., o zrušení svěřenství, byly zrušeny rodinné fideikomisy a jejich majetek měl být vypořádán na základě dohody čekatelů. Čekatelé byli určeni dle stávajících pravidel (zřizovacích listin), nepřihlíželo se však k ustanovením příčícím se právnímu řádu demokratické republiky po zrušení šlechtictví. Nedošlo-li k dohodě do šesti měsíců, připadl majetek současnému držiteli jako přednímu dědici s omezením svěřenského nástupnictví ve prospěch prvního z čekatelů podle zřizovací listiny. Zemřel-li poslední držitel, získal první čekatel celý majetek do vlastnictví. Pokud se žádný z čekatelů nepřihlásil, spadl fideikomisární majetek do pozůstalosti posledního držitele. Nároky ostatních čekatelů zanikly vypořádáním fideikomisu bez náhrady a institut rodinného fideikomisu tak zmizel z českého právního řádu.³¹

Institut svěřenského nástupnictví přežil až do konce roku 1950, kdy byl ABGB nahrazen občanským zákoníkem z období právnické dvouletky – zákonem č. 141/1950 Sb.³² Předtím existující svěřenství však pokračovala až do přijetí socialistického občanského zákoníku č. 40/1964 Sb., který veškerá omezení z nástupnictví vyplývající zrušil.³³ Nyní se tedy po půl století tento institut českému právu ne zcela neznámý vrací.

1.1.5. Trnitá cesta nového kodexu na svět

Návrat svěřenství do českého práva nebyl vůbec jednoduchý. Po více než desetiletém období příprav byl v dubnu 2009 návrh nového kodexu občanského práva předložen Poslanecké sněmovně.³⁴ Do konce volebního období však nebyl schválen a byl předložen znovu až nové sněmovně v květnu 2011.³⁵ V probíhajícím legislativním procesu pak předpis doznal některých změn v podobě komplexního pozměňovacího návrhu Ústavně právního výboru, několik změn bylo provedeno i v úpravě správy cizího majetku a svěřenského fondu. Dlužno dodat, že během vzrušené debaty

³⁰ *Ibid.*, s. 72-79.

³¹ Srov. § 1 - 5 zákona č. 179/1924 Sb. z. a n., o zrušení svěřenství. Viz i Bednaříková, s. 78-79.

³² Srov. § 565 odst. 2 zákona č. 141/1950 Sb., občanský zákoník. Viz i Bednaříková, s. 84-85.

³³ Srov. § 503 odst. 2 zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník. Viz i Bednaříková, s. 84-85.

³⁴ Sněmovní tisk č. 835 – V. volební období.

³⁵ Sněmovní tisk č. 362 – VI. volební období.

v Poslanecké sněmovně nepadla o svěřenském fondu samotném ani jedna zmínka.³⁶

Ve sbírce zákonů byl přijatý zákon vyhlášen 22. března 2012. Legisvakanční lhůta měla běžet něco málo přes jeden a tři čtvrtě roku a během tohoto času opakovaně z různých stran zaznívaly hlasy žádající odložení nebo dokonce zrušení normy. Necelé tři měsíce před nabytím účinnosti se k těmto hlasům přidala i Česká advokátní komora. Ta NOZ označila za „největší změnu právního prostředí v tomto tisíciletí“, konstatovala nedostatečnou připravenost odborné i laické veřejnosti a nedostatek „odborné kvalifikované“ literatury a apelovala na státní orgány, aby odložily účinnost a zákon podstatně přepracovaly, „*má-li vůbec takto zpracovaný zákon nabýt účinnosti.*“³⁷

Nově zvolení poslanci KSČM v čele s advokátem³⁸ JUDr. Vojtěchem Filipem toto volání vyslyšeli a podali 34 dní před očekávaným nabytím účinnosti NOZ návrh zákona³⁹, který by tento počátek posunul o jeden rok.

NOZ však snahám o zrušení či odložení odolal a 1.1.2014 skutečně nabyl účinnosti. Ani krátce poté však neměl (a nemá) na různých ustláno. Odborná i politická⁴⁰ debata patrně bude mít dohru v podobě brzké novelizace některých ustanovení nového kodexu, ustanovení o svěřenském fondu nevyjímaje.

Nejistota se projevila i v nedostatku odborné literatury, která vychází jen postupně a se zpožděním. Správnost interpretace některých zákonných ustanovení potvrdí až judikatura v budoucnosti. Pokusme se tedy za pomoci těch pramenů, které

³⁶ Viz stenografické zápisy ze všech tří čtení. [cit. 2014-01-25]. Dostupné z: <http://www.psp.cz/eknih/2010ps/stenprot/019schuz/19-2.html#83>, <http://www.psp.cz/eknih/2010ps/stenprot/025schuz/25-1.html#56> a <http://www.psp.cz/eknih/2010ps/stenprot/030schuz/30-2.html#155>.

³⁷ Usnesení 6. sněmu České advokátní komory ze dne 11. října 2013. [cit. 2014-01-25]. Dostupné z: <http://www.cak.cz/assets/zaverecna-usneseni-snemu-cak.pdf>.

³⁸ Srov. ČAK - Vyhledávání advokátů a koncipientů. [cit. 2014-01-25]. Dostupné z: <http://vyhledavac.cak.cz/Units/Search/Details/detailAdvokat.aspx?id=112abe62-9636-4576-bf94-390dc3d586e7>.

³⁹ Sněmovní tisk č. 5 – VII. volební období.

⁴⁰ Viz např. Otázky Václava Moravce. Česká televize, 19. 1. 2014. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/porady/1126672097-otazky-vaclava-moravce/214411030500119>.

Zde moderátor hovoří o svěřenských fondech jako o *formě* vyskytující se v anglosaských zemích, kterou ale *není možné* převést do českého práva. Dodává, že *způsob regulace* v těchto zemích je *větší* než regulace v České republice a že „*se nám to vymstí*“. Profesorka Helena Válková jako (tehdy ještě pouze) kandidátka na post ministryně spravedlnosti zde o svěřeneckých (*sic*) fondech uvádí, že existují dvě různé skupiny názorů, přičemž jedna poukazuje na nebezpečí související např. s anonymním vlastnictvím akcií a druhá oponuje, že jde jenom o nepochopení problému. Paní profesorka pak dále hovoří o nutnosti analyzovat dopady nového kodexu a následně připravit příslušné novely. Konkrétně u svěřenského fondu pak považuje určité úpravy za nutné.

jsou v současné době k dispozici, porozumět obsahu nové úpravy.

1.2. Základy a principy nového občanského zákoníku

Předně je potřeba zdůraznit základy, na kterých je nový kodex občanského práva vystavěn, a připomenout zdroje, které zákonodárce vedly k určitému způsobu úpravy. Jedním ze základních rysů kodexu je bezesporu diskontinuita s předešlou úpravou, tedy zákonem č. 40/1964 Sb. Fakt, že se zákonodárce „*inspiroval zejména předválečným revidovaným návrhem občanského zákoníku z roku 1937 s jeho úzkou návazností na rakouský AGBG z roku 1811 a rovněž přihlédl k tradičním evropským občanskoprávním kodifikacím – německé, švýcarské, italské a francouzské, přičemž neopomenul ani modernější kodifikace – nizozemskou, quebeckou a ruskou a také připravované úpravy slovenské, polské, maďarské i pobaltských států*“⁴¹, má samozřejmě zásadní vliv na podobu přijatých institutů, svěrenský fond nevyjímaje. Neopomenutelný vliv má i „*stále hlubší pronikání soukromého práva Evropské unie do různých částí soukromého práva jejích jednotlivých členských států*“⁴². Otázku vhodnosti volby quebecké předlohy ve vztahu ke svěrenskému fondu ponechme prozatím stranou.

Významnou roli mezi stěžejními zásadami NOZ hraje zásada autonomie vůle, která „*vytváří široký prostor pro svobodné jednání a tím i pro sebeurčení v soukromém životě, ať v osobním, či podnikatelském.*“⁴³ Výjimku z této zásady tvoří zejména kogentní ustanovení zákona, jinými slovy „*případy, kdy jsou osoby soukromého práva při uplatnění své vůle omezeny buď zákonným zákazem, dobrými mravy či veřejným pořádkem (...)*“⁴⁴. Všechny tyto tři korektivy budou mít na autonomii vůle v úpravě svěrenského fondu nezanedbatelný dopad.

Kromě výše uvedené zásady jsou pro téma této práce důležité *inter alia* i zásady rovného postavení osob soukromého práva, povinnost nikomu neškodit (*neminem laedere*), zásada závaznosti slibu (*pacta sunt servanda*), zásada poctivosti a dobré víry (*bona fides*, viz níže), zákaz zneužití práva (*abusus iuris*), ochrana slabší

⁴¹ DVOŘÁK, J., ŠVESTKA, J., ZUKLÍNOVÁ, M., *Občanské právo hmotné*, s. 95 (dále jen „OPH“).

⁴² *Ibid.*, s. 27.

⁴³ *Ibid.*, s. 34.

⁴⁴ Srov. § 1 odst. 2 NOZ. *Ibid.*, s. 49.

strany a další.⁴⁵

1.2.1. **Ekvita, spravedlnost a dobré mravy**

Vzhledem k tématu práce je příhodné připomenout skutečnost, že NOZ vychází z přirozenoprávní koncepce a značným způsobem akcentuje ideu spravedlnosti (ekvity).⁴⁶ Právě myšlenka spravedlnosti a koncept dobrých mravů, poctivosti a dobré víry souvisí s podstatou a zásadami systému *equity*, kterému se bude práce věnovat v části týkající se common law.

Pokud jde o termín „dobré mravy“, není v NOZ nikde z pochopitelných důvodů definován. Lze přijmout doktrinální definici jako „*souhrn společenských, kulturních a mravních hodnot (etických zásad), které v historickém vývoji osvědčují jistou neměnnost, vystihují podstatné historické tendence a zejména jsou sdíleny a uznávány rozhodující většinou společnosti*“⁴⁷.

Za příklad⁴⁸ konkrétního ustanovení, kde se toto promítá, lze uvést § 8 NOZ, podle kterého zjevné zneužití práva nepožívá právní ochrany. Toto ustanovení může nabýt na důležitosti při interpretaci některých konkrétních ustanovení v následující části. Stejně tak v oblasti náhrady škody je důležité pamatovat na § 2909 NOZ, podle kterého je škůdce sledující jako hlavní účel něčí poškození povinen nahradit škodu způsobenou porušením dobrých mravů i v případě, kdy k ní došlo výkonem práva.

1.3. **Správa cizího majetku**

Zákonodárce přejal do šestého dílu druhé hlavy třetí části NOZ (tedy mezi ustanovení o věcných právech) úpravu správy cizího majetku a svěřenských fondů, a to na základě předlohy quebeckého práva (§ 1260 – § 1370 CCQ). Učinil tak dle důvodové zprávy⁴⁹ na doporučení Legislativní rady vlády⁵⁰ v reakci na společenskou potřebu. Jak uvádí důvodová zpráva: „*Generální úprava správy cizího majetku je hospodářsky,*

⁴⁵ Více k zásadám viz OPH, s. 49.

⁴⁶ OPH, s. 25.

⁴⁷ *Ibid.*, s. 50.

⁴⁸ Shodně jako v *ibid.*, s. 124.

⁴⁹ ELIÁŠ, K., *Nový občanský zákoník s aktualizovanou důvodovou zprávou a rejstříkem*, s. 580 (dále jen „**Eliáš**“).

⁵⁰ Konkrétně pak prý na doporučení I. Pelikánové předneseném 5. dubna 2001 – viz ELIÁŠ, K., *Nový občanský zákoník po schválení v Poslanecké sněmovně*, s. 19.

*sociálně i právně velmi potřebná a v našem soukromém právu je její nedostatek citelný.*⁵¹

Komentář⁵² k příslušným ustanovením přiznává quebecké judikatuře a doktríně interpretační význam. Je však na místě poznamenat, že quebecké právo vychází ze zcela jiných historických kořenů a závěry tamější judikatury nelze přejímat bez dalšího kritického pohledu na ně. Je však nepochybné, že mohou být významnou interpretační pomůckou pro domácího soudce aplikujícího institut ve formě nové a neznámé.⁵³

Správce cizího majetku je podle ustanovení § 1400 každý, komu je svěřena správa majetku, který mu nepatří, ve prospěch někoho jiného (beneficienta). Jak poukazuje Pihera⁵⁴, správa cizího majetku nemusí být vždy správou *cizího* majetku – může totiž jít i o majetek ve vlastnictví správce, např. v případě zajišťovacího převodu práva podle § 2042 NOZ. V komentáři⁵⁵ jako další příklad situace, kdy je vlastnické právo vykonáváno ve prospěch jiné osoby, uvádí Pihera svěřenské nástupnictví⁵⁶ a nevyklučuje ani další možné případy, kdy se ustanovení o správě cizího majetku uplatní, i když jde o majetek ve vlastnictví správce.

Ustanovení o správě cizího majetku se použije bez ohledu na právní titul vzniku správy, je-li naplněna hypotéza § 1400 NOZ. Jelikož se však jedná o obecnou úpravu, ustanovení příslušného právního vztahu mají v případě rozporu s obecnou úpravou přednost jako *lex specialis*.⁵⁷

Podstatou správy je povinnost správce opatrovat svěřenou věc, přičemž tato povinnost má autonomní a diskreční charakter, který se projevuje absencí příkazu řídit se pokyny beneficianta.⁵⁸ Postavení správce vzniká podle právního důvodu vzniku správy (např. jmenováním opatrovníkem), vznik funkce je tedy odvozen od jiné obligace.⁵⁹ Zavádí se vyvratitelná právní domněnka, že správce je zástupcem vlastníka.

⁵¹ Eliáš, s. 580.

⁵² PIHERA, V., Díl šestý. Správa cizího majetku, *Občanský zákoník: komentář*, s. 1151-1152 (dále jen „Komentář“).

⁵³ Viz část „Role soudů a judikatury“.

⁵⁴ PIHERA, V. *Trust*. Přednáška. Praha: Common Law Society, 24. 10. 2012.

⁵⁵ Komentář, s. 1154.

⁵⁶ I když Pihera připouští, že tato aplikace může být sporná. Srov. *ibid.*

⁵⁷ Komentář, s. 1153.

⁵⁸ *Ibid.*

⁵⁹ *Ibid.*, s. 1155.

Komentář varuje před chybným směřováním institutu správy a zastoupení⁶⁰, důvodová zpráva pak hovoří o správě jako o zastoupení *sui generis*.⁶¹

Dalekosáhlé důsledky může mít právní důvod vzniku správy i na odpovědnost správce za porušení požadavků na něj kladených. Lze totiž souhlasit se závěrem, že porušení zákonných povinností se bude řídit § 2910 NOZ a půjde o odpovědnost za zavinění, zatímco v případě správy smluvní povahy půjde ve smyslu § 2913 NOZ o odpovědnost objektivní.⁶²

Správce je povinen svou činnost vykonávat osobně. Při jednotlivých úkonech (jednáních) se může nechat zastoupit jinou osobou, tu ale musí řádně vybrat a instruovat. Nemůže však na nikoho přenést rozhodování o způsobu obhospodařování svěřeného majetku a jiné „diskreční činnosti“, neboť to je základní povinností a odpovědností správce.⁶³ Správci dle povahy jeho služeb náleží odměna obvyklá.⁶⁴

1.3.1. Druhy správy

Zákon v příslušném oddíle odlišuje prostou a plnou správu cizího majetku. Autoři komentáře považují za zvláštní typ správy cizího majetku i „běžnou správu“ podle § 461 odst. 1 NOZ v případě správy jmění zákonným zástupcem či opatrovníkem.⁶⁵ Taková správa se omezuje na běžné záležitosti. Otázkou je, zda je možné toto v celku lakonické ustanovení považovat za „zvláštní typ“ a stavět ho tak na roveň prosté a plné správy, nebo zda je vhodnější tento případ zařadit mezi ostatní výskyty speciálních ustanovení týkající se správy v jednotlivých typech právních vztahů.

1.3.1.1. Prostá a plná správa

Účelem prosté správy je zachování spravovaného majetku a tomu jsou podřízeny s tím související omezení (zákaz majetek zcizit, není-li to nutné k jeho zachování, zákaz změnit účel majetku bez souhlasu beneficenta) a povinnosti (zejm. povinnost

⁶⁰ *Ibid.*, s. 1156.

⁶¹ Eliáš, s. 560.

⁶² Komentář, s. 1155-1156.

⁶³ *Ibid.*, s. 1156-1157.

⁶⁴ § 1403 NOZ.

⁶⁵ Komentář, s. 1154-1155.

obezřetného vynakládání peněžních prostředků).⁶⁶ To vše proto, že chráněnou veličinou zde není hodnota věcí, ale věci samotné.⁶⁷ V této souvislosti komentář⁶⁸ dochází k závěru, že znění níže uvedeného prvního odstavce § 1408 NOZ vylučuje v režimu prosté správy bezplatný převod majetku, a to i v případě, že s tím beneficiant souhlasí:

Správce může ze spravovaného majetku něco zcizit, je-li to v zájmu zachování hodnoty, podstaty a účelu spravovaného majetku nebo je-li to nutné k zaplacení dluhů s tímto majetkem spojených; jinak jen za protiplnění. Za stejným účelem může správce spravovaný majetek zastavit nebo jinak použít jako jistotu. K těmto právním jednáním musí správci udělit souhlas beneficiant.

Autoři komentáře vychází z toho, že část věty první za středníkem, tj. požadavek protiplnění, existuje vždy a nijak nemění smysl předchozí věty: „*Platí totiž, že má-li zcizení sloužit k zachování hodnoty nebo k zaplacení dluhů, musí být úplatné.*“⁶⁹ To je dle názoru autora příliš přísný závěr, který odporuje samotnému principu autonomie vůle. Souhlasí-li beneficiant s bezúplatným zcizením majetku, není důvod, proč by ho správce nemohl provést, je-li splněna podmínka věty před středníkem a současně se jedná o převod majetku nepatrné hodnoty, jehož se správce zbavuje v zájmu beneficianta.⁷⁰ Lze si představit situaci, kdy se z různých možných příčin stane část majetku ve správě přítěží pro zbytek a jako hospodárné a *v zájmu zachování hodnoty, podstaty a účelu spravovaného majetku nutné* se jeví takového majetku zbavit, byť i bezplatně.

K naznačenému zcizení by nebylo třeba souhlasu v režimu plné správy cizího majetku. Zde je účelem rozmnožení a uplatnění majetku v zájmu beneficianta, nikoliv tedy pouhé zachování. Správce může s majetkem činit cokoliv, co je nutné a užitečné.⁷¹

1.3.2. Základní pravidla správy

Stěžejními povinnostmi správy je péče řádného hospodáře a povinnost rovného

⁶⁶ § 1405 – 1408 NOZ. Srov. *ibid.*, s. 1159.

⁶⁷ Komentář, s. 1159.

⁶⁸ *Ibid.*, s. 1161-1162.

⁶⁹ *Ibid.*

⁷⁰ Srov. § 1416 NOZ.

⁷¹ § 1409-1410 NOZ.

zacházení s beneficienty.⁷²

1.3.2.1. Standard péče řádného hospodáře

Standard péče řádného hospodáře se týká jak prosté, tak plné správy cizího majetku. Jeho obsah přináší § 159 NOZ jako nezbytnou loajalitu a požadavek potřebných znalostí a pečlivosti. Proto se tedy podává, že i správce musí v případě, že zjistí, že tomuto standardu nevyhovuje, z toho pro sebe vyvodit důsledky.⁷³ Naopak ustanovení ZOK upravující podnikatelský úsudek se na standard péče řádného hospodáře vztahují jen za použití analogie v případě obchodního svěřenského fondu.⁷⁴ Povinnost péče řádného hospodáře je zavedena kogentním ustanovením § 1411 NOZ a nelze ji změkčit či vyloučit ani dohodou stran.⁷⁵

1.3.2.2. Povinnost rovného zacházení

Povinnost rovného zacházení byla oproti původnímu návrhu výslovně stanovena i ve vztahu k beneficietům následným.⁷⁶ Správce tak nesmí zvýhodňovat nejen některé z aktuálních beneficietů – i s ohledem na to, že jedním z nich může být on sám, ale musí brát ohled i na beneficienty, kteří se jimi teprve mají stát. S tím souvisí povinnost vybrat vhodnou investiční strategii či způsob hospodaření s majetkem ve správě.⁷⁷ NOZ ve vztahu k investicím zavádí pravidla na omezení kreditního rizika, pětiprocentní limit expozice u téhož emitenta akcií a v případě uložení u banky pak pravidla pro zajištění dostatečné likvidity.⁷⁸ Z návrhu však nepřejal domněnku obezřetnosti některých druhů investic (do nemovitostí, ve vztahu ke státu či kraji jako věřiteli apod.),⁷⁹ což lze vzhledem k proměnlivosti vnímání rizikovosti jednotlivých investičních instrumentů v současném ekonomicky turbulentním prostředí považovat za rozumné. Konkrétní investici pak bude vždy nutné posuzovat s ohledem na povinnost péče řádného hospodáře a aktuální ekonomické podmínky.

⁷² Komentář, s. 1158.

⁷³ *Ibid.*, s. 1163.

⁷⁴ *Ibid.*

⁷⁵ *Ibid.*

⁷⁶ Srov. původní sněmovní tisk č. 362 a § 1403 NOZ.

⁷⁷ Komentář, s. 1164.

⁷⁸ § 1432 – 1435 NOZ. Viz *ibid.*, s. 1176-1179.

⁷⁹ Srov. původní sněmovní tisk č. 362, § 1424. Obdobně viz také „sound investments“ v § 1339 CCQ.

1.3.2.3. Další povinnosti a omezení

Na podporu dvou hlavních principů správy pak NOZ stanoví další povinnosti. Jedná se o povinnost oznamovat možný střet zájmů, povinnost vést spolehlivé záznamy a zákaz smísit spravovaný majetek s majetkem vlastním. Fiduciární povaha správy se promítá i v omezení nabývání majetku pod správou, práv k němu, použití informací a dalších výhod bez souhlasu beneficenta.⁸⁰ Možnost bezúplatného zcizování se omezuje na majetek nepatrné hodnoty v případech, které jsou v zájmu beneficenta, a také je-li to v povaze správy – např. v případech veřejně prospěšných svěrenských fondů.⁸¹

1.3.3. Odpovědnost z porušení povinností

Za škodu vzniklou z porušení povinností při správě odpovídá správce. Poněkud zvláště působí ve spojení s obecným standardem péče řádného hospodáře § 1417 NOZ, který vylučuje náhradu škody způsobené vyšší mocí, stárnutím nebo jiným přirozeným vývojem či běžným opotřebením. Komentář považuje toto ustanovení za nadbytečné, jelikož v uvedených případech zpravidla nepůjde o porušení standardu péče řádného hospodáře.⁸² Toto ustanovení však může být problematické právě v případech, kdy k uvedené škodě dojde *právě* v důsledku zanedbání péče řádného hospodáře.

Je-li správců více, jsou zavázáni společně a nerozdílně. Rozhodují většinou hlasů, nemohou-li však pro nečinnost či odpor některého správce z důvodů právní události nebo jiného podobného důvodu jednat s péčí řádného hospodáře, mohou samostatně jednat k udržení současného stavu a jinak jen se souhlasem soudu.⁸³ Právo pojistit svou majetkovou odpovědnost na náklady beneficenta má jen správce, který správu vykonává bezplatně⁸⁴ – správce za úplatu pak takové pojištění logicky zahrne do ceny správy.

1.3.4. Vztah k třetím osobám

Závazky ujednané správcem na účet beneficenta v jasně deklarované roli správce a v rámci jeho pravomocí zavazují pouze beneficenta. Jedná-li správce

⁸⁰ § 1413 – § 1416 NOZ.

⁸¹ § 1416 NOZ.

⁸² Komentář, s. 1167.

⁸³ § 1428 – 1430 NOZ.

⁸⁴ § 1427 NOZ.

vlastním jménem, je zavázán společně s beneficiem, který však je povinen plnit jen ze spravovaného majetku. Toto platí obdobně i pro svěrenský fond.⁸⁵

Správce jednající *ultra vires* (aniž by toto jednání bylo pro spravovaný majetek výhodné)⁸⁶ je zavázán ze svého jednání sám. Chrání se však dobrá víra třetí strany, která má stejně jako dodatečné schválení beneficiem za následek solidaritu beneficianta se správcem, ve vztahu k beneficietovi však opět jen ve vztahu ke spravovanému majetku.⁸⁷

1.3.5. Inventář a vyúčtování

Povinnost sestavit inventář může určit smlouva, stanovy nebo soud, navrhne-li mu to beneficiet či jiná osoba, která na tom má právní zájem (nevylučuje-li to smluvním pravidlům správy).⁸⁸ Zákon stanoví požadavky na inventář, oproti původnímu návrhu⁸⁹ a quebecké předloze⁹⁰ však rezignuje na formu veřejné listiny nebo zápis učiněný před dvěma svědky. Přestože zákon požaduje každoroční předkládání vyúčtování beneficietovi, není zde bez požadavku formy najisto postaven okamžik, ke kterému je inventář vyhotovován. V souvislosti s požadavkem statutu ve formě veřejné listiny u svěrenského fondu Pihera poukazuje na problém, že ani statut nevypovídá nic o stavu majetku k určitému okamžiku po založení.⁹¹ Lze tedy uvažovat o hrozbě zneužití tohoto nedostatku nejen v neprospěch beneficianta, ale především v neprospěch třetích osob – věřitelů. Částečnou obranu proti tomu by mohlo být stanovení povinnosti předkládat inventář s úředně ověřeným podpisem.

1.3.6. Role soudu

Pro další rozbor svěrenského fondu je důležité ustavení § 1404 NOZ:

Vyžaduje-li se k určitému jednání beneficietův souhlas, může jej nahradit svým rozhodnutím soud, pokud je beneficiet neznámý nebo pokud nelze beneficietovo stanovisko včas zjistit. To platí i v případě, že beneficiet odmítá souhlas udělit, aniž

⁸⁵ § 1419 NOZ.

⁸⁶ § 1421 NOZ.

⁸⁷ § 1420 NOZ.

⁸⁸ § 1423 NOZ.

⁸⁹ Srov. původní sněmovní tisk č. 362, § 1415.

⁹⁰ Srov. § 1327 CCQ.

⁹¹ PIHERA, V. *Trust*. Přednáška. Praha: Common Law Society, 24. 10. 2012.

pro to má spravedlivý důvod.

Jde o první příklad garanční role soudu, se kterou jsme se setkali v případě historických fideikomisů a se kterou se budeme setkávat při výkladu trustů v common law. Za zmínku stojí spojení „spravedlivý důvod“. Je pravděpodobné, že tento termín bude vykládán soudy spíše restriktivně, jak naznačují autoři komentáře s odkazem na to, že majetek je spravován v zájmu beneficentů.⁹² Za důvod nespravedlivý bude považováno poškozování jiných beneficentů nebo práv jiných osob. Je zde však otevřen prostor pro o něco širší diskreci soudu, a to s ohledem na již zmiňovaný akcent na spravedlnost a další příbuzné principy v NOZ. Nutno dodat, že poslední věta byla do zákona přidána až na základě komplexního pozměňovacího návrhu.⁹³

1.4. Svěřenský fond

Celkem obšírný popis úpravy správy cizího majetku v předchozím díle byl nezbytný, jelikož svěřenský fond, který je v centru naší pozornosti, je s ní nerozlučně spjat. Ve vztahu k ní má úprava svěřenského fondu povahu *lex specialis*. Než přistoupíme k jakékoliv definici svěřenského fondu a úvaze o jeho povaze, je na místě se s ním alespoň povrchně seznámit ve výkladu o jeho vzniku.

1.4.1. Vznik

Svěřenský fond se vytváří vyčleněním majetku z vlastnictví zakladatele. Podmínkou vzniku je existence pořízení pro případ smrti (svěřenský fond *mortis causa*) či smluvního ujednání (svěřenský fond *inter vivos*). Jak upozorňuje komentář⁹⁴, není v NOZ stanoveno, s kým má být tato smlouva uzavřena. Zakladatel ji tedy může uzavřít s osobou správce, obmyšleného či s jinou osobou (např. osobou pověřenou dohledem nad fondem). V obou případech je však potřeba, aby byl z jednání patrný záměr vytvořit svěřenský fond, musí se určit vyčleňovaný majetek a stanovit jeho účel.⁹⁵ Svěřenský fond pak vznikne okamžikem, kdy správce přijme pověření ke správě, v případě fondu

⁹² Komentář, s. 1159.

⁹³ Srov. původní sněmovní tisk č. 362, § 1359.

⁹⁴ Komentář, s. 1189.

⁹⁵ *Ibid.*, s. 1189-1190.

mortis causa však vzniká smrtí zůstavitele.⁹⁶

Po vzoru quebeckého řešení⁹⁷ tak vzniká „oddělené a nezávislé jmění“ (*patrimony by appropriation, patrimoine d'affectation*), které nepatří ani zakladateli ani obmyšlenému ani správci.⁹⁸ Jedním z nejdůležitějších důsledků této konstrukce je tzv. „insolvenční efekt“⁹⁹, díky kterému tento majetek není k dispozici věřitelům při úpadku (typicky) správce či zakladatele. Stejně tak, jak bude rozebráno níže, správce zpravidla neodpovídá ze svého majetku za dluhy, které vznikly v souvislosti s hospodařením majetku ve fondu.¹⁰⁰

Svěřenskému správci náleží plná správa¹⁰¹, ve vztazích vystupuje „jako vlastník“¹⁰² a je zapsán v příslušných veřejných seznamech s poznámkou „svěřenský správce“.¹⁰³ Ostatní osoby nemají k majetku žádná věcná práva a charakter práv v konceptu svěřenského fondu je označován jako relativní závazkové právo *sui generis*.¹⁰⁴

NOZ na rozdíl od quebecké předlohy¹⁰⁵ neumožňuje vznik svěřenského fondu rozhodnutím soudu, což může být jednou ze zásadních nedostatků při srovnání s trustem, jak bude demonstrováno níže.

1.4.2. Povaha svěřenského fondu, právní osobnost

Máme-li se vůbec uchylovat k definici svěřenského fondu, je možné ho chápat jako *zvláštní strukturu práv k vyčleněnému majetku a práv týkajících se jeho správy*.¹⁰⁶

⁹⁶ § 1448 a § 1451 NOZ. *Ibid.*, s. 1186 -1187.

⁹⁷ Srov. § 1261 CCQ.

⁹⁸ To bude mít zajisté vážné dopady např. v případě úpadku zakladatele či správce a zakladatelské právní jednání může být v případech krácení práv věřitele prohlášeno na základě odpůrčí žaloby za relativně neúčinné. Srov. § 589 NOZ a Komentář, s. 1187.

⁹⁹ K termínu srov. Skuhřavý, s. 36.

¹⁰⁰ Reagují na to, zde možná poněkud nadbytečně, i procesní předpisy. Srov. § 267b odst. 2 věta první OSŘ: „*Výkonu rozhodnutí, jímž je postihován majetek ve svěřenském fondu, nepodléhá majetek svěřenského správce.*“

¹⁰¹ Původní návrh obsahoval oproti quebecké předloze a dle názoru autora i oproti povaze trustů jen prostou správu. Srov. původní sněmovní tisk č. 362, § 1447 NOZ a § 1278 CCQ.

¹⁰² § 1456 NOZ. Komentář, s. 1192.

¹⁰³ Viz § 11 odst. 1 písm. j) zákona č. 256/2013 Sb., o katastru nemovitostí (katastrální zákon).

¹⁰⁴ Komentář, s. 1192.

¹⁰⁵ Srov. § 1262 CCQ: „*A trust is established by contract, whether by onerous title or gratuitously, by will, or, in certain cases, by operation of law. Where authorized by law, it may also be established by judgment.*“

¹⁰⁶ Komentář, s. 1191.

Je zřejmé, že pojetí svěřenského fondu jako vyčleněného majetku bez pána, tedy *res nullius* svého druhu, víří vody právní teorie. Bude určitou dobu trvat, než se ustálí všeobecně přijímaný pohled na povahu svěřenského fondu.

Objevují se i hlasy¹⁰⁷, že by mohlo jít o právnickou osobu. Právnickou osobou může být společenství osob, stejně jako právě účelově vyčleněný majetek.¹⁰⁸ Nauka za nejdůležitější znak právnických osob považuje právní osobnost, tedy „*způsobilost mít v mezích právního řádu práva a povinnosti*“¹⁰⁹. Za další znaky jsou pak považovány způsobilost k právnímu jednání (svéprávnost), deliktní způsobilost, majetková autonomie, ucelenost organizačního uspořádání a pak určitý účel.¹¹⁰ Mnohé z těchto znaků bychom mohli u svěřenského fondu vyvodit (a některé zase ne). Nutno však poukázat na § 20 NOZ, na základě kterého mohou být za právnické osoby považovány jen ty organizované útvary, o kterých zákon stanoví, že právní osobnost mají, nebo jejichž právní osobnost uzná. Právě ona možnost nikoliv výslovného uznání je změkčením oproti předcházející úpravě a z dikce závěrečné zprávy je patrné, že *postačí, bude-li ze zákona právní osobnost takového útvaru jinak bez pochybností zřejmá*.¹¹¹ Havel¹¹² toto interpretuje jako kombinaci teorie fikce a teorie reality a uvádí, že (i s ohledem na teoretické diskuze v Quebecu) zákon mimo jiné přiznáním subjektivity v daňovém právu uznává existující právní osobnost svěřenských fondů. Lze se setkat také se závěrem, že se jedná o právnickou osobu bez právní subjektivity, ačkoliv sám autor výroku uznává, že jde o *contradictio in adiecto*.¹¹³

Důvodová zpráva však o svěřenských fondech prohlašuje, že se svou povahou blíží nadacím „*a liší se od nich však zejména nedostatkem právní osobnosti (...)*“¹¹⁴. I autoři komentáře myšlenku právnické osoby odmítají, současně poukazují na to, že svěřenský fond není ani věcí. Nevylučují však, aby majetek ve svěřenském fondu měl povahu např. věci hromadné.¹¹⁵ Havel¹¹⁶ poukazuje na vývoj ohledně osobních

¹⁰⁷ Např. HAVEL, B., *The Czech trust as a legal person?*, s. 18.

¹⁰⁸ OPH, s. 264.

¹⁰⁹ Srov. § 15 NOZ. *Ibid.*

¹¹⁰ Vše OPH, s. 264-267.

¹¹¹ Op. cit. sub 13, s. 45-46.

¹¹² HAVEL, B. *The Czech trust as a legal person?*. Přednáška. Praha: Univerzita Karlova, Právnická fakulta, Centrum právní komparatistiky, 29. 1. 2013.

¹¹³ Houfek, s. 170.

¹¹⁴ Eliáš, s. 593. Obdobně např. RABAN, P., *Správa cizího majetku a svěřeneckého fondu*, s. 86.

¹¹⁵ Komentář, s. 1186, 1191.

obchodních společností a *entit* v právu rakouském a německém, které k dovození existence právní osobnosti dospěly. Otázka je zajisté otevřená, bez výslovné změny zákona však nelze očekávat výrazný posun ve většinovém¹¹⁷ vnímání fondu směrem k právnické osobě. Trust ve světě právnickou osobou zásadně nebývá.¹¹⁸

1.4.3. Typy svěřenského fondu

Svěřenské fondy zákon rozděluje do dvou základních kategorií na fondy soukromé a veřejně prospěšné. Soukromé fondy mohou být zřízeny ve prospěch určité osoby a pak je doba jejich trvání časově omezena uplynutím sta let, popř. dobou života určitého obmyšleného, kterým může být i dítě zakladatele či jeho současníka.¹¹⁹ Naopak není omezena doba trvání soukromých fondů na památku určité osoby nebo za jiným účelem, není-li jím podpora určité osoby.¹²⁰ Za podkategorii lze považovat obchodní svěřenský fond, který má za účel dosahování zisku či provoz podniku a který vždy bude fondem soukromým.¹²¹

Již z názvu je patrné, že cílem veřejně prospěšných fondů má být prospěch celé společnosti (*society*) či její větší části. § 1270 CCQ operuje s pojmem *social trust* či *fiducie d'utilité sociale*, jehož účelem je záležitost všeobecného zájmu, např. v oblasti kultury, vzdělávání, filantropie, víry či vědy. Pojem „veřejně prospěšnosti“ je v NOZ použit v protikladu s privátní povahou druhého typu svěřenského fondu, což je v souladu běžnou taxonomií trustů. Autor tedy příliš nesouhlasí s názorem¹²², že zde existuje jakákoliv souvislost s institutem veřejně prospěšných právnických osob ve smyslu § 146 NOZ. Není příliš zřejmé, k čemu by taková interpretace měla směřovat a zda by na základě *analogie legis* např. vylučovala z „rozhodování svěřenského fondu“ osoby, které nejsou bezúhonné. Ani Senátem zamítnutý návrh zákona o statutu veřejné prospěšnosti svěřenské fondy nezmiňoval – s výjimkou ustanovení, které umožňovalo, aby nadace se statusem byla za určitých okolností správcem svěřenského fondu.¹²³ To je

¹¹⁶ Např. HAVEL, B., op. cit. sub 107.

¹¹⁷ Kromě výše uvedeného mnoho dalších autorů. Mj. např. PAVELKA, J., Svěřenské fondy – ambiciózní institut správy cizího majetku, s. 10.

¹¹⁸ Srov. např. SWADLING, W., England and Wales, s. 7 nebo TICHÝ, L., Comparative Summary, s. 20.

¹¹⁹ Srov. § 1460 NOZ, dále viz část omezení trvání fideikomisu v části „Římskoprávní kořeny“.

¹²⁰ Komentář, s. 1193 – 1194.

¹²¹ Srov. § 1449 odst. 3 NOZ.

¹²² Komentář, s. 1194. Obdobně např. RABAN, P., Správa cizího majetku a svěřeneckého fondu, s. 87.

¹²³ Srov. sněmovní tisk č. 989 – VI. volební období, § 7.

však záležitost, která se týká pouze oprávnění právnických osob být svěřenským správcem. Lze tedy uzavřít úvahou, že by pro odstranění nedorozumění bylo patrně terminologicky vhodnější svěřenské fondy s veřejně prospěšným účelem označovat po vzoru předlohy za fondy *sociální* či *společenské*.

Speciální povahu má přidružený fond nadace ve smyslu § 349 NOZ.¹²⁴ Zvláštním případem použití, který však dle názoru autora není zvláštním typem podle NOZ, je zajišťovací svěřenský fond. Zde majetek fondu slouží buď ke splnění dluhu, nebo k zajištění pro případ, že dluh splněn nebude.¹²⁵

1.4.4. Statut

Statut musí obsahovat označení fondu, majetku, který ho při vzniku tvoří, jeho účelu, podmínky pro jeho použití, dobu trvání a příp. způsob určení obmyšleného.¹²⁶ Překážkou flexibilního použití fondu ve větším spektru situací patrně bude požadavek statutu ve formě veřejné listiny. Na ten buď musí právní jednání zakládající svěřenský fond odkazovat, nebo ho musí přímo obsahovat a samo mít formu veřejné listiny.¹²⁷ Nedodržení této formy pak bude mít za následek (absolutní) neplatnost konstitutivního právního jednání pro nedodržení požadavku veřejného pořádku.¹²⁸

Spolu s Piherou¹²⁹ toto lze označit za „čáru přes rozpočet“, která výrazně zúží využitelnost institutu, aniž by přinesla patrně zamýšlených efektů. Ačkoliv statut vymezí majetek, který byl do svěřenského fondu vyčleněn při jeho vzniku, vzhledem k absenci povinnosti sestavovat inventář ve zvláštní formě (viz výše) nebo převádět majetek do správy zvláštním (registrovaným) způsobem, lze souhlasit s námitkou¹³⁰, že statut nijak nezajistí publicitu majetku, který bude do fondu převeden následně, byť i jen okamžik po sepsání notářského zápisu.

Tomu ostatně nahrává i znění notářského tarifu, podle kterého je tarifní

¹²⁴ Viz Komentář, s. 1195.

¹²⁵ *Ibid.*

¹²⁶ Srov. § 1452 NOZ.

¹²⁷ Komentář, s. 1197.

¹²⁸ *Ibid.*, s. 1198.

¹²⁹ PIHERA, V., op. cit. sub 54.

¹³⁰ *Ibid.*

hodnotou při sepsání statutu hodnota majetku, který tvoří svěřenský fond.¹³¹ Racionální zakladatel tedy nebude pojímat hodnotný majetek do statutu. Spokojí se s nominálním vkladem, aby zajistil vznik fondu, do kterého pak hodnotný majetek převede bez zbytečných formalit.¹³² Anglosaský trust žádný obdobný požadavek nebo např. registr trustů nemá a založení může proběhnout zcela bezformálně.¹³³

1.4.5. Zakladatel

Pozice zakladatele je na rozdíl od anglosaského pojetí trustu, kde zpravidla po vytvoření trustu nemá na jeho fungování téměř žádný vliv, velmi silná. Zakladatel správce jmenuje a dokonce i odvolává, neurčí-li statut jiný způsob ustavení či odvolání správce. To je rovněž velmi nezvyklé a quebecká předloha hovoří spíše o určení způsobu odvolání, než přímo o právu odvolávat správce bez dalšího.¹³⁴ Dovozuje se,¹³⁵ že zakladatel nemůže správci přímo ukládat či zakazovat určité jednání, může tak činit pouze jako oprávněná osoba skrze soud.¹³⁶ S ohledem na právo zakladatele správce odvolat je však nepravděpodobné, že by příkazy správce (a to i nezákonné) nerespektoval. Navrhuje se tedy tento stav formalizovat a oprávnění udílet pokyny zakotvit do statutu¹³⁷ nebo naopak stanovit jiný způsob odvolání, který pozici zakladatele oslabí.

Zakladatel může být současně správce či obmyšlený, podle výkladu¹³⁸ je dokonce možné, aby všechny tři pozice zastávala jediná osoba, a to za podmínky, že spolu se zakladatelem či obmyšleným v roli svěřenského správce musí jednat ještě správce další.¹³⁹ V anglosaském modelu by za takové situace došlo ke sloučení legálního titulu a titulu podle *equity*, čímž by došlo k zrušení trustu. V českém prostředí,

¹³¹ § 4 odst. 4 vyhlášky ministerstva spravedlnosti č. 196/2001 Sb., o odměnách a náhradách notářů, správců pozůstalosti a Notářské komory České republiky (notářský tarif).

¹³² Zvýšit majetek fondu bezpochyby lze – srov. § 1468 NOZ.

¹³³ Obecně v anglosaském světě neexistuje obdobná role notářů ani u jiných transakcí. Na věc může být nahlíženo tak, že vyšší míra právní jistoty je vykoupena vyššími transakčními náklady. Valná většina účastníků bezproblémových transakcí tak dotuje hrstku těch, kteří by se bez notáře dostali do sporu. Srov. MATTHEWS, P., *The compatibility of trust with the civil law notion of property*, s. 330 (dále jen „**WOT Matthews**“).

¹³⁴ Srov. § 1276 CCQ: „*The settlor may appoint one or several trustees or provide the mode of their appointment or replacement.*“

¹³⁵ Interpretací § 1466 odst. 1 NOZ.

¹³⁶ Srov. JOSKOVÁ, L., *Trustees' duties and powers*, s. 17.

¹³⁷ *Ibid.*

¹³⁸ Komentář, s. 1199.

¹³⁹ § 1454 NOZ.

kdy má zakladatel možnost správce libovolně jmenovat a odvolávat, by toto mohlo vést k tomu, že zakladatel svěřenský fond zcela ovládne a bude pánem nad majetkem, který mu ale *de iure* nepatří. Přestože NOZ obsahuje pojistky¹⁴⁰ proti zneužití, je otázkou, jestli má být vůbec taková výše nastíněná možnost „trojjednosti“ umožněna.

1.4.6. Svěřenský správce

Správce může být jakýkoliv svéprávný člověk nebo právnická osoba, která k tomu má zákonné oprávnění.¹⁴¹ Jak již bylo řečeno, vystupuje svěřenský správce ve vztahu ke spravovanému majetku „jako vlastník“ – vlastnická práva vykonává vlastním jménem na účet fondu.¹⁴² S výjimkou omezení vztahujících se k bezplatnému nakládání s majetkem je tedy správce skutečně oprávněn s majetkem nakládat, jako by byl jeho skutečným vlastníkem, pouze však za stanoveným účelem a ve prospěch fondu a jeho beneficentů.¹⁴³ K uplatnění těchto práv může správce jménem svěřenského fondu žalovat (stejně jako může být žalován), přičemž v žalobě musí být toto jeho postavení uvedeno včetně označení svěřenského fondu.¹⁴⁴ Je-li správce nečinný, může však soud pověřit vedením sporu i jinou osobu.¹⁴⁵

Za situace, kdy svěřenského správce nemůže jmenovat zakladatel, jmenuje ho soud. Soud může rovněž správce vyměnit v případě, navrhne-li mu to oprávněná osoba, kterou může být zakladatel, obmyšlený, či jiná osoba, které svědčí právní zájem.¹⁴⁶ Soud tak plní ochranou funkci a nedovolí, aby fond selhal jen proto, že nemá správce. Vidíme zde podobnost nejen s oblastí common law, ale i s rolí soudů např. ve vztahu k rodinným fideikomisům v rakousko-uherské monarchii a počátkem První republiky. Řízení bude probíhat u obecného fondu svěřenského správce či u posledního obecného soudu zakladatele, a to za účasti zakladatele, správce (je-li), obmyšleného a osoby

¹⁴⁰ V úvahu přichází mimo jiné např. relativní neúčinnost (§ 589 NOZ), soudní kontrola nad fondem (§ 1466 NOZ) či ustanovení o odpovědnosti za činy sledující úmyslné poškození zakladatelova věřitele (§ 1467 NOZ). Efektivita těchto nástrojů však může být v konkrétním případě sporná.

¹⁴¹ Viz výše výklad o zamítnutém návrhu zákona o statutu veřejné prospěšnosti a oprávnění nadací se statutem být správcem svěřenského fondu s obdobným účelem. Nyní např. úprava fondů kolektivního investování, viz část „Využití svěřenských fondů a praktické dopady“.

¹⁴² § 1448 odst. 3 NOZ.

¹⁴³ Komentář, s. 1203.

¹⁴⁴ Srov. § 79 odst. 1 věta třetí OSŘ.

¹⁴⁵ Srov. § 1466 NOZ.

¹⁴⁶ § 1466 a § 1455 NOZ.

s právem dohledu nad správou svěřenského fondu.¹⁴⁷

1.4.7. Obmyšlený

Obmyšlený může být určen přímo ve statutu svěřenského fondu v rámci vymezení jeho účelu a podmínek plnění ze svěřenského fondu. Vedle toho však může být určité osobě svěřeno právo obmyšleného jmenovat.¹⁴⁸ Zejména půjde o zakladatele, nevyužije-li však svého práva, jmenuje obmyšleného správce.¹⁴⁹ Statut může určit i jiný způsob – panuje ale spor, zda je možné toto právo přiznat i jiné osobě než správci či zakladateli – např. určité komisi či porotě apod. Za rozumný lze považovat závěr, že toto právo by mělo zůstat v rukou zakladatele či správce, kteří však dle pravidel ve statutu mohou přijmout doporučení zmíněných komisí za svá.¹⁵⁰

Kdo je oprávněn určit obmyšleného nebo mu určit plnění, postupuje podle podmínek statutu. Ten bude zpravidla obsahovat způsob takového určení, minimálně však kategorii osob, ze které může být obmyšlený jmenován. Lze očekávat, že zde budou aplikovány podobné podmínky, jaké se pro diskreční trust ustálily v oblasti common law. O těch bude řeč později. Statut rovněž může obsahovat nejrůznější podmínky pro přiznání plnění. Nejsou-li podmínky pro přiznání plnění dostatečně přesné, popř. připadá-li v úvahu více potenciálních obmyšlených či různé plnění, postupuje správce podle vlastního uvážení, vždy však s přihlédnutím k účelu fondu. Z návrhu byl odstraněn kritizovaný¹⁵¹ požadavek vlastního *spravedlivého*¹⁵² uvážení, který by pro svou subjektivní povahu v praxi jistě působil značné problémy a který nemá ani oporu v předloze¹⁵³. Ustanovení, že nikdo není oprávněn jmenovat obmyšleného či mu určit plnění pro vlastní zisk,¹⁵⁴ nelze vykládat tak, že by správce nemohl za obmyšleného jmenovat sebe nebo osobu blízkou, spadající-li do okruhu možných beneficentů a je-li to účelem fondu (což vzhledem k předpokládané rodinné

¹⁴⁷ Srov. § 94 – 67 ZZŘS.

¹⁴⁸ Komentář, s. 1206.

¹⁴⁹ § 1457 odst. 1 a 2 NOZ.

¹⁵⁰ Komentář, s. 1207.

¹⁵¹ Skuhřavý, s. 163.

¹⁵² Srov. původní sněmovní tisk č. 362, § 1449.

¹⁵³ Srov. § 1283 CCQ: „*The person holding the power to appoint the beneficiaries or determine their shares exercises it as he sees fit.*“

¹⁵⁴ § 1458 odst. 2 NOZ.

povaze některých fondů mnohdy bude).¹⁵⁵ Problematická by mohla být situace, kdy by správce určil plnění nesolventnímu obmyšlenému, za kterým má sám pohledávku z jiného titulu, kterou by díky poskytnutému plnění uspokojil.

V otázce okruhu možných obmyšlených se komentář¹⁵⁶ přiklání – patrně s odkazem na znění důvodové zprávy¹⁵⁷ – k výkladu, že obmyšleným bezplatně zřízeného fondu může být pouze osoba způsobilá dědit po zakladateli. Takový závěr však v textu komentovaného ustanovení nemá žádnou oporu. Původ zmínek o dědické nezpůsobilosti v důvodové zprávě vysvětluje Skuhravý¹⁵⁸ jako nedokončený pokus o přijetí nepřiliš souvisejícího ustanovení prvního odstavce § 1279 CCQ.¹⁵⁹ K odmítnutí komentářové interpretace přispívá i zařazení ustanovení o svěřenském fondu do hlavy týkající se věcných práv, nikoliv do dědického práva.

Doba, v níž může vzniknout právo na plnění z fondu, je omezena obdobným ustanovením, které již bylo zmíněno ve vztahu ke svěřenskému nástupnictví.¹⁶⁰ Nepřímo je takto omezena doba trvání svěřenského fondu, ve vztahu k svěřenskému nástupnictví je ale delší, protože v případě obmyšleného člověka může trvat až sto let plus jeden celý lidský život.¹⁶¹

Právo na plnění má podobu práva požadovat plnění po svěřenském správci a jde tedy o obligační právo *sui generis*.¹⁶² V koncepci soukromého práva kontinentální tradice je obtížné hledat paralely.¹⁶³ Ostatně problémy s uchopením práva beneficianta trustu mají i ostatní jurisdikce, země common law nevyjímaje.¹⁶⁴ Pro naše potřeby lze souhlasit s přístupem, podle kterého právo obmyšleného existuje, vykonává se vůči

¹⁵⁵ Srov. Komentář, s. 1210.

¹⁵⁶ *Ibid.*, s. 1206.

¹⁵⁷ Eliáš, s. 595-596 uvádí: „Protože zakladatelem fondu může být i člověk, navrhuje se v zájmu spravedlivého uspořádání vztahů založených vznikem svěřenského fondu stanovit, že obmyšleným svěřenského fondu zřízeného bezúplatně může být jen osoba, která je způsobilá po zakladateli v den vzniku svěřenského fondu dědit.“

¹⁵⁸ Skuhravý, s. 162.

¹⁵⁹ *Only a person having the qualities to receive by gift or by will at the time his right opens may be the beneficiary of a trust constituted gratuitously.*

¹⁶⁰ § 1460 NOZ, srov. omezení trvání fideikomisu a trustu v části „Římskoprávní kořeny“.

¹⁶¹ Komentář, s. 1212.

¹⁶² *Ibid.*, s. 1213.

¹⁶³ *Ibid.*

¹⁶⁴ Skuhravý, s. 163.

správci v daný moment a není potřeba znát jeho přesnou povahu.¹⁶⁵

Poslední poznámka tohoto dílu se bude vztahovat k možnosti obmyšleného se práva na plnění vzdát. To NOZ umožňuje obmyšlenému fondu zřízeného za soukromým účelem jen prohlášením učiněným ve formě veřejné listiny.¹⁶⁶ Praktické toto může být za situace, kdy se všichni obmyšlení práva vzdají s cílem, aby fond podle § 1471 NOZ zanikl a majetek byl vydán tomu, kdo má na něj právo.¹⁶⁷ Obdobné právo (svéprávných) beneficentů vzájemnou dohodou zrušit trust uznalo common law (nebo přesněji právo *equity*) již v 19. století v případě *Saunders v Vautier*.¹⁶⁸ Požadavek formy veřejné listiny je zde převzat z Quebecu¹⁶⁹ a je logickým právě v případě výše popsaného zrušení fondu. Je však poněkud sporný v případě, kdy se plnění bude vzdávat pouze některý z více obmyšlených. Jak uznává i důvodová zpráva¹⁷⁰, plnění v soukromém styku nelze nikomu nutit. Vzhledem k tomu, že obmyšlený typicky se svým jmenováním nebude předem vyslovovat souhlas, popř. o něm ani nemusí vědět, je nešťastné stavět ho do situace, kdy je nucen nechtěně plnění odmítat a nést tak případně i náklady vyhotovení veřejné listiny.

1.4.8. Dohled nad správou

Zákon svěřuje z pochopitelných důvodů zakladateli a obmyšlenému právo dohledu nad správou.¹⁷¹ NOZ pamatuje i na obmyšleného, kterého nelze prozatím určit nebo ještě nevznikl. Na ochranu jeho zájmů musí osobu s právem dohledu jmenovat zakladatel a neučiní-li tak, jmenuje jí na návrh správce či jiné osoby s právním zájmem soud.¹⁷²

Pokud to určí statut, může být povolána k dohledu osoba další, což láká k využití institutu – za přiznání odpovídajících oprávnění v mezích, které NOZ připouští – *protektora trustu*, který se do mezinárodního modelu trustu dostal zejména

¹⁶⁵ *Ibid.*, s. 164.

¹⁶⁶ § 1461 odst. 2 NOZ.

¹⁶⁷ V tomto případě to budou zpravidla dle statutu právě obmyšlení, kteří nebudou chtít být omezováni ustanoveními statutu o pravidlech plnění a budou mít zájem, aby jim byl celý majetek vydán ihned.

¹⁶⁸ *Saunders v Vautier* (1841) EWHC Ch J82. Autor bude citovat soudní rozhodnutí ze zemí common law dle tamějšího vzoru.

¹⁶⁹ § 1285 odst. 2 CCQ.

¹⁷⁰ Eliáš, s. 596.

¹⁷¹ § 1463 NOZ.

¹⁷² § 1464 NOZ.

z tzv. *offshorových* jurisdikcí.¹⁷³ Právo dohledu je dle komentáře¹⁷⁴ právem osobním a nepřechází na dědice, ačkoliv důvodová zpráva¹⁷⁵ výslovně hovoří o právním nástupci zakladatele jako o osobě oprávněné a stejně tak i quebecká předloha dědice explicitně jmenuje.¹⁷⁶ Aby mohla být kontrola účinná, má správce povinnost osobě, která má právo dohledu, oznámit stanovené údaje o fondu a o sobě, další doklady a informace pak na její žádost.¹⁷⁷

1.4.9. Ingerence soudu

V souvislosti s dohledem oprávněných osob přiznává zákon soudu pravomoc uložit správci na návrh kvalifikovaných navrhovatelů určité jednání, určité jednání mu zakázat nebo dokonce správce vyměnit.¹⁷⁸ Půjde zpravidla o případy mimořádné, popř. o situace, kdy vyvstanou pochybnosti o kompetencích nebo nestrannosti správce. Soud může prohlásit za neplatné jednání správce, kterým (úmyslně)¹⁷⁹ poškozují svěřenský fond nebo právo obmyšleného.

Je-li správce bezdůvodně nečinný, může soud pověřit zahájením či vedením řízení týkající se fondu na její návrh jinou osobu.¹⁸⁰ Tato konstrukce se podobá společnické žalobě.¹⁸¹ Soud je zde ve většině případů postaven do celkem složité situace. Jelikož zákon neobsahuje vodítko, jakým se má jeho rozhodování řídit, lze za cíl takového řízení považovat maximální naplnění účelu správy a vůle zakladatele.¹⁸²

Roli soudu jako ochránce vůle zakladatele a účelu fondu demonstruje i § 1469 NOZ, podle kterého může soud fond, jehož účel se stal nedosažitelným, na návrh zrušit. Zrušení svěřenského fondu přichází však v úvahu pouze jako *ultima ratio*.¹⁸³ V případě fondu zřízeného za veřejně prospěšným účelem může soud jeho účel nahradit účelem podobným. Lze-li účel fondu zachovat úpravou statutu, soud má tento

¹⁷³ Skuhřavý, s. 161, o *offshore* trustech pojednává okrajově část „Daňové úniky a jiná nebezpečí“.

¹⁷⁴ Komentář, s. 1215.

¹⁷⁵ Eliáš, s. 597-598.

¹⁷⁶ Srov. 1287 CCQ: „*The administration of a trust is subject to the supervision of the settlor or of his heirs, if he has died, and of the beneficiary, even a future beneficiary.*“

¹⁷⁷ § 1465 NOZ.

¹⁷⁸ § 1466 odst. 1 NOZ.

¹⁷⁹ Komentář, s. 1218.

¹⁸⁰ § 1466 odst. 2 NOZ.

¹⁸¹ Komentář, s. 1218.

¹⁸² K tomu více *ibid.*, s. 1217.

¹⁸³ *Ibid.*, s. 1221.

statut změnit. To vše lze v kontextu ostatních případů¹⁸⁴ ingerence soudu do správy cizího majetku označit jako největší zásah do fungování svěřenského fondu. Jde o odraz doktríny *cy-près* známé z common law. Na rozdíl od ostatních řízení si soud má vyžádat stanoviska zakladatele nebo jeho právního nástupce, správce, obmyšleného i osoby s právem dohledu. Jak správně upozorňuje komentář¹⁸⁵, rozdíl je především v osobě právního nástupce zakladatele, jelikož jiným osobám přiznává ZZŘS i jinak postavení účastníka řízení.¹⁸⁶

1.4.10. Zánik fondu

Uplynutím stanovené doby, dosažením účelu či rozhodnutím soudu o zrušení fondu (při nemožnosti dosažení účelu) správa končí. Správa soukromého fondu může rovněž skončit, pokud se všichni obmyšlení vzdají práva na plnění.¹⁸⁷ Skončení správy však nemůže vést k zániku fondu, neboť by tím okamžikem ztratil povahu vyčleněného majetku a výhody s tím související.¹⁸⁸ Skončení správy je třeba považovat za závěrečnou fázi existence fondu.¹⁸⁹ V rámci této fáze je potřeba naložit s majetkem podle statutu a vydat ho osobě, která na něj má nárok.¹⁹⁰ Nemá-li na něj nárok obmyšlený, má připadnout zakladateli. Není-li žádný z nich, připadá do vlastnictví státu. NOZ poněkud nešťastně na rozdíl od předlohy¹⁹¹ výslovně neuvádí, že by právo na vydání majetku měli i právní nástupci zakladatele. S názorem¹⁹², že právo na vydání majetku není výlučně vázáno na osobu zakladatele a je tedy součástí pozůstalosti, popř. likvidačního zůstatku, lze souhlasit, *de lege ferenda* by bylo ale vhodné toto výslovně v zákoně uvést. Skončí-li správa fondu založeného za veřejně prospěšným účelem a neurčuje-li statut jiný příkaz, převede se na základě rozhodnutí soudu majetek do jiného

¹⁸⁴ Nahrazení souhlasu beneficianta (§ 1404 NOZ), stanovení povinnosti sestavit inventář (§ 1423 NOZ), záležitosti společné správy (§ 1429 NOZ), jmenování svěřenského správce (§ 1455 NOZ), jmenování osoby s právem dohledu ve prospěch neznámého či budoucího obmyšleného (§ 1464 NOZ), uložení či zakázané jednání a výměna správce (§ 1466 odst. 1 NOZ), pověření vedení řízení jménem nečinného správce (§ 1466 odst. 2 NOZ).

¹⁸⁵ Komentář, s. 1222.

¹⁸⁶ To však může znamenat i fakt, že český zákonodárce postavení právního nástupce (dědice) zakladatele chybně přehlídí. Viz srovnání s quebeckou úpravou v části „Dohled nad správou“.

¹⁸⁷ Viz výše v části „Obmyšlený“.

¹⁸⁸ Eliáš, s. 599.

¹⁸⁹ Komentář, s. 1222.

¹⁹⁰ § 1472 NOZ.

¹⁹¹ Srov. §1297 odst. 2 CCQ: „Where there is no beneficiary, any property remaining when the trust is terminated devolves to the settlor or his heirs.“

¹⁹² Komentář, s. 1223-1224.

fondů nebo právnické osoby s obdobným účelem.¹⁹³

Je-li veškerý majetek takto převeden, fond definitivně zanikne.¹⁹⁴ Je otázkou, zda může fond zaniknout i jinak, např. zničením veškerého majetku při přírodní katastrofě, jak navrhuje komentář¹⁹⁵. Teoreticky takovou situaci nelze vyloučit, zpravidla však i při zničení veškerého hmotného majetku bude existovat pohledávka z titulu pojištění či náhrady škody, jejíž existence zabrání zániku správy.¹⁹⁶

¹⁹³ § 1473 NOZ.

¹⁹⁴ § 1474 NOZ.

¹⁹⁵ Komentář, s. 1225.

¹⁹⁶ Tím však není dotčeno, že by takový fond mohl být patrně zrušen pro následnou nemožnost dosažení účelu.

2. Trust a obdobné zahraniční instituty (srovnávací část)

2.1. O studiu cizích právních úprav

Zřetelnou inspirací NOZ byl nejen občanský zákoník rakouský (ABGB), ale i švýcarský, německý, holandský a další.¹⁹⁷ Jak však řekl Jhering, „*recepte cizích institutů není otázkou národnosti, ale užitečnosti a potřeby.*“¹⁹⁸ Autor vychází z teze, že „*pro náležitou interpretaci a aplikaci institutů, které mají svůj původ v některém ze zahraničních kodexů, je žádoucí porozumět nejen přímé dikci cizího zákonodárce, ale je nezbytné daný institut předestřít v jeho širších souvislostech. Zejména je užitečné analyzovat legislativní řešení v celém jeho tamějším doktrinálním i judikturním kontextu.*“¹⁹⁹ Z tohoto důvodu bude pozornost věnována quebeckému právu, ze kterého k nám byla tamější *fiducie* transplantována²⁰⁰ jako svěřenský fond, rovněž se však zaměříme na angloamerický trust, ze kterého částečně právě *fiducie* vychází. Stejně tak se práce zastaví u řešení trustu ve vybraných zemích ostatních.

2.1.1. O jazyku

Než se pustíme do popisu jednotlivých systémů a institutů, je potřeba upozornit na některá úskalí komparací²⁰¹. Největším z nich je bezesporu jazyk. Při neznalosti cizího jazyka se musíme spokojit s překladem, který však ne vždy dokáže věrně zachytit skutečný smysl předlohy, popř. s mnoha obtížemi. Snad nejlépe je toto ilustrováno v předmluvě ke sbírce statí komparativního práva trustů od Lionela Smithe.²⁰² Ta poukazuje na fakt, že právě v bilingvním Quebecu znamená francouzsky slovo *fiducie* totéž co anglicky *trust*.²⁰³ Dále však říká, že právník common law původu by quebeckou *fiducii* za trust nepovažoval²⁰⁴ a je nutné rozlišovat mezi „common law

¹⁹⁷ OPH, s. 68.

¹⁹⁸ JHERING, R., *Geist des römischen Rechts*, s. 8, citováno podle ZWEIGERT, K., KÖTZ, H., *Introduction to comparative law*, s. 17.

¹⁹⁹ OPH, s. 68.

²⁰⁰ K pojmu viz GRAZIADEI, M., *Law as the study of transplants and receptions*.

²⁰¹ Podrobným popisem metody komparativního práva se však práce zabývat nebude – ostatně i uznávání komparativní právníci citují výrok Gustava Radbrucha: „*Vědy, které mají příliš práce se svojí vlastní metodologií, jsou vědy nemocné.*“ (překlad autor) – srov. RADBRUCH, G., *Einführung in die Rechtswissenschaft*, s. 253, citováno podle ZWEIGERT, K., KÖTZ, H., *Introduction to comparative law*, s. 33.

²⁰² SMITH, L., *The worlds of the trust*, s. xiv a násl.

²⁰³ Srov. např. § 1260 CCQ v obou jazykových verzích.

²⁰⁴ Otázkou, zda je svěřenský fond trustem, se bude práce zabývat v části „Je svěřenský fond trustem?“.

angličtinou“ a „kontinentální angličtinou“, přičemž totéž platí i o francouzštině. Obdobný problém vyvstal i v této práci např. v souvislosti se slovem ekvita. To autor používal v souvislosti s pojmem spravedlnost práva v širším smyslu jako *ars boni et aequi*. Pro označení právního konceptu, který se vyvinul na anglických soudech Chancery používá anglický výraz *equity*. Zejména pak při klasifikaci trustů české ekvivalenty jednotlivých kategorií neexistují, nebo je různí autoři používají jinak. Proto se autor při první zmínce drží originálního anglického výrazu, následně však pro lepší čitelnost používá – s vědomím jisté nedokonalosti – počeštěnou verzi.

2.1.2. O volbě jurisdikcí

V současnosti se trust nebo jemu podobné instituty vyskytují v mnoha právních řádech celého světa. Podrobná a vyčerpávající komparativní analýza těchto systémů by patrně zaměstnala tým právních vědců ideálně z různých právních prostředí a vládnoucích několika (nejen) světovými jazyky na několik let. Rozsah této práce takové srovnání nedovoluje a omezí se pouze na základní zdroje, které jsou pro českou právní úpravu důležité. Další jurisdikce budou zmíněny pouze okrajově a bez snahy o úplnost.

Již název této práce napovídá, že nejdříve se bude zabývat trustem podle common law. Kolébkou trustů je právo anglické, za vzorovou oblast při rozboru současného stavu však autor vybral právo Irské republiky, a to zejména z důvodů osobní zkušenosti.²⁰⁵ Z historických důvodů právo Irska jako bývalé země britské koruny však vychází ze starší anglické judikatury.²⁰⁶ Obecně lze říci, že země common law používají vzájemné precedenční právo (*case law*) jako významný (byť nezávazný) podklad pro rozhodování.²⁰⁷ I z toho důvodu se k anglickému právu budeme u jednotlivých institutů vracet.

Dále se samozřejmě zaměříme na smíšené právní systémy a konkrétně na právo Quebecu, odkud byla česká úprava převzata. Důvodová zpráva uvádí, že recepce quebecké úpravy se jeví jako nejvhodnější v porovnání s dalšími právními úpravami, ze

²⁰⁵ Irský právní systém má tomu našemu o něco blíže než anglický pro republikánské státní zřízení a existenci psané ústavy. Je však pravdou, že vliv na soukromé právo má toto zcela minimální.

²⁰⁶ Všechna rozhodnutí Sněmovny lordů před rokem 1922 jsou závazná (srov. *Minister for Finance & AG v O'Brien* [1949] IR 91), Nejvyšší soud však může takový precedent změnit (viz. *State (Quinn) v Ryan* [1965] IR 70).

²⁰⁷ Podle ZWEIGERT, K., KÖTZ, H., *Introduction to comparative law*, s. 19.

kterých výslovně zmiňuje Skotsko, Louisianu a Jihoafrickou republiku, a důvodem má být zachovaný charakter kontinentálního práva a pravidla správy cizího majetku, které NOZ rovněž přejal.²⁰⁸ V krátkosti se zastavíme i u těchto jurisdikcí, stejně jako u vybraných jurisdikcí dalších, zejména kontinentálních, které mají k našemu právu nejbližší.

2.2. Common law jako rodiště moderního trustu

Pro kontinentálního čtenáře mohou být nejrůznější řešení systému common law nepochopitelná, některá řešení mohou být vnímána jako zkratková a neefektivní. Jiná pak doktrínálně (z kontinentálního pohledu) zcela nepřijatelná. Svou roli na tom má jistě živelnost soudcovského práva, která kontrastuje s jasně nalinkovanou římskoprávní jurisprudencí. Při bližším zkoumání však můžeme dojít k závěru, že mnohé přístupy jsou co do výsledku v zásadě velmi podobné těm našim.²⁰⁹

2.2.1. Právní systém common law

Angloamerický právní systém (právní systém common law) vznikl v Anglii a uplatňuje se v zemích Britského společenství²¹⁰ a s určitými modifikacemi ve Spojených státech.²¹¹ Významnou roli hraje precedentní povaha soudních rozhodnutí a doktrína *stare decisis*, podle které jsou rozhodnutí napříště závazná pro soud, který rozhodnutí vynesl, a soudy podřízené.²¹² Základní subsystemy tvoří common law (*stricto sensu*, jako právo tvořené soudci) a *equity*.

2.2.2. Vznik systému equity

V mnoha jurisdikcích existuje trust, aniž by *equity* měla v systému jakékoliv místo. Jak se uvádí na skotském případě, „*adoptovat trust neznamena, nebo alespoň ne*

²⁰⁸ Viz Eliáš, s. 592.

²⁰⁹ Příkladem může být případ *Rylands v Fletcher* [1868] UKHL 1, který s velkou slávou zavedl do anglického práva občanskoprávních deliktů zásadu, že osoba, která pro svůj prospěch na svém pozemku uchovává věc nebezpečné povahy (např. přehradu či výbušniny), odpovídá za následky případného úniku této nebezpečné věci.

²¹⁰ S výjimkou Skotska – viz níže část „Skotsko“.

²¹¹ OPH, s. 78 a násl.

²¹² Výjimkou je Sněmovna lordů, popř. jiné nejvyšší soudy, které se mohou za určitých podmínek od svého dřívějšího rozhodnutí odchýlit. Srov. OPH, s. 80.

nutně, *vrhnout se do náruče equity*.²¹³ Pro kontinentálního čtenáře je však pochopení tohoto systému zásadní. Právě soud *equity* hrál zásadní roli při vzniku institutu trustu a několik set let *case law* je právě na tomto systému postaveno.

Připomeňme na tomto místě s jistou mírou zjednodušení vznik *equity*. Středověké anglické právo se vyznačovalo značnou formálností, která mnohdy vedla k nespravedlivým výsledkům soudních sporů. Poddaní se s žádostmi o ochranu před nespravedlností obraceli na krále, který z důvodů značného počtu těchto žádostí vytvořil speciální soud *Chancery*, který byl svěřen Lordu Kancléři. Jelikož prospěch království záležel na tom, aby byl král – jako oddaný služebník boží a nejvyšší představitel feudálního systému – spravedlivý, byl Lord Kancléř především strážcem králova svědomí.²¹⁴ Zpočátku vzhledem k dobovému systému vzdělávání tento úřad zastávali zejména církevní hodnostáři vzdělaní v kanonickém či římském právu.²¹⁵

2.2.3. Zásady equity

Tak se na základech aristotelské etiky vyvinula *equity* jako systém, jehož cíle a prostředky demonstrují zásady (maximy) *equity*. Ty nelze považovat za normativní věty, spíše za vyjádření určitého trendu a zobecnění. Patří mezi ně např. zásada, že *equity* nebude trpět bezpráví bez adekvátní obrany²¹⁶. Právě od této zásady odvodil soud Chancery svou pravomoc zasáhnout proti *nespravedlivému* rozsudku soudu obecného. Tento zásah má své limity vyjádřené zásadou, že *equity* následuje právo, ne však otrocky a ne vždy.²¹⁷ Tak např. *equity* nebude v určitých případech trvat na některých zákonných formalitách²¹⁸ a nedovolí, aby se zákon stal nástrojem podvodu.²¹⁹ Na žalobce jsou kladeny morální nároky, aby mohl být se svým případem úspěšný. Nároky se zaměřují jak na minulé chování, tak na chování v budoucnu. Platí, že ten, kdo

²¹³ National Report for Scotland. In: HAYTON, D. J. et al., *Principles of European trust law*, s. 67, citováno podle DU PLESSIS, J., *Comparative law and the study of mixed legal systems*, s. 496 (dále jen „Du Plessis“).

²¹⁴ Conscience. Srov. WATT, G., *Equity stirring: the story of justice beyond law*, s. 48 a násl. (dále jen „Watt“).

²¹⁵ NEWMAN, R. A., *Equity and law: a Comparative Study*, s. 27.

²¹⁶ Equity will not suffer a wrong to be without a remedy. Viz DELANY, H., *Equity and the law of trusts in Ireland*, s. 13 a násl. (dále jen „Delany“).

²¹⁷ Equity follows the law (but not slavishly nor always). Delany, s. 15.

²¹⁸ Equity looks to the intent rather than the form. Delany, s. 36 a násl.

²¹⁹ Equity will not allow a statute to be used as an instrument of fraud.

přichází k soudu *equity*, musí mít „čisté ruce“²²⁰ a současně musí být připraven plnit požadavky, které na něj *equity* bude klást.²²¹ Nárok v čase slábne a prodlení může být považováno za souhlas, a to v některých případech i dříve, než uplyne zákonná promlčecí doba.²²²

V souvislosti s tématem práce jsou velmi důležité zásady odrážející princip důvěry²²³. *Equity* předpokládá záměr splnit závazek.²²⁴ Pokud má tedy člověk, např. správce trustu, určitý závazek a následně věřiteli převede určitou platbu, předpokládá se, že tak učinil za účelem splnit tento závazek. Dále pak *equity* nazírá na to, co mělo být učiněno, jako by to učiněno bylo.²²⁵ To bude mít význam např. u fiduciárních vztahů. Státní rada (*Privy Council*) tak v – poněkud kontroverzním – případě *Attorney General for Hong Kong v Reid*²²⁶ rozhodla, že zkorumpovaný státní zástupce měl povinnost úplatek ohlásit a zadržet ho pro Korunu, a tak ho pro ni drží ve vykonstruovaném trustu, i když ve skutečnosti byl jeho úmysl zřejmě jiný. *Equity* také nebude asistovat někomu, kdo nedal *protiplnění*²²⁷ a nezhojí imperfektní dar²²⁸. Poslední důležitou poznámkou je ta, že *equity* působí *in personam*.²²⁹

2.2.4. Dva proudy jurisdikce

Soud *Chancery* v případech, kdy to *equity* vyžadovala, vydával příkazy²³⁰, které zakazovaly vykonat rozhodnutí soudů *common law*. Při neuposlechnutí takového

²²⁰ He who comes to equity must come with clean hands. To se však týká jen konkrétního sporného případu. Ve věci *Argyll v Argyll* [1967] Ch 302 soud zakázal vévodovi z Argyllu publikovat paměti obsahující intimní informace o vévodkyni a to i přes jeho argumentaci, že její předešlá nevěra znamená překážku „nečistých rukou“, která jí zabraňuje usilovat o soudní příkaz skrz *equity*. Srov. Delany, s. 19-20.

²²¹ He who seeks equity must do equity. Delany, s.17 a násl.

²²² Delay defeats equity. I irská literatura odkazuje na zásadu *vigilantibus non dormientibus jura subveniunt*. Srov. Delany, s. 27 a násl.

²²³ Autor se domnívá (i na základě zkušeností s pobyty v Irsku a Velké Británii), že obecně v zemích *common law* k sobě transakční strany přistupují s větší důvěrou a vyžadují předem méně formalit a byrokracie, než je tomu v České republice. Vliv na to může mít mj. i právě doktrína *equity*, která do velké míry poskytuje stranám v *dobré víře* ochranu před *nepoctivým* jednáním partnera. Do jaké míry je tento názor odrazem reality, je otázkou pro jinou práci. Podobnou zkušenost se soudem v USA popisuje např. i HUBÁLEK, S., *Zpovědník vrahů*, s. 139.

²²⁴ Equity imputes an intention to fulfil an obligation. Delany, s. 39.

²²⁵ Equity looks on that as done which ought to have been done. Delany, s. 37 a násl.

²²⁶ *Attorney General for Hong Kong v Reid* [1994] 1 AC 324.

²²⁷ Equity will not assist a volunteer. „Volunteer“ je zde někdo, kdo nedal protiplnění (*consideration*).

²²⁸ Equity will not perfect an imperfect gift.

²²⁹ Delany, s. 39 a násl.

²³⁰ *Injunction*.

příkazu mohl být člověk pro pohrdání soudem²³¹ uvržen do vězení, ze kterého pak mohl být opět propuštěn soudem common law na základě writu *habeas corpus*.²³² Takový postup nutně vyvolával konflikt mezi soudy common law a soudem *Chancery*, který byl definitivně vyřešen panovníkem. Král Jakub I. Stuart v roce 1616 v případě *Earl of Oxford's Case*²³³ rozhodl – z důvodů spíše politických²³⁴ – že *tam, kde se střetne equity s právem, equity má mít přednost*.²³⁵

Teprve v roce 1858 byl přijat zákon známý jako *Lord Cairns' Act*, který umožnil soudu *equity* přiznat i náhradu v penězích (*damages*). Do roku 1877 existovala dvojkolejnost soudního systému common law a *equity*, která svou neefektivností a vzájemným popíráním²³⁶ přispěla ke zhroucení celého systému. To vedlo k přijetí *Judicature Acts*, které sjednotily soudní proces, a nadále tak jeden soudce aplikuje common law i *equity* v jediném řízení. Ashburner tento stav trefně popsal jako „*dva proudy jurisdikce tekoucí vedle sebe v jednom korytě, aniž by mísily své vody*.“²³⁷

2.2.5. Stopování

Mezi nástroje, které budou nejčastěji používány v souvislosti s právem trustu, patří stopování (*tracing*). To umožňuje vlastníkovu majetku vysledovat konkrétní věc i v případě, že změní svou podobu (má tedy charakter *in rem*). Např. burzovní obchodník zpronevěřil peníze klienta a s úmyslem útěku do Spojených států zakoupil mimo jiné cihlu zlata, do které pak mohly být vystopovány klientovy peníze, čímž klient získal prioritu před ostatními nezajištěnými defraudantovými věřiteli.²³⁸ Přestože se tento proces nedá použít proti příjemci, který poskytl protiplnění a kterému nebyly známy skutečnosti zakládající právo stopování (tj. *bona fide*), uplatní se vůči „nevinnému“

²³¹ Contempt of Court. Jedná se o diskreční oprávnění soudce a nelze ho slučovat s trestným činem pohrdání soudem podle § 336 TZ. Skutkově má v tomto případě blíže k maření výkonu úředního rozhodnutí a vykázání podle § 337 odst. 1 písm. a) TZ, je však nutné pamatovat na rozdílnou povahu tohoto institutu.

²³² Watt, s. 69.

²³³ *The Earl of Oxford's Case* (1615) 1 Ch Rep 1.

²³⁴ Aby si zachoval královskou prerogativu a vliv na fungování justice – srov. Watt, s. 71 a násl.

²³⁵ Where equity and law conflict, equity shall prevail.

²³⁶ Equity měla sloužit jako zmírnění tvrdosti práva, proto nutně byly vydávány soudní příkazy proti výkonu jiných soudních rozhodnutí.

²³⁷ ASHBURNER, W., *Principles of Equity*, s. 18. (překlad autor)

²³⁸ *Taylor v Plumber* (1815) 3 M & S 562.

příjemci, který však protiplnění neposkytl.²³⁹

Podle common law je toto možné pouze pokud, pokud je majetek identifikovatelný a nebyl smíšen s jinými věcmi téhož druhu.²⁴⁰ Tracing podle *equity* tento problém s mísením nemá, vyžaduje však předchozí fiduciární vztah.²⁴¹ Ten může existovat o vůli stran např. právě v případech výslovně založených trustů či investičních operací²⁴². Fiduciární vztah však může být odvozen i bez vůle stran v případě tzv. vykonstruovaného trustu.²⁴³

V případě bankovního účtu je stopování možné použít jen ve vztahu k nejnižšímu průběžnému zůstatku.²⁴⁴ Nejnázorněji to bude možné ilustrovat na příkladu v Tabulce 1.

VKLAD	15.000 €	Z trustu č. 1
VKLAD	5.000 €	Z trustu č. 2
VÝBĚR	6.000 €	Utraceno za šperky
VÝBĚR	10.000 €	Utraceno za dovolenou
ZŮSTATEK	4.000 €	
VKLAD	16.000 €	Vloženo správcem
ZŮSTATEK	20.000 €	

Tabulka 1 – Stopování – bankovní účet²⁴⁵

Trustům č. 1 a 2 budou k dispozici pouze 4.000 € jako nejnižší průběžný zůstatek. Téměř vždy však existuje mnohost věřitelů, kteří mají právo na náhradu. Jelikož se jedná o věci určené podle druhu (zpravidla peníze), je potřeba rozhodnout, který z věřitelů získá jakou část. Lze použít pravidlo v *Clayton's case*²⁴⁶, které však je postupně opuštěno.²⁴⁷ Jedná se o pravidlo znázorněné v Tabulce 2 a popisuje se jako

²³⁹ Delany, s. 812.

²⁴⁰ *Ibid.*, 809.

²⁴¹ Tedy např. beneficiant-správce, zmocnitel-zmocněnec, obchodní společnost a její statutární orgán, nezletilé dítě-rodíč atp. Viz Delany, s. 824 a násl.

²⁴² Např. investiční záměr předstírající nákup cenných známek. Srov. *Re Shanahan Stamp Auctions* [1962] IR 386.

²⁴³ Příkladem je uvedený případ *Reid*. Viz dále část „Vykonstruovaný trust“.

²⁴⁴ *Roscoe v Winder* [1915] 1 Ch 62.

²⁴⁵ Příklady jsou převzaty z materiálů profesora Johna Mee k přednáškám z práva *equity*.

²⁴⁶ *Clayton's case* (1816) 1 Mer 572.

²⁴⁷ Delany, s. 817-818.

„první dovnitř, první ven“ – tedy FIFO²⁴⁸.

VKLAD	5.000 €	Z trustu č. 1
VKLAD	5.000 €	Z trustu č. 2
VÝBĚR	6.000 €	Utraceno za dovolenou
ZŮSTATEK	4.000 €	

Tabulka 2 – Stopování – pravidlo v *Clayton's case*²⁴⁹

Jelikož prvních 5.000 € bylo spotřebováno při výběru spolu s částí z druhého vkladu, případnou zbylé 4.000 € celé trustu č. 2. *Promarněný* majetek (např. dovolená, vypité víno apod.) nemá žádné stopovatelné produkty.²⁵⁰ I proto se pravidlo může v určitých případech modifikovat tak, že se předpokládá – v souladu se zásadou, že *equity* nazírá na to, co mělo být učiněno, jako by to učiněno bylo – že povinný nejprve použil vlastní majetek a potom teprve cizí, není-li však jiný přístup více přínosný pro věřitele.²⁵¹ Takový postup ilustruje Tabulka 3.

VKLAD	10.000 €	Vloženo správcem
VKLAD	10.000 €	Z trustu
VÝBĚR	10.000 €	Utraceno za akcie
VÝBĚR	10.000 €	Utraceno za dovolenou
ZŮSTATEK	0 €	

Tabulka 3 – Stopování – Výjimka z pravidla dle *Re Hallett's Estate*²⁵²

Podle pravidla FIFO by se při výběru měly nejprve použít prostředky správce. Protože v daném případě však za tyto prostředky nakupuje stopovatelný produkt (akcie), je pro věřitele přínosnější přístup, že jsou tyto akcie kupovány za peníze trustu a peníze správce jsou *promarněny* platbou dovolené. Od aplikace pravidla v *Clayton's case* se v poslední době upouští zejména proto, že generuje nespravedlivý výsledek a v případě velkého množství věřitelů a neznámého pořadí plateb je nepoužitelné. Je preferován přístup, který se označuje jako retrospektivní *pari passu*, nebo tzv. severoamerické řešení (označované i jako *rolling charge*).²⁵³ Retrospektivní *pari*

²⁴⁸ First in first out.

²⁴⁹ Op. cit. sub 245.

²⁵⁰ Viz Delany, s. 828 a násl.

²⁵¹ *Re Hallett's Estate* (1880) 13 Ch D 696. Citováno podle Delany, s. 818.

²⁵² Op. cit. sub 245.

²⁵³ Delany, s. 819 a násl.

passu nehledí na jednotlivé transakce, pouze rozdělí konečný zůstatek v poměru dle jednotlivých příspěvků. Severoamerické řešení přepočítává *pari passu* poměry po každé jednotlivé transakci. Při stejné situaci můžeme porovnat výsledky jednotlivých metod. Začneme metodou retrospektivního *pari passu* v Tabulce 4.

VKLAD	100.000 €	Z trustu A
VKLAD	200.000 €	Z trustu B
VÝBĚR	200.000 €	Prohráno v kasinu
VKLAD	100.000 €	Z trustu C
VÝBĚR	20.000 €	Prohráno v kasinu
ZŮSTATEK	180.000 €	

Tabulka 4 – Srovnání metod stopování – retrospektivní *pari passu* ²⁵⁴

Metoda *pari passu* vypočte podíly dle poměru příspěvku. A a C přispěli oba čtvrtinovým dílem, B polovinou. Mají nárok na stejný podíl ze zůstatku, tzn. A obdrží 45.000 €, B obdrží 90.000 € a C získá 45.000 €. Tato metoda je nejvýhodnější – v porovnání s ostatními – pro prvního přispěvatele. Tabulka 5 ukazuje použití severoamerické metody.

VKLAD	100.000 €	Z trustu A
ZŮSTATEK	100.000 €	100% A
VKLAD	200.000 €	Z trustu B
ZŮSTATEK	300.000 €	33,3% A 66,6% B
VÝBĚR	200.000 €	Prohráno v kasinu
ZŮSTATEK	100.000 €	33,3% A 66,6% B
VKLAD	100.000 €	Z trustu C
ZŮSTATEK	200.000 €	16,6% A 33,3% B 50% C
VÝBĚR	20.000 €	Prohráno v kasinu
ZŮSTATEK	180.000 €	16,6% A 33,3% B 50% C

Tabulka 5 – Srovnání metod stopování – severoamerická metoda ²⁵⁵

Při použití severoamerické metody připadne A 16,6% zůstatku, tj. 30.000 €, B obdrží 33,3%, tj. 60.000 € a C získá 50%, tj. 90.000 €. Poslední variantou je pravidlo v *Clayton's case*. Zde dle varianty FIFO na investora A nezbude nic, přispěvateľ B získá

²⁵⁴ Op. cit. sub 245.

²⁵⁵ *Ibid.*

zpět 80.000 € a poslední C získá zpět celý vklad ve výši 100.000 €. Toto pravidlo je pro prvního přispěvatele nejméně příznivé.

Demonstrovali jsme, že jednotlivé metody jsou více či méně výhodné pro různé druhy věřitelů, co se pořadí týče. Je však očividné, že pravidla stopování obecně, ač nejsou všemocná, výrazným způsobem přispívají k odpovědnému a poctivému výkonu správy, resp. nepoctivý výkon správy ztěžují. Časté využití najdeme především v oblasti tzv. vykonstruovaného trustu. Obrátme tedy nyní naši pozornost k trustu jako takovému.

2.2.6. Kořeny trustu

Moderní trust se odvozuje ze středověkého institutu *use*, jehož původ někteří autoři vážou k římskému fideikomisu a někteří tento názor odmítají.²⁵⁶ Už notoricky známé jsou případy, kdy rytíř odjíždějící na křižáckou výpravu svěřil svůj majetek příteli, který mu jej ale po návratu odmítl vydat. Protože common law rytíři neposkytlo ochranu, obrátil se na krále a na jeho Lorda Kancléře, který rozhodl podle *equity* ve prospěch rytíře. Záhy však začalo docházet k užívání *uses* mimo jiné za účelem vyhýbání se daním, a tak král Jiří VIII. prosadil v roce 1536 v parlamentu zákon *Statute of Uses*, který vlastnické právo přiznal beneficiantovi.²⁵⁷ Brzy se však objevily snahy tento zákon obejít. Vznikl dvojitý „*use upon a use*“, při kterém A dával majetek do *use* B pro *use* C.²⁵⁸ Titul tedy připadl B, který ho však držel ve prospěch C.²⁵⁹ Tento C neměl zákonný titul vůči B²⁶⁰, soud *equity* však byl připraven zasáhnout na jeho ochranu před nepoctivým jednáním právního vlastníka B. Zákon tedy de facto umožnil vznik moderního trustu a ten byl postupně soudem *Chancery* v průběhu staletí kultivován.

2.2.7. Pojem trustu

Z názvu institutu je na první pohled patrné, že *důvěra* zde má zcela zásadní roli. Watt však trefně upozorňuje na paradox, že např. obyčejná důvěru vyjadřující věta

²⁵⁶ Mezi zastánce patří Bacon a Nottingham, pochybuje Maitland. Alespoň částečný vliv je však velmi pravděpodobný. Viz Watt, s. 121.

²⁵⁷ Watt, s. 121.

²⁵⁸ *Ibid.*, s. 123.

²⁵⁹ *Ibid.*

²⁶⁰ *Tyrrel's Case* (1557) 2 Dy 1555.

„zanechávám majetek Jenny s důvěrou, že nenechá Betty bez zaopatření“²⁶¹ nebude postačovat pro vznik trustu, zatímco trusty obvykle zakládáné s asistencí právního poradce ve prospěch dětí z původního manželství budou, ač právně závazné, spíše výrazem *nedůvěry* vůči druhému manželovi.²⁶² Ačkoliv neexistuje obecně přijímaná definice anglosaského trustu, můžeme přijmout tu od Keetona a Sheridana:

„Trust je vztah, který vzniká kdykoliv je člověk (správce trustu) na základě *equity* nucen držet majetek (movitý či nemovitý, skrz právní titul či titul dle *equity*) ve prospěch nějakých osob (beneficientů, z nichž jedním může být i sám správce) nebo za určitým zákonem dovoleným účelem, a to tak, že přínos nepřipadne správci trustu, ale beneficiům nebo účelu trustu.“²⁶³

Obvykle je trust ilustrován jako třístranný vztah v podobě trojúhelníku, kde na jednom z vrcholů je zakladatel trustu (*settlor*), který převádí správci (*trustee*) *legal title* (klasický titul podle common law) k majetku a beneficiantovi (*beneficiary*) tak na základě toho k témuž majetku vzniká titul dle práva *equity* (*beneficial title*). Správce jako vlastník odpovídá třetím osobám svým majetkem za uzavřené závazky, může se však hojit na majetku z trustu.²⁶⁴ Jmění tedy není oddělné. Mezi správcem a beneficiantem na zbývajících vrcholech trojúhelníku existuje vztah kontroly a dle charakteru trustu pak beneficiantovi vzniká právo požadovat po správci uplatnění jeho diskrečních pravomocí²⁶⁵ nebo přímo právo na poskytnutí určeného plnění z trustu.²⁶⁶

2.2.8. Dělení trustů

Trusty lze rozdělovat podle různých kritérií. Především, stejně jako v případě svěrenských fondů, lze trust zřídit buď mezi živými (*inter vivos*), nebo pro případ smrti (*mortis causa*). Pokud správce výslovně vyjádří svůj záměr vytvořit trust, hovoří se o trustu výslovném (*express trust*). Pokud není tato vůle vyjádřena výslovně, ale lze ji u zakladatele či zůstavitele presumovat, hovoří se o výsledném trustu (*resulting trust*). Tam, kde to zájmy spravedlnosti a *svědomí* vyžadují, může být nalezen nezávisle na

²⁶¹ *Jones v Lock* (1865) LR 1 Ch App 25, citováno podle Watt, s. 117. (překlad autor)

²⁶² Watt zde hovoří o „syndromu Popelky“. Srov. Watt, s. 117.

²⁶³ SHERIDAN, L. A., *The law of trusts*, s. 30, citováno podle Delany, s. 56. (překlad autor)

²⁶⁴ SWADLING, W., op. cit. sub 118, s. 7.

²⁶⁵ Tj. rozhodnutí, zda a kterému z beneficiantů bude poskytnuto určité plnění.

²⁶⁶ Více o problematice viz část „Duální vlastnictví“.

vůli zakladatele trust vykonstruovaný (*constructive trust*). Dva posledně zmíněné druhy se označují jako implikované trusty (*implied trusts*). Toto rozdělení je důležité, protože pro implikované trusty nejsou vyžadovány žádné formality a správcem se zde může stát i osoba, která by se správcem výslovného trustu stát nemohla.²⁶⁷

Podle jiného kritéria se trusty dělí na veřejné/charitativní (*public/charitable*) a soukromé (*private*). Ty první existují za určitým veřejně prospěšným účelem a kontrolu nad výkonem správy provádí místo beneficianta státní orgán, většinou Generální prokurátor (*Attorney General*). Poslední rozdělení je na tzv. fixní (*fixed*) a diskreční (*discretionary*) trusty. Zatímco v prvním případě je každý beneficiant oprávněn k určitému předem danému podílu, v druhém má správce pravomoc v souladu s pravidly trustu určit, komu z daného okruhu možných beneficiantů bude jaká část vyplacena.

2.2.9. Forma

Již bylo řečeno, že pro vytvoření implikovaného trustu nejsou potřeba žádné formality. Obecně však lze napsat, že ani na trust výslovný nejsou – až na výjimky – kladeny žádné zvláštní nároky. Neexistuje žádný registr trustů, požadavek určitého veřejného dokumentu vůbec nepřipadá v úvahu. Postačuje pouhé vyjádření úmyslu vytvořit trust,²⁶⁸ a to ne nutně písemnou formou.²⁶⁹ V určitých případech však bude nutná existence písemného dokladu, např. při převodu nemovitostí.²⁷⁰ Při zřizování trustu *mortis causa* musí zakladatelský dokument splňovat nároky na závěť – půjde tedy o požadavek písemné formy, podpisu zůstavitele a dvou svědků.²⁷¹ Na formalitách však ani v těchto případech nebude *equity* trvat, pokud by se měl zákon, který je předepisuje, stát nástrojem podvodu.²⁷²

2.2.10. Tři jistoty

Kromě výše uvedených formalit je nutné, aby existovala jistota ohledně třech

²⁶⁷ HAYTON, D., MARSHALL, C., *Commentary and cases on the law of trusts and equitable remedies*, s. 64.

²⁶⁸ Slovo trust není potřeba použít. Soud uznal vznik trustu i v případě, kdy majitel účtu své partnerce sdělil, že „peníze jsou stejně tak moje jako tvoje“ – srov. *Paul v Constance* [1977] 1 WLR 521, 531.

²⁶⁹ To však může způsobit důkazní problémy. Viz Delany, s. 72.

²⁷⁰ Delany, s. 73.

²⁷¹ *Ibid.*, s. 76.

²⁷² *Ibid.*

záležitostí, aby mohl trust platně vzniknout. Jsou jimi jistota ohledně záměru trust vytvořit, jistota ohledně předmětu trustu a jistota stran jeho objektů (ve smyslu určení beneficentů či účelu). Pokud trust pro nedostatek některé z jistot nevznikne, bude podle okolností buď považován za absolutní dar, popř. bude držen ve výsledném trustu pro zakladatele nebo jeho pozůstalost (*estate*).

2.2.10.1. Jistota záměru

Není potřeba, aby zaznělo slovo „trust“ a ani jiná předem určená formule.²⁷³ Častým problémem, zejména ke vztahu k trustu *mortis causa*, je rozlišení absolutního daru s „morálním apelem“ na určitý způsob použití od vzniku trustu, kde je způsob použití přikázán. Soudy common law toto historicky řešily tak, že instrukce, které měly imperativní povahu, považovaly za vznik trustu, zatímco darování nalézaly v případech, kdy byla věc předávána „v naději, s přáním, očekáváním,...“ určitého způsobu chování.²⁷⁴ Tento postoj však v poslední době není zcela jasný a případy jsou zpravidla posuzovány individuálně.²⁷⁵

2.2.10.2. Jistota předmětu

Jistota musí panovat ohledně určení majetku, který se má stát předmětem trustu. Nepostačuje např. vágní vymezení, aby se předmětem trustu stal takový zbytek majetku zůstavitele, „*který není dědicem prodán*“.²⁷⁶ Známý je rovněž případ *Re London Wine Co. Ltd.*,²⁷⁷ ve kterém šlo o víno, ke kterému již měl *beneficial title* kupující, nebylo však odděleno od ostatního vína ve skladu a trust tedy nevznikl. Obdobná situace nastala v případě *Re Goldcorp Exchange Ltd.*²⁷⁸ ohledně zakoupeného zlata, které nebylo možné identifikovat mezi ostatními cihlami. V některých případech nehmotných věcí soudy uznaly vznik trustu i bez přesného určení. V případě *Hunter v Moss*²⁷⁹ soudce Dillon v rozsudku uvedl: „*stejně jako člověk může dát určitý počet svých akcií určité společnosti, může se dle mého soudu prohlásit správcem ohledně padesáti [ze]*

²⁷³ *Ibid.*, s. 77.

²⁷⁴ *Ibid.*, s. 78.

²⁷⁵ *Ibid.*

²⁷⁶ *Re Jones* [1898] 1 Ch 438. Viz Delany, s. 83.

²⁷⁷ *Re London Wine Co. Ltd.* [1986] PCC 121.

²⁷⁸ *Re Goldcorp Exchange Ltd.* [1995] 1 AC 74.

²⁷⁹ *Hunter v Moss* [1994] 1 WLR 452.

svých akcií.²⁸⁰ Zde je opět vidět, že *equity* netrvá na požadavku určitosti tam, kde je úmysl jasný a co do výsledku je lhostejné, zda budou v trustu drženy akcie jednoho či jiného pořadového čísla.

2.2.10.3. Jistota objektů

Poslední a nejkomplicovanější podmínkou je jistota objektů. Základní pravidlo zní, že účel či beneficianti musí být definováni dostatečně jasně, aby mohl správce (nebo v případě potřeby soud) spravovat trust v souladu s úmysly zakladatele.²⁸¹ Rozdílný test se použije u fixního a diskrečního trustu.

V případě fixního trustu je nutné identifikovat každého beneficianta a nestačí, pokud je pouze možné říct, zda daný člověk mezi třídu beneficiantů patří či nikoliv.²⁸² Je tedy nutné, aby bylo možné sestavit vyčerpávající soupis všech beneficiantů. Není však nutné, aby bylo u všech konkrétních osob známo místo jejich pobytu a dokonce ani skutečnost, zda jsou stále naživu – jejich podíl je možné uložit do soudní úschovy.²⁸³

Správce diskrečního trustu má povinnost distribuovat majetek trustu mezi třídu případných beneficiantů, může však vybrat, kteří z nich se na tom mají podílet a do jaké míry.²⁸⁴ Často je tohoto způsobu využíváno z daňových důvodů.²⁸⁵ V Anglii zpočátku soudy rovněž vyžadovaly možnost identifikace všech možných příjemců²⁸⁶, postupně tam však došlo ke zmírnění těchto požadavků. V případě *McPhail v Doulton*²⁸⁷ shledal soud existenci diskrečního trustu ve prospěch zaměstnanců a jejich příbuzných a vyslovil, že pro platnost postačí možnost určení, zda konkrétní osoba je či není příslušníkem třídy potenciálních příjemců.²⁸⁸

Závěrem je příhodné stručně zmínit, že trust může být prohlášen za neplatný v případě administrativní neproveditelnosti – např. trust pro obyvatele Velkého Londýna, popř. může ztroskotat na nejasnosti ohledně významu slov jako např. „pro mé

²⁸⁰ *Ibid.*, p. 459, citováno podle Delany, s. 85. (překlad autor)

²⁸¹ Delany, s. 87.

²⁸² *Computers Ltd. v First National Tricity Finance Ltd.* [2007] WTLR 165, 174, citováno podle *ibid.*

²⁸³ *Re Gulbenkian's Settlements* [1970] AC 508, 524, citováno podle Delany, s. 87.

²⁸⁴ Delany, s. 89.

²⁸⁵ *Ibid.*, s. 90.

²⁸⁶ *IRC v Broadway Cottages Trust* [1955] Ch 20, citováno podle *ibid.*

²⁸⁷ *McPhail v Doulton* [1971] AC 424.

²⁸⁸ Delany, s. 90-91.

pravé přátele“ apod.²⁸⁹

2.2.11. Zřízení trustu

Trust je kompletně zřízen, až když je majetek převeden správci.²⁹⁰ To se může stát dvěma způsoby – převodem majetku a prohlášením se za správce ohledně (části) svého majetku. Pro platnost prvního způsobu je nezbytné, aby byly splněny všechny formality pro převod majetku příslušného druhu²⁹¹ a v případě trustu zřízeného pořizáním pro případ smrti platnost takového pořizování.²⁹² V případě, že zakladatel provede veškeré kroky, které jsou v jeho moci, avšak k převodu nedojde z důvodů, které jsou mimo jeho kontrolu, je trust přesto platně zřízen.²⁹³ Dobrým případem je *Re Rose*²⁹⁴ – zde zakladatel převedl správci akcie, zemřel však dříve, než byl tento převod zaregistrován společností. Ačkoliv zůstal zakladatel dle zákona vlastníkem, dokud nebyla provedena registrace, podle *equity* se převod stal perfektním podpisem listiny o převodu.²⁹⁵

Pokud má obstát prohlášení trustu ohledně vlastního majetku zakladatele, musí být soud přesvědčen, že došlo v daný okamžik k nezrušitelnému prohlášení trustu.²⁹⁶ Jde tedy především o otázku jistoty záměru, jak už o ní bylo pojednáváno výše. Ačkoliv se dříve požadovalo, aby byl záměr vytvořit trust ohledně svého majetku demonstrován zcela jasně²⁹⁷, v současné době již je přístup soudů benevolentnější²⁹⁸.

Ze základního pravidla, že *equity* nezhojí imperfektní dar a tím pádem ani imperfektní zřízení trustu ve prospěch někoho, kdo nedal protiplnění, se uplatní několik výjimek. První z nich je pravidlo v případě *Strong v Bird*²⁹⁹, podle kterého se bude na

²⁸⁹ *Ibid.*, s. 93-95.

²⁹⁰ *Ibid.*, s. 112.

²⁹¹ Např. nemovitosti. Viz výše.

²⁹² Delany, s. 114.

²⁹³ *Ibid.*

²⁹⁴ *Re Rose* [1952] Ch 499, citováno podle *ibid.*

²⁹⁵ Delany, s. 115.

²⁹⁶ *Re Cozens* [1913] 2 CH 478, 486, citováno podle Delany, s. 118.

²⁹⁷ Neobstál dar šeku malému dítěti po návratu otce z cest (poté, co byl rodinou osočen, že mu nepřivezl žádný dárek). Šek byl umístěn do trezoru a otec brzy nato zemřel. Soud neshledal dostatečně jasné vyjádření úmyslu otce postavit se do role správce trustu ve prospěch dítěte. Srov. *Jones v Lock* (1865) 1 Ch App 25, citováno podle Delany, s. 122.

²⁹⁸ Viz „peníze jsou stejně tak moje jako tvoje“ v *Paul v Constance*, op. cit. sub 268, citováno podle Delany, s. 122.

²⁹⁹ *Strong v Bird* (1874) LR 18 Eq 315.

trust nahlížet jako na platný i pokud nebyl majetek převeden na správce, avšak správce následně získá *legal title* např. jako vykonavatel závěti³⁰⁰ okamžikem smrti zakladatele.³⁰¹ Druhou výjimkou je pak *donatio mortis causa*, které anglická jurisprudencí chápe jako „*akt inter vivos, na základě kterého má obdarovaný získat absolutní titul nikoliv okamžitě, ale po smrti dárce. Pokud dárce zemře, titul se stane absolutním, ne skrz vykonavatele závěti ale jemu navzdory. Aby byl dar platný, musí být učiněn tak, aby nabyl plné účinnosti okamžikem smrti dárce.*“³⁰² Pro platnost se vyžadují čtyři podmínky:

- 1) Dar musí být učiněn v očekávání smrti dárce.³⁰³
- 2) Předmět daru musí být předán obdarovanému.³⁰⁴
- 3) Dar se musí stát absolutním až smrtí dárce, je tedy odvolatelný za života.³⁰⁵
- 4) Majetek musí umožňovat *donatio mortis causa*.³⁰⁶

Poslední výjimkou je *estoppel*³⁰⁷, ten však nemá pro rozebíranou problematiku valného významu. Pojdme se tedy podívat na další záležitosti, které mohou platnost trustu ohrozit.

2.2.12. Neplatnost trustu

I trust jinak splňující všechny ostatní podmínky může být absolutně neplatný (*void*) pro rozpor se zákonem nebo veřejným pořádkem. Takový trust je neplatný *ab initio* na rozdíl od případů trustů relativně neplatných (*voidable*), které zůstávají

³⁰⁰ Executor. Ten v anglickém právu vstupuje do pozice zůstavitele okamžikem jeho smrti.

³⁰¹ Delany, s. 123-125.

³⁰² *Re Beaumont* [1902] 1 Ch 889, 892, citováno podle *ibid.*, 125. (překlad autor)

³⁰³ Jde o případy očekávání smrti z důvodu vážné nemoci nebo např. nebezpečné vesty. Viz Delany, s. 127.

³⁰⁴ V tomto ohledu je zajímavá judikatura o předávání majetku v zamčené schránce či sejfě. Zatímco přenechání klíče jako předání postačí (*Re Lillingston* [1952] All ER 184), jinak tomu bude, pokud si dárce ponechá další klíč (*Re Craven's Estate (No. 1)* [1937] Ch 423) nebo předá zamčenou schránku bez klíče (*Re Johnson* (1905) 92 LT 357). Pozoruhodný je ovšem i samotný fakt, že existuje tolik judikatury o nakládání s majetkem v zamčených krabičkách na smrtelné posteli. Viz Delany, s. 128.

³⁰⁵ Pokud se nemocný dárce uzdraví, *donatio mortis causa* neobstojí. Srov. *Agnew v Belfast Banking Co.* [1896] 2 IR 204 a Delany, s. 130.

³⁰⁶ Nemovitosti nebyly považovány za předmět umožňující „předání“ obdarovanému. V případě *Sen v Headley* [1991] Ch 425 však zůstavitel předal schránku (s klíčem), která obsahovala dokumenty k domu, který předával. Tento způsob Odvolací soud potvrdil jako platný. Srov. Delany, s. 130.

³⁰⁷ Otázkou je, zda jde v tomto případě vůbec o výjimku z pravidla, že *equity* nebude asistovat tomu, kdo nedal protiplnění. Podle doktríny může být *estoppel* použit tam, kde někdo obdržel určitý slib a jednal ke své škodě (*detriment*), protože na takový slib spoléhal. To lze možná považovat za druh protiplnění.

v platnosti, dokud není jejich platnost úspěšně napadena u soudu.³⁰⁸ Tradičním případem absolutně neplatného trustu byly trusty porušující pravidlo proti *perpetuitám*. Trust mohl existovat pouze po dobu života určitého člověka a 21 let poté.³⁰⁹ Toto pravidlo bylo v Irsku zrušeno zákonem a vztahuje se nadále jen na trusty za určitým (necharitativním) účelem.³¹⁰ Ačkoliv Banakas³¹¹ považuje nemožnost existence po neomezeně dlouhou dobu za jeden z „neredukovatelných“ prvků angloamerického trustu, tento vývoj jasně potvrzuje, že tomu tak není, což ovšem naznačuje ve své práci i Skuhravý.³¹²

Absolutní neplatnost trustu může způsobit neplatná podmínka odkládací,³¹³ pokud je však taková podmínka v rozporu s ústavními právy obdarovaného, nepřihlíží se k ní.³¹⁴ Neplatná podmínka rozvazovací na platnost trustu vliv nemá. Pro rozpor s veřejným pořádkem mohou být neplatné např. trusty omezující manželství nebo podporující rozvod³¹⁵ a dále trusty zasahující do rodičovských práv³¹⁶.

Trusty mohou být relativně neplatné zejména v důsledku omylu, nátlaku, lsti či zneužití postavení důvěry, dále pak v případech krácení věřitelů nebo v případě bankrotu zakladatele v zákonem daném čase³¹⁷ po zřízení trustu.³¹⁸ To se nevztahuje na případy převodů *in bona fide* za protiplnění³¹⁹ a důkazní břemeno leží na tom, kdo se

³⁰⁸ Delany, s. 415.

³⁰⁹ Traduje se, že klasickým způsobem pro zajištění co nejdelšího trvání trustu bylo určení, že má trvat po dobu života nejmladšího člena královské rodiny, který měl logicky nejdelší očekávanou dobu dožití a u kterého se nepředpokládalo, že by zemřel hladem, ve válce nebo pro příliš tvrdou práci.

³¹⁰ Delany, s. 415.

³¹¹ BANAKAS, S., *Understanding Trusts: A Comparative View of Property Rights in Europe*, s. 4, citováno podle Skuhravý, s. 124.

³¹² Skuhravý, s. 124.

³¹³ *Re Turton* [1926] Ch 96, citováno podle Delany, s. 416.

³¹⁴ *Re Doyle* [1972] (High Court) unrep.

³¹⁵ Trust podporující odluku manželů je neplatný (*Re Johnston's Will Trusts* [1967] Ch 387), nikoliv však trust podporující manžely již odloučené (*Re Lovell* [1920] 1 Ch 122, *Wilson v Wilson* (1848) 1 HLC 538). Manželství má v irské ústavě silnou ochranu a lze očekávat, že zde bude vývoj probíhat jinak než v jiných jurisdikcích common law. Více viz Delany, s. 417-418.

³¹⁶ O neplatné podmínky rozvazovací půjde např. tehdy, je-li podpora vázána na to, že děti nebudou v péči druhého z rodičů (*Boulter* [1922] 1 Ch 75), nebo v případě zákazu určitého druhu náboženské výchovy (*Re Borwick* [1933] Ch 657). Více viz Delany, s. 418-420.

³¹⁷ Relativně neplatné jsou bezúplatné převody, pokud k nim došlo dva roky před prohlášením bankrotu. Rovněž jsou neplatné takové převody v době pěti let před prohlášením bankrotu, pokud není prokázáno, že byl dlužník schopen své dluhy v té době hradit i bez předmětu převodu. Srov. Bankruptcy Act 1988 s. 59.

³¹⁸ Delany, s. 420 a násl.

³¹⁹ *Ibid.*, s. 420-421.

relativní neplatnosti dovolává.³²⁰ Ohledně krácení věřitelů je zajímavé, že dokonce není nutné, aby v době zřízení trustu dluh existoval. Pokud je trust zakládán v úmyslu zkrátit věřitele budoucí, může být relativně neplatný.³²¹

2.2.13. Správa trustu, práva a povinnosti správce

Platně zřízený trust musí být spravován. Správcem může být jakýkoliv člověk, v některých jurisdikcích i nezletilý.³²² Právnícká osoba může být správcem rovněž, v Irsku však kvůli existenci doktríny *ultra vires* pouze tehdy, pokud to obsahuje memorandum společnosti.³²³ Není-li jiná alternativa, může být správcem i osoba, která nesídlí uvnitř jurisdikce.³²⁴ Správce při založení trustu určí zakladatel; neučiní-li tak nebo správce zemře, nejedná nebo je nezpůsobilý k výkonu funkce, jmenuje správce soud.³²⁵ Souhlasí-li správce jednou se svým jmenováním, může se své funkce vzdát, jen pokud to zakladatelský dokument trustu umožňuje, jinak pouze se souhlasem soudu nebo se souhlasem ostatních správců.³²⁶ Správce mohou odvolat pouze všichni beneficianti, jsou-li *sui iuris*, a dále pak soud v případě nezpůsobilosti, nečestného jednání, nekompetentnosti či střetu zájmů.³²⁷

Správce má celou řadu povinností. Mezi první patří povinnost převzít majetek. Do té spadá nejen fyzické převzetí majetku a jeho obhospodařování, ale např. i prověření, zda nedošlo při předchozí správě k porušení povinností, protože pokud by nový správce nevyváhal škodu zpět, byl by za ni sám odpovědný.³²⁸ Majetek musí spravovat „*se stejnou pílí a péčí, jakou by věnoval běžně obezřetný člověk svému majetku.*“³²⁹ Při prodeji majetku musí správce zajistit tu nejlepší protihodnotu.³³⁰ Správce má povinnost majetek nestranně investovat do bezpečných investičních nástrojů a zajistit tak příjem.³³¹ Musí se přitom řídit pokyny zakladatele v zakladatelském dokumentu, soud však může udělit souhlas s investicí, která se těmito

³²⁰ Srov. *National Bank Ltd v Behan* [1913] IIR 512.

³²¹ *Stileman v Ashdown* (1742) 2 Atk 477, citováno podle Delany, s. 424.

³²² Delany, s. 430.

³²³ *Ibid.*, s. 430.

³²⁴ *Crofton v Crofton* (1913) 47 ILTR 24, citováno podle Delany, s. 431.

³²⁵ Viz Delany 431-433.

³²⁶ Po jeho rezignaci musí zůstat alespoň další dva správci. Viz *ibid.*, s. 433-434.

³²⁷ Srov. Delany, s. 434-437.

³²⁸ *Ibid.*, s. 437.

³²⁹ *Speight v Gaunt* (1883) 9 App Cas 1, citováno podle Delany, s. 446.

³³⁰ Delany, s. 446-449.

³³¹ *Ibid.*, s. 449-459.

pokyny neřídí.³³² Ačkoliv „běžně obezřetní lidí mohou činit a často také činí investice spekulativního charakteru“³³³, musí se správce vyhnout riziku a při vymáhání škody po správci je tak mnohem složitější uspět v případě správce málo iniciativního, než v případě správce podstupující příliš velké riziko.³³⁴ Je však dobré poukázat na citát z rozsudku v případě *Nestlé v National Westminster Bank plc*³³⁵, podle kterého je obezřetnost relativní koncept: „Správci by neměli být s penězi trustu unáhlení, ale to, co by měl obezřetný člověk dělat, záleží na ekonomické a finanční situaci dané doby – ne na tom, co řekli soudci, jakkoliv proslulí, před padesáti či sto lety.“³³⁶ Správce dbá na rovnost mezi beneficiary, a tak musí vyvažovat – jak reflektuje i česká úprava – zájmy příjemců výnosů a kapitálu.³³⁷ Jak již bylo řečeno, správce musí vykonat svou povinnost a rozdělovat obmyšleným jejich plnění v závislosti na tom, zda je trust fixní či diskreční.³³⁸ Nutnost vést příslušné záznamy a poskytovat informace³³⁹ jde ruku v ruce se samozřejmou povinností neprofitovat z trustu³⁴⁰. Není také možné delegovat povinnosti správce na jiného. Pokud k tomu dojde, odpovídá za své zástupce správce, jako by jednal sám.³⁴¹

Správce je pro výkon povinností vybaven oprávněními, která vyplývají ze skutečnosti, že je vlastníkem *legal title*. Může tedy majetek zcizit, pojistit atp. Za určitých okolností má právo použít majetek ve prospěch beneficiary i v rozporu s podmínkami trustu.³⁴²

V případě, že správce poruší své povinnosti, je odpovědný z porušení trustu. Existuje-li správců více, jsou odpovědní společně a nerozdílně, i když se nedovoleného

³³² *Re Lynch's Trusts* [1931] IR 517, citováno podle Delany, s. 450.

³³³ *Learoyd v Whiteley* (1887) 12 App Cas 727, 733 (*per* Lord Watson), citováno podle Delany, s. 452.

³³⁴ Zejména pokud jde o správce „neprofesionála“. Srov. Delany 449-455.

³³⁵ *Nestlé v National Westminster Bank plc* [1993] 1 WLR 1260.

³³⁶ *Nestlé v National Westminster Bank plc* [1993] 1 WLR 1260, 1268, citováno podle Delany, s. 456. (překlad autor)

³³⁷ *Re Mulligan* [1998] 1 NZLR 481, 501, citováno podle Delany, s. 460.

³³⁸ Viz výše a Delany, s. 465-467.

³³⁹ Více viz Delany, s. 467-473.

³⁴⁰ Obecné pravidlo je, že správci nenáleží odměna, neobsahuje-li takové ustanovení zakladatelský dokument. Pokud správa vede k většímu rozmnožení majetku, může odměnu přiznat soud. Další výjimky uvádí Delany, s. 474.

³⁴¹ Je možné obrátit se na profesionály v konkrétních případech, rozhodování však zůstává na správci. Svěření určité záležitosti burzovnímu obchodníkovi nebo advokátovi takovým porušením pravidla většinou nebude. Více viz Delany, s. 478-482.

³⁴² Power of advancement. Např. pokud má určitý majetek připadnout beneficiary až při dosažení zletilosti, může ho v případě naléhavé potřeby použít správce ve prospěch beneficiary již před dosažením takového věku. Srov. Delany, s. 482-487.

jednání dopustil jen jeden z nich.³⁴³ Otázka možnosti zproštění správce odpovědnosti v zakladatelském dokumentu naráží na různé názory, zejména s ohledem na minimální rozsah správcovských povinností.³⁴⁴ Nestanoví-li zakladatelský instrument jinak, nemá správce nárok na odměnu, jen na náhradu nákladů z majetku v trustu.³⁴⁵ Je pravděpodobné, že vývoj povede k prohlubování rozdílů mezi profesionálními a neprofesionálními správci.³⁴⁶ Jak trefně vystihuje Wylie, pozice správce je „*extrémně náročná a velmi často také nevděčná*“³⁴⁷. Vraťme se tedy k použití trustu.

2.2.14. Utajený trust

Za zmínku jistě stojí zvláštní způsob testamentárního použití trustu. Prolamují se zde určité podmínky, které by za určitých okolností byly vyžadovány pro zřízení trustu *mortis causa*, a to na základě zásady, že *equity* nedovolí, aby se zákon stal nástrojem podvodu.³⁴⁸ Podvodem je zde myšleno možné *nečestné* jednání správce, kterému byl určitý majetek odkázán za účelem správy trustu, aniž by byly jeho podmínky veřejně známé. Původně byl tento nástroj užíván pro zanechání části majetku milence, nemanželskému dítěti nebo někomu jinému, aniž by o tom rodina či veřejnost věděla.³⁴⁹

Tzv. zcela utajený trust umožňuje, aby to, co na první pohled vypadá jako odkaz určité osobě, bylo ve skutečnosti zřízení trustu, přičemž odkazovník nezískává majetek pro sebe, ale drží ho jako správce pro určitého beneficianta. O této skutečnosti kromě správce a zpravidla beneficianta nikdo nemá tušení, nebezpečí zneužití je zde tedy velké. *Equity* zasahuje na ochranu beneficianta a vytváří vykonstruovaný trust. Trust tedy nevzniká nutně na základě vůle zůstavitele, vzniká jako ochrana před nepoctivým jednáním odkazovníka.³⁵⁰ Na platnost trustu nemá vliv, pokud je beneficiant svědkem závěti³⁵¹, trust však logicky selže v případě, pokud je svědkem správce nebo pokud správce zemře před zůstavitelem³⁵². Pro vytvoření platného trustu tohoto typu je potřeba záměr zůstavitele odkázat majetek ve prospěch osoby jiné, než je odkazovník, sdělení

³⁴³ Delany, s. 491.

³⁴⁴ *Ibid.*, s. 492-506.

³⁴⁵ SWADLING, W., op. cit. sub 118, s. 7.

³⁴⁶ Delany, s. 492-506.

³⁴⁷ WYLIE, J.C.W., *Irish land law*, s. 659, citováno podle Delany, s. 429. (překlad autor)

³⁴⁸ *O'Brien v Condon* [1905] 1 IR 51, citováno podle Delany, s. 98.

³⁴⁹ Závěť se čte a poté je veřejně přístupná. Viz Delany, s. 96.

³⁵⁰ Delany, s. 110.

³⁵¹ *Ibid.*, s. 98.

³⁵² *Re Maddock* [1902] 2 Ch 220, citováno podle *ibid.*

tohoto záměru odkazovníku a odkazovníkův souhlas s přijetím takového závazku.³⁵³ Sdělení musí proběhnout před smrtí zůstavitele, souhlas je však možné poskytnout i tak, že správce přijme za života zůstavitele zalepenou obálku s instrukcemi, které se zaváže vykonat, aniž by znal jejich konkrétní obsah.³⁵⁴

Druhým typem je tzv. částečně utajený trust. Zde zůstavitel v závěti výslovně uvede, že se jedná o odkaz ve prospěch správce trustu, neodkryje zde však podmínky trustu a neidentifikuje beneficiary. Předání podrobných podmínek a jejich odsouhlasení správcem musí proběhnout za života zůstavitele.³⁵⁵ Mezi anglickým a irským právem existuje rozpor ohledně toho, zda musí být instrukce odkazovníkem odsouhlaseny již v okamžiku vyhotovení závěti, nebo zda to může být i později za života zůstavitele.³⁵⁶ Tento druhý typ je z logiky věci méně náchylný k nepoctivému jednání správce.

2.2.15. Výsledný trust

Výsledný trust (*resulting trust*) je první z dvojice tzv. implikovaných trustů. Vznikají na základě předpokládaného (ač nevyjádřeného) úmyslu zakladatele a nepodléhají formalitám, které jsou pro zřízení trustu obvykle potřeba.³⁵⁷ Výsledné trusty dle situace vznikají automaticky nebo operují jako vyvratitelná domněnka vzniku výsledného trustu.

2.2.15.1. Automatický výsledný trust

Automatické výsledné trusty navzdory označení nevznikají samy od sebe, ale rozhodnutím soudu.³⁵⁸ Vznikají zejména v případě selhání „primárního“ trustu a to z nejrůznějších důvodů, např. neexistence beneficiaryů apod. Příkladem může být také nedostatek ve sdělení nebo souhlasu v případě výše rozebíraného částečně utajeného trustu – v takovém případě pak majetek spadá do výsledného trustu ve prospěch zůstavitelovy pozůstalosti.

³⁵³ *Blackwell v Blackwell* [1929] AC 318, citováno podle Delany, s. 98.

³⁵⁴ *Re Boyes* (1884) 26 Ch D 531, citováno podle Delany, s. 99.

³⁵⁵ *Scott v Brownrigg* (1881) 9 LR Ir 246, citováno podle Delany, s. 104.

³⁵⁶ *Prendiville v Prendiville* [1995] 2 IRLM 578, více např. MEE, J., *Half-Secret Trusts in England and Ireland*.

³⁵⁷ Delany, s. 136.

³⁵⁸ Srov. Delany, s. 139, sub 17.

Dalším běžným důvodem pro vznik automatických výsledných trustů je nevyčerpání veškerých prostředků na dosažení stanoveného cíle. Např. v případě *Re Lane's Trusts*³⁵⁹ manželé při rozvodovém vyrovnání vložili do trustu po tisíci liber ve prospěch svých dětí, které však nepřežily manžele, a při smrti manželky vznikl výsledný trust pro její pozůstalost a přeživšího manžela.³⁶⁰ V jiném případě³⁶¹ zůstavitel zanechal dar své sestře, aby vyplácela roční výnos jeho ovdovělé manželce; po smrti vdovy zbytek prostředků připadl sestře, jelikož takový byl předpokládaný záměr zůstavitele.³⁶² Jinde se také přispěvatelé do trustu na podporu dvou konkrétních žen v nouzi stali beneficienty výsledného trustu ohledně zbytku prostředků po smrti těchto žen.³⁶³ Podobné řešení však nelze použít v případě anonymních příspěvků. Prostředky získané anonymním sběrem do kasiček ve prospěch pozůstalých příbuzných příslušníků policie byly v Anglii označeny jako věci ničí³⁶⁴ a ze zákona připadly Koruně.³⁶⁵ Záměrem *equity* je vždy co do největší míry zajistit naplnění předpokládaného záměru zakladatele.

Výsledný trust operuje i v případech rozpouštění sdružení bez právní subjektivity. Není-li řešení ujednáno smluvně, vždy záleží na konkrétních okolnostech. Zbylé prostředky mohou být rozděleny rovným dílem mezi přeživší členy sdružení³⁶⁶, nejspravedlivějším se však jeví rozdělení mezi současné a bývalé členy v poměru dle jejich příspěvku³⁶⁷, je-li takové řešení proveditelné.

Posledním a v praxi důležitým příkladem automatického výsledného trustu je tzv. *Quistclose*³⁶⁸ trust. Takový trust vznikne, pokud věřitel poskytne peníze pod podmínkou, aby byly drženy na zvláštním účtu a použity jen za určitým sjednaným účelem. Společnost *Quistclose Investments Ltd.* poskytla úvěr za účelem vyplacení

³⁵⁹ *Re Lane's Trusts* (1863) 14 Ir Ch R 523.

³⁶⁰ Delany, s. 140.

³⁶¹ *Re Foord* [1922] 2 Ch 519.

³⁶² Delany, s. 141.

³⁶³ *Re Trusts of the Abbott Fund* [1900] 2 Ch 326, citováno podle Delany, s. 141.

³⁶⁴ *Bona vacantia*.

³⁶⁵ Srov. *Re West Sussex Constabulary's Widows, Children & Benevolent (1930) Fund Trusts* [1971] Ch 1, citováno podle Delany, s. 143.

³⁶⁶ To bývá kritizováno, neboť smrt nepřipraví členy o *beneficial interest*. Srov. *Re Printers and Transferrers Amalgamated Trades Protection Society* [1899] 2 Ch 184, citováno podle Delany, s. 144.

³⁶⁷ *Re Trusts of Hobourn Aero Components Ltd's Air Raid Distress Fund* [1946] Ch 86, citováno podle Delany, s. 144.

³⁶⁸ Podle případu *Barclays Bank Ltd v Quistclose Investments Ltd* [1970] AC 567.

dividendy akcionářům společnosti, která však následně skončila v likvidaci. Společnost dlužila i bance Barclays, u které byly peníze uloženy, dle Sněmovny lordů však na peníze měl nárok Quistclose Investments Ltd., jelikož peníze byly na účet vloženy za účelem, který nemohl být z důvodů likvidace proveden, a tak tam byly drženy ve výsledném trustu pro věřitele.³⁶⁹

2.2.15.2. Presumovaný výsledný trust

Vznik trustu se předpokládá v případě, kdy dojde k převodu majetku, aniž by bylo poskytnuto protiplnění. Není-li prokázán opak, předpokládá se, že dárce není příliš štedrý a zbavuje se pouze *legal title*, zatímco *beneficial title* si ponechává. Typicky k tomu dochází např. v případech společných bankovních účtů vedených pod více jmény³⁷⁰, popř. naopak v případě nákupu statků ze společných prostředků více osob, avšak pod jménem jediným³⁷¹.

Takto vzniká vyvratitelná domněnka, která může být vyvrácena důkazem opačného úmyslu.³⁷² Určující je úmysl v okamžiku převodu a dárce si nemůže později dar rozmyslet, jak ilustruje např. kanadský případ *Romaine Estate v Romaine*³⁷³. V případě daru manžela manželce nebo otce³⁷⁴ dítěti pak existuje opačná vyvratitelná domněnka³⁷⁵ úmyslu darovat absolutně. Tato konstrukce však čelí kritice pro porušení rovnosti a v současné době je patrně i pod vlivem legislativních úprav na ústupu.³⁷⁶ Příkladem vyvrácení této domněnky v nepříliš dávné době je případ *R.F. v M.F.*³⁷⁷, ve kterém se manželka odmítla přistěhovat k manželovi, pokud nebude rodinný dům

³⁶⁹ Delany, s. 148.

³⁷⁰ Při pořizování vkladů splatných „pouze vkladateli nebo jeho pozůstalému“ lze předpokládat úmysl, aby druhá osoba získala po smrti první zůstatek účtu. Pokud však nejde o manžele, soudy přeživšího „majitele účtu“ považují jen za správce vykonstruovaného trustu ve prospěch pozůstalosti, protože zůstavitelův případný „testamentární úmysl“ není způsobilý převážit platnou závěť, neobsahuje-li tato ustanovení o předmětném účtu. Srov. Delany, s. 154-162.

³⁷¹ Pak se předpokládá výsledný trust ve prospěch těch, kteří přispěli, ale vlastníky se nestali, a to v poměru podle výše příspěvků. Srov. *McGillicuddy v Joy* [1959] IR 189, viz Delany, s. 163.

³⁷² Delany, s. 152.

³⁷³ Zde strýc daroval synovci před smrtí majetek, aby se ušetřila dědická daň. Později tohoto daru litoval, odvolací soud však rozhodl, že je možné brát v potaz pouze důkazy ohledně úmyslů dárce v době převodu. Srov. *Romaine Estate v Romaine* (2001) 205 DLR (4th) 320, citováno v Delany, s. 164.

³⁷⁴ Nebo jiné osoby *in loco parentis*.

³⁷⁵ *Presumption of Advancement*.

³⁷⁶ Srov. Delany, s. 168-185.

³⁷⁷ *R.F. v M.F.* [1995] 2 ILRM 572.

„napsaný na oba“, a následně se nepřistěhovala stejně.³⁷⁸ Výsledný trust má své místo často právě v případech rodinného majetku, a to i v případě nesezdaných párů. *Equity* tímto způsobem řeší jak přímé, tak i nepřímé přispívání do rodinného majetku, který je mnohdy pořizován jménem pouze jednoho z partnerů.³⁷⁹

2.2.16. Vykonstruovaný trust

Vykonstruovaný trust (*constructive trust*) vzniká působením práva v důsledku chování stran a bez ohledu na jejich úmysl.³⁸⁰ Soudy *equity* ho uplatňují tam, kde je potřeba uspokojit potřebu spravedlnosti a čistého svědomí.³⁸¹ Účinnost vykonstruovaného trustu se váže k okamžiku činu, který k němu zavedá důvod.³⁸² Nutností pro vznik takového trustu je existence předchozího fiduciárního vztahu. Za fiduciární vztahy se kromě vztahu beneficianta a správce považuje *inter alia* vztah zmocnitele a zmocněnce, dítěte a rodiče a společnosti a jejich jednatelů (*directors*).

Základním pravidlem je, že správce či jiná osoba ve fiduciární pozici nesmí z této pozice získat jakoukoliv výhodu a veškerý zisk je držen ve vykonstruovaném trustu ve prospěch beneficiantů či osob v obdobném postavení.³⁸³ Správce je někdy „jediná osoba z celého lidstva“³⁸⁴, která nemůže profitovat. Například správce, který se neúspěšně pokoušel prodloužit nájem stánku na tržišti ve prospěch beneficianta a poté získal nájemní smlouvu pro svou osobu, získal tento nájem do vykonstruovaného trustu ve prospěch beneficianta.³⁸⁵ Správce se rovněž nesmí dostat do rozporu mezi jeho „trustovými“ povinnostmi a jeho osobními zájmy tam, kde je pravděpodobné, že by těžil ze své fiduciární pozice.³⁸⁶ Tímto je správci téměř znemožněno konkurovat podnikání trustu, i když za určitých výjimečných okolností lze konkurenci v dobré víře připustit.³⁸⁷

Ohledně interpretace pojmu „fiduciárních vztahů“ byly soudy vždy poněkud

³⁷⁸ Delany, s. 171.

³⁷⁹ Podrobnější popis je nad rámec této práce. Více viz např. Delany, s. 185-214.

³⁸⁰ Delany, s. 215.

³⁸¹ *Hussey v Palmer* [1972] 1 WLR 1286 (*per* Denning MR), citováno podle Delany, s. 215.

³⁸² *Re Sharpe (a Bankrupt)* [1980] 1 WLR 219, citováno podle Delany, s. 215.

³⁸³ Delany, s. 219.

³⁸⁴ *Keech v Sandford* (1726) Sel Cal T King 61.

³⁸⁵ *Ibid.* Viz Delany, s. 221.

³⁸⁶ *Re Jarvis* [1958] 1 WLR 815, citováno podle Delany, s. 225.

³⁸⁷ Např. pokud je správci již podnikajícímu svěřen do trustu konkurenční podnik. Srov. Delany, c. 226-227.

liberální. To je možné vidět na případu seržanta britské armády, který se zúčastnil pašování. Vzhledem k faktu, že nosil uniformu a požíval související výhody, byla shledána existence fiduciárního vztahu a měl tedy držet neoprávněné výnosy ve vykonstruovaném trustu pro královnu.³⁸⁸ Podobný případ zkorumpovaného prokurátora *Reid*³⁸⁹ je již zmíněn výše.

Zajímavá je pozice jednatelů (ředitelů) obchodních společností, kteří rovněž nemohou bez souhlasu společnosti získat žádný osobní prospěch. Tak v případě *Industrial Development Consultants v Cooley*³⁹⁰ žalovaný jako ředitel společnosti při vyjednávání zjistil, že určitý kontrakt jeho společnost nezíská, ale že je partner ochoten nabídnout jej jemu osobně. Této nabídce ředitel využil poté, co se ze „zdravotních důvodů“ vyvázal z původní společnosti. Veškerý zisk však držel ve vykonstruovaném trustu pro svou původní společnost.³⁹¹ Obdobný případ však může nastat, i když zisk získá ředitel *bona fide*. Ředitelé v *Regal (Hastings) Ltd v Gulliver*³⁹² zakoupili nově upsané akcie dceřiné společnosti, protože prostředky společnosti mateřské nebyly dostatečné. Šlo o jediný způsob, jak mohla dceřiná společnost vzniknout, získat potřebné nájemní vztahy a být prodána s ostatními společnostmi jako koncern. V důsledku prodeje však profitovali i ředitelé a veškeré výnosy museli vrátit.³⁹³

Vykonstruovaný trust může být uvalen i na třetí osoby, pokud se vědomě dopouštějí nebo napomáhají k porušování trustu. V některých případech či jurisdikcích postačuje i zanedbání prověření okolností, které by *čestného a rozumného člověka přiměly k obezřetnosti*.³⁹⁴ Tato *vykonstruovaná vědomost* v Irsku postačuje ke vzniku odpovědnosti i v obchodních případech. Např. likvidátorovi v případě *Re Frederick Inns Ltd*.³⁹⁵ se podařilo napadnout platbu určitých daní několika společnostmi za jiné společnosti v rámci téže skupiny, a to na základě porušení doktríny *ultra vires*.³⁹⁶

³⁸⁸ *Reading v Attorney General* [1951] AC 507, citováno podle Delany, s. 230.

³⁸⁹ *Attorney General for Hong Kong v Reid* [1994] 1 AC 324.

³⁹⁰ *Industrial Development Consultants v Cooley* [1972] 1 WLR 443.

³⁹¹ Delany, s. 237.

³⁹² *Regal (Hastings) Ltd v Gulliver* [1967] 2 AC 134.

³⁹³ Delany, s. 237.

³⁹⁴ *Srov. Baden v Societe Generale pour Favoriser le Developpement du Commerce et de l'Industrie en France SA* [1993] 1 WLR 509. Více viz Delany, s. 241-274.

³⁹⁵ *Re Frederick Inns Ltd*. [1994] 1 ILRM 387.

³⁹⁶ Na rozdíl od české úpravy jsou irské obchodní společnosti oprávněny pouze k těm činnostem, které mají uvedené v Memorandu, které je základním dokumentem společnosti. Platba daní za jiné společnosti mezi tyto zapsané činnosti nepatřila.

To vedlo k tomu, že se ze správce daně stal správcem vykonstruovaného trustu ve prospěch likvidátora, protože měl vědět, že tyto transakce jsou neoprávněné.³⁹⁷

Tradičním přístupem rovněž je, že předmětem vykonstruovaného trustu je zboží, za které byla zaplacená kupní cena, ale nebylo předáno kupujícímu.³⁹⁸ Výše uvedený přehled použití je však pro účely práce dostačující. Obrátme nyní naši pozornost k další oblasti případů, která zahrnuje trusty za určitým účelem, včetně účelu charitativního.

2.2.17. Trust za určitým účelem

Obecně platí, že trusty zřízené nikoliv ve prospěch osob, ale za určitým jiným účelem (*purpose trusts*), nejsou platné. Základním důvodem je především absence beneficentů, kteří by měli právo vymáhat plnění z trustu a jinak výkon správy trustu kontrolovat. Podle zásady v případě *Denley*³⁹⁹ ale může být trust za určitým účelem, který však přímo či nepřímo podporuje určitou osobu – zde konkrétně převod pozemku za účelem rekreace zaměstnanců – shledán platným.⁴⁰⁰ Příkladem může být také trust za účelem vzdělání určitých dětí, který může být považován za platný trust ve prospěch těchto dětí jako beneficentů, přičemž poskytnutí vzdělání se interpretuje jako pouhý motiv pro zřízení takového trustu.⁴⁰¹ V poslední době se objevují názory, podle kterých by mělo být možné zachovat trust v platnosti za předpokladu, že zakladatel určí osobu, která bude mít právo vymáhat plnění trustu („*enforcer*“).⁴⁰² Toto však nebylo soudy ve větší míře prozatím přijato.

Kromě zmíněného problému však trust za určitým účelem může narazit na nejasné vyjádření svého účelu. Trust pro „*vybudování, udržování a zlepšování dobrého porozumění, přátelství a spolupráce mezi národy*“ doplatil přesně na tuto nejasnost.⁴⁰³ V případě těchto trustů navíc stále platí pravidlo proti *perpetuitám*⁴⁰⁴, které může

³⁹⁷ Memorandum společnosti je veřejným dokumentem. Srov. Delany, s. 265.

³⁹⁸ Více viz Delany, s. 274-278.

³⁹⁹ *Re Denley's Trust Deed* [1969] 1 Ch 373.

⁴⁰⁰ Delany, s. 305.

⁴⁰¹ *Ibid.*, s. 304.

⁴⁰² *Ibid.*, s. 319-320.

⁴⁰³ *Astor's Settlement Trusts* [1952] Ch 534, citováno podle Delany, s. 305-306.

⁴⁰⁴ V tomto případě jde spíše o pravidlo proti věčné nezczitelnosti, rozdíl v tomto ale očividně nedělají ani samotní soudci. Srov. Delany, s. 307.

dlouhodobé naplňování určitého účelu rovněž překazit.⁴⁰⁵

Při překonání výše uvedených překážek může být trust za určitým účelem platný. Obecně uznávanými výjimkami jsou však téměř výhradně trusty ve prospěch zřízení náhrobku či památníku a na jejich údržbu, ovšem opět pouze po dobu 21 let po smrti zůstavitele.⁴⁰⁶ Druhou uznávanou výjimkou jsou trusty ve prospěch konkrétních zvířat, přičemž omezení 21 let se uplatní bez ohledu na délku života zvířat.⁴⁰⁷

2.2.18. Charitativní trusty

Pokud je trust založen za účelem, který je považován za prospěšný veřejnosti (*public benefit*), nejen že je navzdory obecné zásadě platný, ale požívá i výhod v oblasti daňového práva.⁴⁰⁸ Jelikož má veřejnou povahu, nejsou zde tak striktní požadavky ohledně jistoty objektů⁴⁰⁹ a osoby, které mají právo na plnění trustu, ho nemohou vymáhat – to se děje prostřednictvím státního orgánu.⁴¹⁰ Charitativní trusty (*charitable trusts*) mohly i před reformou pravidla proti *perpetuitám* existovat bez časového omezení.⁴¹¹

Na základě několik století trvajících vývoje se vyvinuly čtyři kategorie, které jsou při vymezení charitativního účelu zásadní. V každé z těchto kategorií existuje velké množství *case law*, které se ve valné většině týká požadavku veřejné prospěšnosti a

⁴⁰⁵ Příkladem může být *Mussett v Bingle* [1876] WN 170, kde byl uznán odkaz pro zřízení pomníku, nikoliv však pro jeho (časově neomezené) udržování. Srov. Delany, s. 308.

⁴⁰⁶ Srov. Delany, s. 309-310.

⁴⁰⁷ V této souvislosti nelze čtenáře ochudit o úryvek z rozhodnutí Meredith J ve věci *Re Kelly* [1932] IR 255, 260-261, citováno podle Delany, s. 311 – 312:

„Pokud by bylo možné brát při počítání maximálního možného trvání trustu v úvahu život psů či jiných zvířat tak, že je trust omezen na dobu trvání života určitých ryb nebo želv nebo jiných zvířat, co mohou žít i sto let, s připočtením jednadvaceti let, došli bychom k absurdním závěrům. ‚Životem‘ je myšlen lidský život. Bylo mi řečeno, že poslední z psů by nemohl přežít zůstavitele o více než 21 let. O tom nic nevím. Soud nebude zkoumat otázku naděje dožití psů. Popravdě řečeno, psy a kočky mého souseda jsou nemile dlouhověké; nevím ale nic o jejich přesné očekávané délce života (...), o tom, že ‚život‘ znamená život člověka a ne život zvířat či stromů v Kalifornii, však není pochyb.“ (volný překlad autor)

⁴⁰⁸ Proto má také mnoho *case law* z této oblasti za stranu sporu daňový orgán. Srov. Delany, s. 321-323.

⁴⁰⁹ *Re Brown* [1898] 1 IR 423, citováno podle Delany, s. 321.

⁴¹⁰ Tím je v Irsku zatím Generální prokurátor a jeho pravomoci přejímá regulatorní orgán, speciálně zřízený pro oblast charit, pod názvem *Charities Regulatory Authority (An tÚdarás Rialála Carthanas)*. Za instrukce a udílení souhlasu k určitým běžným záležitostem (jako je např. ustanovení nového správce, uplatnění pravidla *cy-près* atp.) je navíc zodpovědný další orgán – *Commissioners of Charitable Donations and Bequests*. Viz Delany, s. 321, 325.

⁴¹¹ Pouze k prvnímu převodu majetku muselo dojít v obecném časovém limitu pravidla proti *perpetuitám*. Srov. Delany, s. 322.

začlenění do správné skupiny. Jsou jimi:⁴¹²

- 1) trusty na podporu chudých,
- 2) trusty na podporu vzdělávání,
- 3) trusty na podporu náboženství,
- 4) trusty za jiným komunitě prospěšným účelem.

Tak např. v případě první kategorie na podporu chudých je nutné poukázat na to, že chudoba je vnímána jako relativní pojem.⁴¹³ Požadavek veřejné prospěšnosti byl v anglickém právu velmi zmírněn zavedením benevolence ke zřizování trustů ve prospěch chudých příbuzných⁴¹⁴ nebo chudých příslušníků určitého povolání⁴¹⁵. Navíc se vyžaduje, aby účel trustu směřoval ke zmírnění chudoby – dar, který měl sloužit jen pro „zabavení chudých“, nebyl uznán jako charitativní.⁴¹⁶

Co se týče vzdělávání, nejprve byl tento pojem vykládán značně restriktivně. Spisovatel G. B. Shaw zřídil trust, který měl být věnován *inter alia* zkoumání možné reformy anglické abecedy, soud však tento účel nepřijal, protože neobsahoval prvek výuky.⁴¹⁷ Požadavek byl následně zmírněn v případě *Re Hopkins' Will Trust*⁴¹⁸, kde soud uznal, že výzkum má vzdělávací hodnotu jak pro výzkumníka, tak může přinést poznatky pro výukový materiál.⁴¹⁹ Na požadavek veřejné prospěšnosti v Anglii narazí trusty zřízené ve prospěch vzdělání potomků.⁴²⁰

V kategorii trustů na podporu náboženství opět existuje mnoho judikatury ve věci veřejné prospěšnosti darů církvím, církevním představitelům, kostelům, řádům, za účelem celebrování mší apod.⁴²¹ I tehdy soudy interpretovaly veřejnou prospěšnost velmi široce, nyní je však např. v irském právu pro mnoho z těchto případů přímo

⁴¹² Jak je identifikoval soud v případě *Commissioners for Special Purposes of Income Tax v Pemsel* [1891] AC 531, citováno podle Delany, s. 329-330.

⁴¹³ Delany, s. 335.

⁴¹⁴ *Re Scarisbrick* [1951] Ch 622, citováno podle Delany, s. 339-340.

⁴¹⁵ Např. soud v kanadském Ontariu potvrdil charitativní statut trust ve prospěch „nemajetných a chudých členů *Law Society of Upper Canada*“. Viz *Re Denison* (1974) 42 DLR (3d) 652, citováno podle Delany, s. 342-343.

⁴¹⁶ *Baddeley v IRC* [1953] 1 WLR 84, citováno podle Delany, s. 337.

⁴¹⁷ *Re Shaw* [1957] 1 WLR 729, citováno podle Delany, s. 345.

⁴¹⁸ *Re Hopkins' Will Trusts* [1965] Ch 669.

⁴¹⁹ Šlo o hledání Shakespearových/Baconových rukopisů. Viz Delany, s. 346-346.

⁴²⁰ *Re Compton* [1945] Ch 123, citováno podle Delany, s. 350.

⁴²¹ Podrobně viz Delany, s. 354-367.

zákonem vyslovena nevyvratitelná domněnka prospěšnosti.⁴²²

Jakkoliv by se mohlo zdát, že do poslední kategorie se vejde téměř cokoliv, opak je pravdou. V této kategorii soudy uplatňují velmi přísně požadavek veřejné prospěšnosti. Zatímco v případě *Oppenheim*⁴²³ bylo řečeno, že skupina beneficentů nesmí být „početně zanedbatelná“, aby mohl trust sloužit alespoň části veřejnosti, pozdější případ *Dingle v Turner*⁴²⁴ tento přístup upravil v tom smyslu, že spíše než na počet potenciálních příjemců je potřeba hledět na konkrétní účel.⁴²⁵ Ohledně otázky prospěšnosti pak existuje rozpor v právu anglickém a irském. Zatímco v irském právu se požaduje subjektivní⁴²⁶ test prospěšnosti, tedy zda určitý účel za prospěšný považuje zakladatel (jehož jsou v době zakládání zpravidla prostředky budoucího trustu), v anglickém právu se uplatňuje test objektivní⁴²⁷. Do této čtvrté kategorie spadají např. trusty ve prospěch péče o (opuštěná) zvířata⁴²⁸, jako charitativní naopak nelze ani pod hlavičkou této zbytkové kategorie zahrnout trusty politické⁴²⁹.

2.2.19. Cy-près

Tam, kde došlo ke kvalifikaci trustu jako charitativního, ale z určitých důvodů nelze naplnit úmysl zamýšlený zakladatelem, se uplatní doktrína *cy-près*. Může k tomu dojít v případech, kdy „metoda naplňování cíle je neproveditelná nebo úmysl zakladatele nelze doslovně naplnit, nejčastěji z důvodů změny okolností.“⁴³⁰ Je potřeba rozdělit situace, kdy je účel nemožný *ab initio*, a situace, kdy k nemožnosti došlo následně. V prvním případě je totiž v praxi nutné zkoumat, zda zakladatel choval obecně „charitativní“ záměr, nebo zda zamýšlel podpořit z určitého důvodu pouze konkrétní instituci či osobu a žádnou jinou.⁴³¹

⁴²² Charities Act (1961), s. 45 (2).

⁴²³ *Oppenheim v Tobacco Securities Trust Co. Ltd* [1951] AC 297.

⁴²⁴ *Dingle v Turner* [1972] AC 601.

⁴²⁵ Delany, s. 369-370.

⁴²⁶ Např. ve věci *Re Cranston* [1898] 1 IR 431 měl soud rozhodovat o prospěšnosti vegetariánství. Dospěl k závěru, že důležitý je pohled zakladatele, pokud se účel nepříčí zákonu či není *contra bonos mores*. Viz. Delany, s. 374-375.

⁴²⁷ *Hummeltenburg* [1923] 1 Ch 237, citováno podle Delany, s. 375.

⁴²⁸ Ačkoliv v Irsku a Anglii na jiných doktrinálních základech. Podrobněji v Delany, s. 383-386.

⁴²⁹ Např. trusty lobující za změnu legislativy či vládní politiky. Základní premisou zde je oddělení moci soudní, zákonodárné a výkonné. Viz Delany, s. 391-397.

⁴³⁰ *Re Royal Kilmainham Hospital* [1966] IR 451, 469 (*per* Budd J), citováno podle Delany, s. 398-399. (volný překlad autor)

⁴³¹ Delany, s. 400.

Soud při uplatnění své *cy-près* jurisdikce pozmění účel tak, aby byl co nejlíže účelu zamýšlenému.⁴³² Tak např. v případě *Boy Scouts of Canada v Doyle*⁴³³ soud v Newfoundlandu rozhodl, že dar zaniklému skautskému oddílu má být použit pro podporu skautského hnutí prostřednictvím nadřazeného orgánu – provinční rady. Lze konstatovat, že český, resp. quebecký zákonodárce použil (alespoň na první pohled) téměř totožné řešení nemožnosti dosažení účelu veřejně prospěšného svěřenského fondu.

2.3. *Smíšené právní systémy*

Výše byla popsána „originální“ podoba trustu. Lze tedy přistoupit k mapování jeho expanze do dalších zemí. Prvními příjemci byly země se smíšenými právními systémy. O těch hovoříme tam, kdy se významným způsobem střetávají vlivy common law a kontinentálního práva uvnitř jedné jurisdikce. Zpravidla jde o oblasti, které byly původně v jedné z právních rodin, přičemž následně došlo k ovládnutí systémem právní rodiny druhé – ať již v důsledku dobytí území nebo naopak osamostatnění od původního koloniálního vládce.⁴³⁴ V oblasti soukromého práva většinou převládají kontinentálně-právní prvky (to se projevuje zejména existencí kodexů), zatímco v obchodních vztazích a v oblasti práva procesního, v roli soudů a závaznosti judikatury převládá podobnost se systémy common law.⁴³⁵ Zdá se, že je-li takovým systémům zachována dostatečná politická autonomie, nemíří ani směrem ke common law ani směrem opačným a dosahují určité rovnováhy.⁴³⁶ Objevují se tudíž názory, že smíšené právní systémy nejsou jakousi třetí zbytkovou kategorií při zařazování právních systémů do rodiny common law a do rodiny kontinentálního práva, jelikož téměř *všechny* systémy jsou do určité míry smíšené a příbuznost mezi systémy zpravidla zařazovaných do této kategorie je nízká.⁴³⁷ Naopak jiní autoři považují smíšené právní systémy za Třetí rodinu.⁴³⁸ Připomeňme však slova Reného Davida⁴³⁹, podle kterého

⁴³² *Ibid.*, s. 399.

⁴³³ *Boy Scouts of Canada v Doyle* (1997) 149 DLR (4th) 22.

⁴³⁴ Skotsko a Izrael jsou výjimky. Dále PALMER, V. V., *Mixed jurisdictions worldwide: the third legal family*, s. 5, (dále jen „Palmer“).

⁴³⁵ Du Plessis, str. 478.

⁴³⁶ REID, K., *The Idea of Mixed Legal Systems*, citováno podle Du Plessis s. 480-481.

⁴³⁷ Podrobněji Du Plessis, s. 481.

⁴³⁸ Palmer, s. 14.

⁴³⁹ DAVID, R., JAUFFRET-SPINOSI, C., *Les grands systèmes de droit contemporains*, s. 22, citováno podle Palmer, s. 15.

nelze právní rodiny chápat jako rodiny lidské a každé rozdělení je nutné považovat za umělé a do jisté míry účelové.⁴⁴⁰ Rozdílnost přístupů nevyhnutelně vede i k neshodám ohledně zařazení jednotlivých jurisdikcí mezi tzv. smíšené systémy. Ohledně smíšeného charakteru Quebecu (a dále popsaného Skotska, Louisiany a Jižní Afriky) však panuje shoda.⁴⁴¹

V dané jurisdikci se obvykle nacházejí právní teoretici i praktikové, kteří bývají podle vztahu ke smíšenému charakteru práva označováni jako *puristé* (hájící konceptuální čistotu původních kontinentálních institutů), *polucionisté* (upřednostňující přejímání common law institutů) a *pragmatici* (za zásadní kritérium považující funkčnost a efektivnost, nikoliv věrnost tomu či onomu systému).⁴⁴² Palmer dodává, že velkou roli v těchto kategoriích hraje jazyk a druh vzdělání, přičemž právníci z řad pragmatiků zpravidla mají širší rozhled i jazykové vybavení a jsou tak schopní se na problémy dívat z jiné perspektivy.⁴⁴³

Jak již bylo uvedeno výše, hovoří se o transplantování quebecké *fiducie* do českého právního řádu. Je nutné upozornit na názor, že transplantování institutu mezi nepřilíhajícími jurisdikcemi není možné.⁴⁴⁴ Protagonisté tohoto názoru hovoří o „vypůjčení“ spíše než o transplantaci. Dle nich lze totiž převzít text, celkový kontext právního řádu a právní kultury nikoliv. Argument je částečně vyvrácen tím, že spolu s textem přejatého zákona se projeví vliv původní právní kultury skrze interpretaci a judikaturu.⁴⁴⁵ Je však potřeba poznamenat, že samotné „vypůjčení“ jednoho či několika institutů common law neudělá z civilní jurisdikce smíšenou.⁴⁴⁶

Trust je výslovně uveden jako příklad transplantací, které se mezi jurisdikcemi zdařily a mohly institut díky vzájemnému ovlivnění dokonce vylepšit.⁴⁴⁷ Jako důvod se

⁴⁴⁰ Jiný přístup zase rozděluje smíšené právní systémy do deseti podkategorií podle jejich stavebních kamenů (např. common law a muslimské právo – 8 jurisdikcí – nebo common law a kontinentální právo – 15 jurisdikcí). Viz Du Plessis, s. 482.

⁴⁴¹ Du Plessis, s. 484.

⁴⁴² Palmer, s. 32-33.

⁴⁴³ *Ibid.*

⁴⁴⁴ Du Plessis, s. 488.

⁴⁴⁵ *Ibid.*, s. 491-493.

⁴⁴⁶ Za základní tři předpoklady smíšeného systému se kromě 1) smíšenosti zdrojů považuje i 2) psychologické přijetí této smíšenosti a 3) strukturální oddělení oblastí práva, ve kterých jednotlivé rysy převládají (typicky kontinentální právo v soukromém právu a common law ve veřejném). Více viz Palmer, s. 7-9.

⁴⁴⁷ Du Plessis konkrétně uvádí Jihoafrický trust. Srov. Du Plessis, s. 495-496.

uvádí zejména to, že v kontinentálních jurisdikcích bývá po podobném institutu poptávka, jelikož jejich instituty podobné cíle jako trust nenaplňují; a v případě úpravy některých rysů trustu podle common law nemusí docházet ani k velkému konfliktu ohledně kontinentálního vnímání vlastnictví.⁴⁴⁸

2.3.1. Quebec

Nejdůležitější smíšenou jurisdikcí je pro téma práce Quebec⁴⁴⁹. V době připojení Kanady k Velké Británii v roce 1763 měl Quebec cca 60 000 – 65 000 obyvatel a všichni byli frankofonní.⁴⁵⁰ Po počátečních pokusech podrobit obyvatelstvo britskému právu se i zástupci Koruny po vlnách odporu a neposlušnosti začali přiklánět k návratu ke francouzskému právu v oblasti práva civilního.⁴⁵¹ K tomu pak došlo zejména z politických důvodů, aby si král zajistil loajalitu obyvatelstva v nadcházejících válkách s Američany a Francouzi.⁴⁵² Do první poloviny devatenáctého století však většinu soudců tvořili Angličané, kteří kontinentální právo příliš neznali.⁴⁵³

V současné době má Quebec kodifikovaný občanský zákoník (*Civil Code of Quebec, Code civil du Québec, CCQ*) z roku 1994 a je tudíž oslabena role precedentní judikatury jako pramene práva.⁴⁵⁴ Ačkoliv je soudní systém postaven na anglosaském modelu, při aplikování občanského zákoníku soudce právo nalézají, nikoliv tvoří.⁴⁵⁵ Vrcholem quebecké soudní soustavy je Odvolací soud (*Court of Appeal, Cour d'Appel*), který má téměř třicet soudců. Nejvyšší soud Kanady má soudců devět, pokud projednává civilní případy z Quebecu, tak jsou tři (z tříčlenného či pětičlenného senátu) soudci quebeckí.⁴⁵⁶ Proti precedentnímu charakteru hovoří i fakt, že (na rozdíl od

⁴⁴⁸ Du Plessis, s. 496.

⁴⁴⁹ „*Jména zakončená v grafické podobě na -c, ale ve výslovnosti na [k] jsou cizího původu (Cognac, Quebec). V tvarech nepřímých pádů můžeme zaměnit v grafické podobě -c- za -k- (2. p. Cognaku, Quebecu) nebo je možné grafickou podobu ponechat nezměněnou (2. p. Cognacu, Quebecu). Vzhledem k tendenci současné češtiny, aby ze všech pádových tvarů daného jména byla rozpoznatelná jeho základní podoba, se dnes stále více prosazuje (zvláště u méně známých názvů) spíše druhý postup.*“ Viz ÚSTAV PRO JAZYK ČESKÝ (...), Zeměpisná jména mužská zakončená ve výslovnosti na souhlásku [online]. [cit. 2014-02-22]. Dostupné z: <http://prirucka.ujc.cas.cz/?id=360>

⁴⁵⁰ Palmer, s. 23.

⁴⁵¹ *Ibid.*

⁴⁵² *Ibid.*, s. 24.

⁴⁵³ *Ibid.*, s. 333.

⁴⁵⁴ *Ibid.*, s. 45.

⁴⁵⁵ Palmer zde cituje čl. II. bývalého občanského zákoníku, který v podstatě zakotvuje zákaz *denegatio iustitiae*. Srov. Palmer, s. 332.

⁴⁵⁶ Palmer, s. 333.

kanadského Nejvyššího soudu) nejsou všechny rozsudky Odvolacího soudu publikovány.⁴⁵⁷ Přesto je vliv judikatury značný a velké množství *case law* je pro svou přesvědčivost citováno v následných rozsudcích – někdy je to dokonce vnímáno tak, že zákon, který nebyl aplikován soudně, jako by skoro nebyl.⁴⁵⁸ Nejvyšší soud⁴⁵⁹ – v případě předešlého občanského zákoníku – dovodil přípustnost použití „trustové“ judikatury z ostatních common law provincií, pokud neodporují charakteru *fiducie* podle zákona.⁴⁶⁰

Equity není považována za tradiční pramen práva, inspirovala ale některé koncepty a instituce,⁴⁶¹ včetně *fiducie*. Jak již bylo řečeno, základ quebeckého občanského práva je kontinentální. Postupně do něj byly přejímány anglosaské prvky, koncept trustu poprvé v roce 1879.⁴⁶² *Fiducie* podle CCQ – jejíž úprava je až na výše popsané výjimky v podstatě totožná se zněním NOZ – však není založena na principu oddělených titulů, ale na již zmíněném principu odděleného jmění (*patrimoine d'affectation*), ke kterému nemá nikdo z osob okolo trustu žádné věcné právo. Ačkoliv se objevuje ojedinělý názor, že vlastnictví není věcné právo (*real right*) v tradičním smyslu,⁴⁶³ přidržíme se všeobecně přijímaného názoru, že je tímto řešením majetek vyčleněn z režimu vlastnictví. Za *moderní* koncept jmění bez právní osobnosti odděleného za určitým účelem vděčíme Brinzovi a Beckerovi.⁴⁶⁴ Oproti *klasické*⁴⁶⁵ koncepci – hlásající, že každá osoba má jedno nedělitelné jmění (*patrimony*) – rozděljuje tento model jmění a rozeznává soubor *aktiv* svěřených určitému účelu a soubor závazků vzniklých právě ze sledování daného účelu.⁴⁶⁶ Pohledávky tedy nejsou závislé na osobě vlastníka, ale vznikají v souvislosti s *účelem* majetku – quebecký model tedy v podstatě umožňuje existenci *majetku majícího práva a povinnosti* bez existence osoby, která by

⁴⁵⁷ *Ibid.*, s. 334.

⁴⁵⁸ *Ibid.*, s. 335.

⁴⁵⁹ *Tucker v Royal Trust Co.* [1982] 1 S.C.R. 250.

⁴⁶⁰ Např. za účinnosti původního zákona neumožnil přijetí výše uvedeného pravidla ve věci *Saunders*. Viz LUBETSKY, M., Categorically different: unintended consequences of trust taxonomy, s. 352 (dále jen „**WOT Lubetsky**“).

⁴⁶¹ Pakmer, s. 337.

⁴⁶² *Ibid.*, s. 340.

⁴⁶³ EMERICH, Y., The civil law trust: a modality of ownership or an interlude of ownership, s. 34 (dále jen „**WOT Emerich**“).

⁴⁶⁴ *Ibid.*, s. 31. Také viz např. PIHERA, V., Nejpodivnější zvíře v lese - poznámky ke svěřenskému fondu, s. 279 (dále jen „**Pihera – nejpodivnější zvíře**“).

⁴⁶⁵ Aubry a Rau. Srov. např. WOT Matthews, s. 324.

⁴⁶⁶ WOT Emerich, s. 32.

tyto vztahy zakotvila.⁴⁶⁷ Nejde ale o majetek bez pána, jelikož správce majetek ovládá a uvádí se, že je jeho *detentorem*.⁴⁶⁸ Majetek není z režimu vlastnictví vyloučen navždy⁴⁶⁹, někdy se tedy hovoří o *interludiu*⁴⁷⁰ vlastnictví.

I v quebeckém prostředí však vyvstávají otázky, jak tento koncept uchopit. Pokud je *fiducie* v režimu správce cizího majetku, kdo je ten cizinec, jehož majetek je spravován?⁴⁷¹ Je vlastníkem sama *fiducie*?⁴⁷² Je-li majetek *fiducie* převeden na další osobu, od koho tato osoba nabývá vlastnictví? A pokud od nevlastníka, jak se vypořádat s principem *nemo plus iuris ad alium transferre potest quam ipse habet*?⁴⁷³ Navrhuje se, aby byla *fiducie* uznána jako třetí druh subjektu práva vedle právnických osob a člověka.⁴⁷⁴ Je ale otázkou, zda by takové řešení nepředstavovalo jen pověstné vytloukání klínu klínem. Zdali by změna pohledu na zavedené právní koncepce jen za účelem uvedení jiných koncepcí do souladu s klasickým nazíráním na ně nepřinesla více problémů, než tento nesoulad v praxi nyní tvoří.

2.3.2. Skotsko

Na rozdíl od většiny ostatních smíšených jurisdikcí Skotsko nepostihl koloniální osud. Svou suverenitu pozbylo dobrovolně spojením na základě Zákonů o unii (*Acts of Union*) z roku 1707.⁴⁷⁵ Ty zachovaly původní charakter skotského civilního práva. Existují však názory, že Skotsko bylo smíšenou jurisdikcí již před rokem 1707, a to kvůli postupnému *invazivnímu pronikání* common law.⁴⁷⁶ Smlouva sice nezakotvila možnost odvolání Skotů k anglické Sněmovně lordů, postupem času se však tato praxe ustálila.⁴⁷⁷ Precedentní rozhodnutí jsou závazná *de iure*⁴⁷⁸ – rozhodnutí Sněmovny lordů v anglických případech však nejsou závazná ani pro skotské soudy, ani pro Sněmovnu

⁴⁶⁷ *Ibid.*

⁴⁶⁸ *Ibid.*

⁴⁶⁹ Srov. část „Zánik fondu“.

⁴⁷⁰ Mezihra, přestávka. Viz WOT Emerich, s. 30 a násl.

⁴⁷¹ WOT Emerich, s. 37.

⁴⁷² *Ibid.*

⁴⁷³ *Ibid.*

⁴⁷⁴ CANTIN CUMYN, M., *La fiducie nouveau sujet de droit?*, s. 142, citováno podle WOT Emerich, s. 37.

⁴⁷⁵ Palmer, s. 29.

⁴⁷⁶ *Ibid.*

⁴⁷⁷ *Ibid.*, s. 206.

⁴⁷⁸ *Ibid.*, s. 216.

lordů při projednávání případů skotských.⁴⁷⁹ K vzájemnému ovlivňování však dochází, a to oběma směry. Příkladem je velice známý případ *Donoghue v Stevenson*⁴⁸⁰, který se stal základem práva občanskoprávní odpovědnosti (*tort of negligence*) nejen ve Skotsku, ale i v Anglii, Irsku a jinde v anglosaském světě. To je výsledkem dvojstranné konvergence, díky které bylo skotské právo v této oblasti ovlivněno common law a anglické právo bylo inspirováno kontinentálními principy.⁴⁸¹

Skotské právo neuznává rozdělení mezi právem a *equity*⁴⁸², proto je skotský trust⁴⁸³ postaven na jiném základě. Správce je vlastníkem, jeho jmění je však rozděleno na obyčejné jmění a „trustové“ jmění, které je imunní vůči jeho osobním věřitelům. Beneficienti trustu mají vůči správci pohledávku fiduciární povahy.⁴⁸⁴ Britský trust měl na skotskou podobu vliv až v devatenáctém století, tedy v době, kdy byla již skotská podoba plně vyvinutá. I proto se setkáme jen s nemnohými a kontroverzními případy recepce institutů jako je *stopování* či *vykonstruovaný* trust.⁴⁸⁵ Skotský trust se vyvinul v zásadě samostatně bez přílišného vlivu anglického práva a za respektování civilněprávních zásad, zejména *numerus clausus* věcných práv.⁴⁸⁶

2.3.3. Louisiana

I smíšený systém v Louisianě byl přijat v podstatě svobodně bez nátlaku koloniálního pána.⁴⁸⁷ Území patřící Francii a následně Španělsku se sice stalo státem USA, většina obyvatelstva však byla frankofonní a francouzské právo v zemi silně zakořenilo.⁴⁸⁸ Federální uspořádání ponechalo domácí legislativu na státech, a tak byl kontinentální charakter soukromého práva do velké míry zachován.⁴⁸⁹

Místní model trustu podle *Louisiana Trust Code* je unikátní v tom, že zakotvuje povinný dědický díl, který je v Louisianě – na rozdíl od ostatních států USA – chráněn

⁴⁷⁹ *Ibid.*, s. 207.

⁴⁸⁰ *Donoghue v Stevenson* [1932] SC(HL) 31.

⁴⁸¹ Palmer, s. 226.

⁴⁸² *Ibid.*, s. 246.

⁴⁸³ Podrobně pojednává o skotském trustu např. Skuhřavý, s. 63-70.

⁴⁸⁴ Palmer, s. 234.

⁴⁸⁵ *Ibid.*

⁴⁸⁶ Skuhřavý, s. 70.

⁴⁸⁷ Palmer, s. 25-27.

⁴⁸⁸ *Ibid.*

⁴⁸⁹ *Ibid.*

dokonce na ústavní rovině, v poslední době však došlo k omezení jeho rozsahu.⁴⁹⁰ Správci náleží pouze *fiduciární* vlastnictví, z něhož vyplývají pouze práva správy, beneficent má však právo souběžné, omezenější než plné vlastnictví.⁴⁹¹ Dovojuje se tedy, že vlastnické právo vlastně náleží beneficentovi, ale téměř všechny jeho atributy náleží správci.⁴⁹² Skuhravý poukazuje na několik dalších zvláštností, zejména na neorganické vnímání právní subjektivity trustu v závislosti na jeho předmětu.⁴⁹³

2.3.4. Republika Jižní Afrika

Původní kontinentální charakter práva byl nahrazován až po dobytí území a po Búrské válce, kdy byli Holanďané definitivně vytlačeni britskou koloniální správou. Zavádění anglického práva však nebylo nijak překotné.⁴⁹⁴ Přesto se do jihoafrického práva dostaly prvky common law v oblasti civilního práva.⁴⁹⁵ Objevují se i jisté prvky *equity*, např. *estoppel* v jihoafrické podobě.⁴⁹⁶

Místí podoba trustu jako hybridního modelu vlivu obou právních rodin začala vznikat s příchodem britských osadníků v první polovině devatenáctého století.⁴⁹⁷ Místní soudy však nepřijaly koncept odděleného vlastnictví a britskou judikaturu, místo toho identifikovaly jako základ pro budování trustu *fideicommissum purum*.⁴⁹⁸ Vývoj jihoafrické podoby trustu v nekodifikovaném právním systému odmítajícím recepci anglosaské judikatury zpočátku ležel především na bedrech soudů.⁴⁹⁹ Ty zpočátku přistoupily k analogii s římskoprávní *tutelou* a shledaly tak povinnost správce postupovat jako *bonus et diligens paterfamilias*.⁵⁰⁰ Správce tedy nesměl trust vystavit žádnému riziku a musel se vyhnout všem nejistým investicím, což je, jak soud sám

⁴⁹⁰ *Ibid.*, s. 313-315.

⁴⁹¹ Skuhravý, s. 50.

⁴⁹² Skuhravý, s. 54, rovněž Houfek, s. 165.

⁴⁹³ Zda jde o věc movitou či nemovitou. Viz Skuhravý, s. 51.

⁴⁹⁴ Palmer, s. 19, 24-25.

⁴⁹⁵ Např. specifické doktríny v oblasti občanskoprávních deliktů (*tort law*), konkrétně možnost snížit náhradu škody v případě zavinění poškozeného (*contributory negligence*), imunita Koruny vůči odpovědnosti za své zaměstnance (*vicarious liability* – nyní však zavedena legislativa o odpovědnosti státu za škodu), *tort of nuisance* jako angloamerická obdoba práva sousedského. *Trespass* byl naopak nahrazen klasickou žalobou *actio iniuriarum*. Srov. Palmer, s. 123-126, 182-186.

⁴⁹⁶ Palmer, s. 127-131, 187-189.

⁴⁹⁷ *Ibid.*, s. 194.

⁴⁹⁸ Viz *Estate Kemp v McDonald's Trustee* 1915 AD 491.

⁴⁹⁹ DU TOIT, F., Jurisprudential milestones in the development of trust law in South Africa's mixed legal system, s. 259 (dále jen „**WOT Du Toit**“).

⁵⁰⁰ *Ibid.*, s. 261.

uznal, pozice obdobná anglosaskému stavu.⁵⁰¹ Tato cesta hledání římských analogií byla však později kritizována s tím, že nelze postavení fiduciáře srovnávat se správcem trustu, a že je potřeba na jihoafrický trust nahlížet jako na zcela specifický institut, který se stále vyvíjí.⁵⁰²

Trust byl legislativně zakotven až po mnoha letech soudního rozhodování v roce 1988.⁵⁰³ Existují dva typy trustu – první známý jako tzv. „vlastnický trust“ je běžnější a přiznává vlastnické právo správci za určeným účelem.⁵⁰⁴ Druhý typ je odvozený od holandského *bewind* trustu.⁵⁰⁵ Vlastnické právo je zde přiznáno beneficiantovi⁵⁰⁶, majetek je ale umístěn „pod kontrolu správce“, aby ho spravoval v souladu s podmínkami trustu.⁵⁰⁷ I přes vliv soudů, legislativy a právní vědy nelze říci, že by byla podoba jihoafrického trustu ustálena, a hovoří se o několika generacích právníků, kterých bude potřeba, než místní podoba dospěje.⁵⁰⁸

2.3.5. Izrael

Nad rámec zkoumání jurisdikcí zmíněných důvodovou zprávou a pro ilustraci odlišného vývoje smíšených jurisdikcí uvádí autor příklad Izraele. Ten byl po svém vzniku po odchodu Britů z Mandátu pro Palestinu zemí se systémem *common law*.⁵⁰⁹ Knesset ale vydal v období roků 1962-1981 mnoho kodifikací kontinentálního charakteru a dobrovolně tak zvolil osud smíšeného právního systému.⁵¹⁰ Důvodem byl původ většiny prvních soudců Nejvyššího soudu a dalších vlivných právníků mladého státu. Ti pocházeli z evropských zemí a i přes své zlé zkušenosti z fašistických režimů zůstali věrni (v oblasti soukromého práva) kontinentálně-právní tradici.⁵¹¹ V oblasti veřejného práva však z podobných důvodů zůstalo zachováno *common law*, přestože původní britské právo jako externí zdroj veřejného práva bylo postupně vyměněno za

⁵⁰¹ Viz *Sackville West v Nourse* 1925 AD 516.

⁵⁰² Viz *Braun v Blan nand Botha NNO and Another* 1984 (2) SA 850 (A).

⁵⁰³ Trust Property Control Act 57 (1988), viz zejm. čl. 1 a čl. 9.

⁵⁰⁴ WOT Du Toit, s. 269.

⁵⁰⁵ *Ibid.*

⁵⁰⁶ Ten musí být vzhledem k nutnosti převodu majetku na rozdíl od vlastnického trustu již vzniklý (narozený). Srov. Skuhravý, s. 61.

⁵⁰⁷ HO, L., *Trusts: the essentials*, s. 7 (dále jen „WOT Ho“).

⁵⁰⁸ WOT Du Toit, s. 276.

⁵⁰⁹ Palmer, s. 30-31.

⁵¹⁰ *Ibid.*

⁵¹¹ *Ibid.*, s. 450.

právo americké.⁵¹²

Trust byl v Izraeli zaveden zákonem až v roce 1979. O jeho teoretické podobě se právní vědci přou – zatímco jedni odkazují na jeho původ dle common law a upřednostňují jeho interpretaci podle anglických pravidel, druzí na něj nahlíží jako na svébytný izraelský institut.⁵¹³ Trust je však z právních i společenských důvodů mnohem méně významný než v Anglii.⁵¹⁴

2.3.6. Další smíšené jurisdikce

Smíšené právní systémy *largo sensu* zahrnují i další jurisdikce, kde dochází ke střetu a míšení právních kultur. V mnoha z nich, zejména tam, kde existovala spojitost s koloniálním panstvím britské koruny, bylo nemálo místních institutů připodobňováno k britskému trustu – příkladem může být čínský a indický „trust“ či muslimský *waqf*.⁵¹⁵ Tyto původní instituty však nelze s trustem směšovat – uplatňováním britských konceptů došlo k pozměnění jejich místního kulturního a náboženského významu.⁵¹⁶

2.4. Kontinentální jurisdikce

Jak již bylo uvedeno výše, autoři NOZ pojali za předlohu českého řešení svěřenského fondu úpravu quebeckou, kterou považují – alespoň dle slov důvodové zprávy – za nejvhodnější ze srovnatelných úprav. Mezi ty však řadí pouze další zástupce smíšených právních systémů. Ani po letném rozboru příslušných úprav není jednoduché rozhodnout, zda je vybraná předloha opravdu mezi ostatními výjimečná „zachovalým charakterem kontinentálního práva“ nebo zda na volbu předlohy mohly mít vliv i např. jazykové znalosti autorů NOZ.⁵¹⁷ Především však důvodová zpráva neobsahuje odpověď na otázku, zda a jak hodnotili autoři vhodnost řešení trustu

⁵¹² Palmer, s. 452-453 popisuje nejdůležitější ústavněprávní případ *Kol Ha'am*, který v podstatě recipoval první dodatek ústavy USA (svoboda projevu atp.) a nasměroval tak izraelské veřejné právo k americké předloze. Opět zde hrálo roli americké vzdělání soudce Nejvyššího soudu Simona Agranata.

⁵¹³ Palmer, s. 466.

⁵¹⁴ *Ibid.*

⁵¹⁵ YAHAYA, N., *British colonial law and the establishment of family waqfs by Arabs in the Straits Settlements, 1860-1941*, s. 169. Viz také MARWAH, H., BOLZ, A. K., *Waqfs and trusts: a comparative study*.

⁵¹⁶ YAHAYA, N., op. cit. sub 515, s. 170.

⁵¹⁷ Profesor Eliáš hovoří údajně německy a rusky, čte latinsky, francouzsky, polsky, španělsky a portugalsky, nikoli však anglicky. Srov. NĚMEČEK, T., Karel Eliáš: O tom paragrafu jsem přemýšlel rok.

v jurisdikcích čistě kontinentálních. Následující stránky obsahují stručný popis několika takových systémů. S ohledem na okrajový význam ve vztahu k tématu práce není výčet zdaleka vyčerpávající a popis nezachází do podrobností.

2.4.1. Francie

Francie je bezesporu jednou z nejdůležitějších kontinentálních jurisdikcí, kde došlo k zakotvení institutu vycházejícího z trustu. Do francouzského občanského práva byla v roce 2007 zavedena *fiducie* a od té doby došlo k četným novelám. Základními prvky této *fiducie* je (1) převedení věci správci, (2) vznik autonomního fiduciárního vlastnictví a (3) účel *fiducie* ve prospěch beneficianta.⁵¹⁸ *Fiducie* má povahu kontraktu.⁵¹⁹ Významnou roli hraje zejména osoba zakladatele a je možné ujednat např. i to, že mu k majetku převedenému správci zůstane užívací právo.⁵²⁰ To je však vykoupeno tím, že nestačí-li k úhradě závazků *fiducie* „její“ majetek, mohou věřitelé nastoupit na majetek zakladatele (*sic!*), není-li ujednáno, že má být takto zavázán správce.⁵²¹ Toto a další omezení přinášejí na rty francouzských právních teoretiků otázku, zda je správce vlastníkem nebo spíše administrátorem (správcem)⁵²² majetku.⁵²³ Ostatně s teoretickými problémy se *fiducie* potýká od samého počátku, na kterém stál quebeckému řešení obdobný pokus o zavedení konceptu bez majitele, od čehož bylo posléze upuštěno.⁵²⁴

Na francouzské fiduciární vlastnictví je někdy nazíráno jako na vlastnictví zatížené zástavním právem, spíše jde ale o „modalitu“ či druh vlastnictví.⁵²⁵ Toto fiduciární vlastnictví vzniká za situace, kdy se vlastník (správce) stane vlastníkem proto, aby provedl nějaký úkol, po jehož splnění se věc vrátí původnímu vlastníkovu nebo jím

⁵¹⁸ WOT Emerich, s. 27.

⁵¹⁹ MALLET-BRICOUT, B., The trustee: mainspring, or only a cog, in the French *fiducie*?, s. 146 (dále jen „**WOT Mallet-Bricout**“).

⁵²⁰ Viz *ibid.*, s. 151-153.

⁵²¹ Skuhřavý, s. 84.

⁵²² Či „opatrovníkem“ majetku v případě „bankovní“ *fiducie*. Např. Pihera však o pochybnostech nehovoří a pokládá fiduciáře „bankovní“ *fiducie* za vlastníka majetku. Srov. PIHERA, V., Trust. Vybrané aspekty, s. 197 (dále jen „**Pihera – vybrané aspekty**“). Podrobně o security *fiducie* viz BARRIERE, F., The security *fiducie* in French law.

⁵²³ Palmer, s. 29-30.

⁵²⁴ Barrière hovoří o tom, že se vlastnictví jakoby kouzlem opět objevilo. BARRIERE, F., *Francie*. Přednáška. Praha: Univerzita Karlova, Právnická fakulta, Centrum právní komparatistiky, 29. 1. 2013.

⁵²⁵ WOT Emerich, s. 22.

určené osobě.⁵²⁶ Vlastnictví tedy není absolutní – uvažuje se o tom, zda jeho projevem nejsou určitá oprávnění (*legal power, le pouvoir en droit*) spíše než subjektivní právo (*subjective right, droit subjectif*).⁵²⁷ Trvání fiduciárního vlastnictví je omezeno na 99 let.⁵²⁸ Pokazuje se na to, že kontinentální právo v zásadě nemá problém s časově omezeným vlastnictvím⁵²⁹ a především pak na to, že uplynutím této doby dochází k zániku vlastnictví fiduciárního, nikoliv však vlastnictví jako takového.⁵³⁰

Francouzské právo zná více druhů *fiducie*. Může jít o nástroj správy (*fiducie-gestion*) či zajištění (*fiducie-sûreté*) – správce tedy dle toho buď dočasně spravuje majetek za určeným účelem, po jehož splnění je vydán beneficiantovi, nebo spravuje majetek jako zajištění ve prospěch věřitelů zakladatele (popř. sám sebe).⁵³¹

2.4.2. Lichtenštejnsko

První úprava mimo smíšené jurisdikce byla přijata jako institut *Treuhänderschaft* či *Salmannenrecht*, kde podstatou je správa ve prospěch třetího s účinky vůči všem.⁵³² I zde má zřízení trustu za následek izolaci trustového majetku od věřitelů správce.⁵³³ Správce je vlastníkem majetku a může s ním disponovat libovolně, omezení stanoví pouze zakladatelský instrument trustu.⁵³⁴ Lichtenštejnsko je zvláštní tím, že se jedná o fakticky jedinou kontinentální jurisdikci, která umožňuje použití jisté formy vykonstruovaného trustu a stopování.⁵³⁵

2.4.3. Import trustu pomocí MPS

Kromě přejímání vnitrostátních řešení se některé země – ať již úmyslně či živelně soudní praxí – uchýlily k akceptování cizích trustů za použití norem mezinárodního práva soukromého. Zejména Itálie je státem, ve kterém výslovná úprava trustu chybí. Jako v prvním státě kontinentální právní tradice zde vstoupila v platnost

⁵²⁶ *Ibid.*, s. 23-24.

⁵²⁷ *Ibid.*, s. 24.

⁵²⁸ *Ibid.*, s. 25.

⁵²⁹ Příkladem je např. právo duševního vlastnictví. *Ibid.*

⁵³⁰ WOT Emerich, s. 25.

⁵³¹ WOT Mallet-Bricout, s. 143.

⁵³² Pihera – vybrané aspekty, s. 197.

⁵³³ Skuhravý, s. 99.

⁵³⁴ Houfek, s. 165.

⁵³⁵ Skuhravý, s. 98-99.

Haagská úmluva⁵³⁶, což umožnilo rozsáhlé uznávání zahraničních trustů, a to i v případě, je-li jediným zahraničním prvkem trustu volba práva, podle kterého se trust řídí.⁵³⁷ Italská cesta tedy umožňuje flexibilní import anglických trustů, vzhledem k absenci zákonné úpravy je však nutné pravidla (v italštině) pojmout do zakladatelského dokumentu.⁵³⁸ Smluvním státem naopak není Belgie, která však má vlastní odpovídající kolizní normy mezinárodního práva soukromého.⁵³⁹ Taková řešení umožňují – s jistým omezením – zvolit rozhodné právo pro svůj trust, přičemž vybírat lze z jakéhokoliv systému, který trust zná.

2.4.4. Další kontinentální jurisdikce

Výčet dalších řešení by mohl pokračovat přes německý *Treuhand*, různá řešení latinskoamerická (jako je mexické, argentinské či uruguayské) až po úpravy čínské⁵⁴⁰ či ruské. Jelikož se tyto úpravy netýkají ani trustu podle common law, ani svěřenského fondu podle NOZ, bylo by jejich rozebírání mimo rámec této práce. Zájemce lze odkázat na mezinárodní komparace, popř. na práci doktora Skuhravého⁵⁴¹.

⁵³⁶ Viz dále část „Cizí prvek, mezinárodní právo soukromé“.

⁵³⁷ Skuhravý, s. 107.

⁵³⁸ Podrobněji např. LUIPOI, M., *Trusts in Italy as a living comparative law laboratory*.

⁵³⁹ Skuhravý, s. 86-88.

⁵⁴⁰ Viz např. HO, L., *The reception of trust in Asia: emerging Asian principles of trust?*.

⁵⁴¹ Skuhravý, s. 81-108.

3. Aplikační část

Výše jsme více či méně podrobně rozebrali, jaký je stav práva trustu v zemích common law, v některých jurisdikcích smíšených a v zemích kontinentální právní tradice. Určité odlišnosti či podobnosti byly pojmenovány již v předchozím textu. Nezbyvá než v této závěrečné části jednotlivá pojetí konfrontovat jako celek a zastavit se u některých otázek, které zavedení svěřenského fondu do českého právního řádu přináší.

3.1. *Lze se obejít bez trustu?*

Právník systému common law si patrně nedovede představit právní systém bez trustu, jelikož ten, jak uvádí Lepaulle⁵⁴², „provází člověka životem od kolébky po hrob“.⁵⁴³ Při pochopení způsobu, jakým funguje anglosaský trust, není složité přijmout jeho nesporné výhody. V mnoha kontinentálně-právních jurisdikcích existuje snaha více či méně podobné instituty zakotvit do právního řádu. Existuje však mnoho odpůrců, kteří v závislosti na druhu zvoleného řešení více či méně akcentují zásadní nedostatek trustu v kontinentální právní rodině. Běžně se hovoří o doktrinálním nesouladu s pojetím vlastnictví a určitá řešení přiznávající vlastnictví jedné osobě a určité právo na plnění osobě druhé nejsou přijímána jako možná.⁵⁴⁴ Proti těmto hlasům se však staví argument, že taková řešení samozřejmě očividně možná jsou: pokud to zákon stanoví.⁵⁴⁵

V praxi se absence trustu v systému nejbolestněji projevuje zejména v oblasti insolvence osob držících pro jiné peníze⁵⁴⁶ či cenné papíry (např. kolektivní investování) a dále v případě syndikátního financování. Právě pro tyto případy si kontinentální jurisdikce bez zavedeného trustu zpravidla vytváří vlastní *ad hoc* řešení, která však svou povahou či efekty trust velmi připomínají. Příkladem může být české

⁵⁴² LEPAULLE, P., An Outsider's View Point of the Nature of Trusts, s. 52-3, citováno podle SMITH, L. D., Stateless trusts, s. 89 (dále jen „**WOT Smith**“).

⁵⁴³ Ačkoliv jde jistě o institut důležitý, nelze toto brát doslovně. Pomineme-li, že významnější roli bude hrát spíše hrob než kolébka, je třeba říci, že podobný příměr může být použit v podstatě na každý obvyklejší právní institut či odvětví. Tento výrok ostatně jako nadsazený hodnotí i Smith. Srov. WOT Smith, s. 89.

⁵⁴⁴ WIBIER, R., Can a modern legal system do without trust?, s. 67 (dále jen „**WOT Wibier**“).

⁵⁴⁵ *Ibid.*

⁵⁴⁶ Typicky advokátní a notářské úschovy. Pozice věřitelů někdy může být zlepšena povinným pojištěním či odpovědností státu.

řešení podílových a investičních fondů⁵⁴⁷ a dále notářských a advokátních úschov, které není v evropském kontextu ojedinělé.⁵⁴⁸

3.2. *Kontinentální námitky a následky jejich řešení*

3.2.1. „Duální“ vlastnictví

Jak poukazuje Pihera, právníci ze zemí common law nemají příliš pochopení k pozdvižení, které trust v kontinentální kultuře vyvolává.⁵⁴⁹ Vysvětluje, že problém nezpůsobuje nastavení sociální vztahů (svěření majetku správci), ale právně-teoretické uchopení problematiky.⁵⁵⁰ Jde zejména o „věcněprávní“ (*in rem*) charakter trustu a oddělení *legal title* a *beneficial title*. Pihera poukazuje, že klasické kontinentálně-právní fideuciární instituty vždy identifikují vlastníka majetku a jiným osobám přiznávají pouze relativní práva *in personam*.⁵⁵¹ Jenže jak poukazuje Matthews⁵⁵², ani v common law nejde o žádné „dvojité vlastnictví“. Existence *beneficial title* jiné osoby k majetku nemá na třetí osoby, ani na příjemce takového majetku vliv – za předpokladu, že *svědomí* takového příjemce je „čisté“.⁵⁵³

Ve skutečnosti *beneficial title* nereprezentuje konkurenční vlastnické právo, spíše je nutné jej chápat jako určité (jiné) právo k majetku trustu.⁵⁵⁴ I kdyby však o duální vlastnictví šlo, je potřeba poukázat na skutečnost, že s podobným institutem si uměl poradit již AGBG v případech v úvodu práce zmíněných rodinných fideikomisů. Zde byla rodina jako korporace vrchním vlastníkem a užitkové vlastnictví měl dočasný držitel fideikomisu.⁵⁵⁵ Vrchního i užitkového vlastníka ABGB za vlastníka prohlašuje a

⁵⁴⁷ Viz dále část „Využití svěrenských fondů a praktické dopady“. Srov. RICHTER, T., Mezi smlouvou, vlastnictvím a korporací: právní úprava trustu v návrhu nového občanského zákoníku, s. 344 a násled. (dále jen „**Richter – pocta**“).

⁵⁴⁸ Obdobně jsou řešeny notářské úschovy nebo kolektivní investování např. v Dánsku. Srov. WOT Wibier, s. 77, 84.

⁵⁴⁹ Pihera – vybrané aspekty, s. 196.

⁵⁵⁰ *Ibid.*

⁵⁵¹ *Ibid.*, s. 197.

⁵⁵² WOT Matthews, s. 316.

⁵⁵³ Příjemce za *protiplnění* v dobré víře získává platný titul. Pokud však věděl o existenci trustu a porušení jeho podmínek, popř. získal majetek bezúplatně, může být tento majetek vystopován a vrácen zpět do trustu, jde tedy o formu reálné subrogace. Srov. WOT Matthews, s. 317-318.

⁵⁵⁴ Srov. Skuhravý, s. 129.

⁵⁵⁵ ROUČEK, F., SEDLÁČEK, J., *Komentář k československému obecnému zákoníku občanskému a občanské právo platné na Slovensku a v Podkarpatské Rusi*, citováno podle Skuhravý, s. 129.

dává jim prostředky ochrany vlastnického práva i práva dispoziční.⁵⁵⁶ Tato tradiční námitka ve vztahu k českému řešení tedy neobstojí.

3.2.2. Numerus clausus

Stranou však nelze ponechat fakt, že trustový majetek nelze postihnout při uspokojování dluhů správce a že správce je ve svém vlastnickém právu omezen právě fideuciární povahou vztahu k beneficiantovi. Zde lze shledat kontrast s tradičním kontinentálním nazíráním na vlastnictví jako na neomezené panství, které může být pouze výjimečně omezeno pomocí věcných práv k věci cizí, kterých ale existuje *numerus clausus*.⁵⁵⁷ Profesor Eliáš potvrzuje, že i NOZ vychází z této zásady, připouští však, že tuto zásadu neznají některé jiné kontinentální právní řády – francouzský a španělský – aniž by to způsobovalo obtíže.⁵⁵⁸

Richter poukazuje, že k existenci *numeri clausu* existují ekonomické důvody, zejména pokud jde o náklady monitorování dlužníka.⁵⁵⁹ Lze se však přiklonit ke Skuhravému, který celý koncept *numeri clausu* podrobuje kritice a považuje ho spíše za dílo historické náhody, než za nezměnitelné dogma.⁵⁶⁰ Celý spor je však spíše teoretický, jelikož české řešení majetku nikomu nepatřícímu nové věcné právo nezavádí.⁵⁶¹ Spíše jde o nové *mody* nabytí či pozbytí vlastnického práva, se kterými si však právní věda jistě poradí.

3.2.3. Další námitky a jejich relevance

Další námitky se veskrze točí okolo principu neomezeného právního panství vlastníka nad věcí, popř. ochrany dobré víry třetích osob – nabyvatelů z trustu – v případě uplatnění určité formy stopování.⁵⁶² Je otázkou, nakolik jsou zmiňované problémy nepřekonatelné. Jde-li o dogmata, jejichž porušením se celý systém zhroutí, nebo zda se právní věda a především praxe s výjimkami vyrovná. Doktrína nemůže být

⁵⁵⁶ *Ibid.*

⁵⁵⁷ WOT Matthews, s. 320.

⁵⁵⁸ ELIÁŠ, K. Věcná práva v NOZ část I. - držba: Příspěvek prof. Eliáše ze Semináře k novému občanskému zákoníku pro zástupce krajů.

⁵⁵⁹ Richter – pocta, s. 352.

⁵⁶⁰ Viz Skuhravý, s. 130-133.

⁵⁶¹ Opačný názor připouštějící existenci jistého věcného práva *sui genesis* popisuje s ohledem na systematické zařazení úpravy svěřenského fondu Pihera. Srov. Pihera – nejpodivnější zvíře, s. 281.

⁵⁶² Orientačně viz Skuhravý, s. 133-139.

nadřazena zákonům a – jak poznamenává Becker⁵⁶³ – demokratický zákonodárce má svobodu rozvíjet právní řád též po stránce dogmatické. Zákonodárce však – zřejmě záměrně – přijal řešení, které se konfliktu s většinou zmíněných principů vyhýbá. Co však zvolenému kontinentálnímu řešení řeknou právní dogmatici „za mořem“?

3.2.4. Pojetí jmění

Objevuje se totiž rozpor s klasickým kontinentálně-právním pojetím jmění (*patrimony*) jako jednoho a nedělitelného souboru majetku a závazků každé osoby.⁵⁶⁴ Matthews připodobňuje kontinentální pojetí jmění k tašce, do které postupně přibývají aktiva i pasiva a to včetně těch budoucích.⁵⁶⁵ V případě úmrtí tato taška přechází na dědice a to i tehdy, je-li předlužena.⁵⁶⁶ To je pro svět common law cizí.⁵⁶⁷ Obdobně pak existuje rozpor v případě bankrotu. Zatímco v zemích anglosaské právní tradice je bankrot chápán jako nástroj ekonomického růstu⁵⁶⁸ a fyzická osoba je prohlášením bankrotu a likvidací svého majetku osvobozena od všech nezajištěných dluhů a vychází do budoucna s čistým štítem, kontinentální jurisdikce zpravidla neumožňuje bankrot fyzickým osobám a ty tak za své dluhy odpovídají i majetkem, který nabudou v budoucnosti.⁵⁶⁹ Především pak kontinentálními jurisdikcemi přijatý model dvou oddělených jmění (osobního a trustového), které jsou navzájem imunní vůči pohledávkám „z druhé tašky“, nereflktuje realitu zemí common law. Tam je totiž správce osobně odpovědný za dluhy vzniklé při nakládání s majetkem trustu a pohledávky jsou vykonatelné pouze vůči jeho osobnímu majetku, nikoliv vůči majetku trustu.⁵⁷⁰ Může se samozřejmě hojit na majetku trustu, ale je to právě správce, kdo nese riziko, že takový majetek bude postačovat a bude dostatečně likvidní.⁵⁷¹ Je tedy očividné, že chápání jmění v kontinentální právní rodině je odlišné a že jeho použití v případě recepce konceptu trustu je potřeba brát s rezervou.

⁵⁶³ BECKER, R., *Die Fiducie von Québec und der Trust*, s. 308 a 314, citováno podle Pihera – nejpodivnější zvíře, s. 279.

⁵⁶⁴ Viz část „Quebec“.

⁵⁶⁵ WOT Matthews, s. 325.

⁵⁶⁶ Samozřejmě toto dědictví lze odmítnout. Srov. WOT Matthews, s. 325-326.

⁵⁶⁷ „*Insolvent estate*“ znamená pouze to, že na dědice nic nezbude, ne že musí dluhy doplatit. Srov. WOT Matthews, s. 328.

⁵⁶⁸ Protože umožňuje podnikatelům podstupovat riziko – jde o nástroj jeho externalizace.

⁵⁶⁹ WOT Matthews, s. 325.

⁵⁷⁰ *Ibid.*, s. 328.

⁵⁷¹ *Ibid.*

Setkali jsme se s různými řešeními tohoto problému, ať už jde o existenci zvláštního fiduciárního kontraktu ve francouzské *fiducii*⁵⁷² nebo využití zastoupení, příkazu apod. ze strany beneficentia jako vlastníka v případě *bewind* trustu.⁵⁷³ Matthews však žádné z těchto řešení nepovažuje za odpovídající anglickému trustu a za jediná blízká řešení považuje odvozeniny od římskoprávních institutů, jako jsou např. *fideikomisy*, *fideikomisární substituce*, *usus* a *ususfructus*.⁵⁷⁴

Je-li kontinentální zákonodárce postaven před výše popsaná omezení, je pochopitelné, že jím přijatá řešení budou mít tendenci upravit trust tak, aby vyhovoval jeho představám. Nabízí se tedy otázka, zda jsou taková řešení stále ještě slučitelná s trustem. Je však možné souhlasit s tím, že mnoho vzájemných výhrad k možnosti transplantace trustu do kontinentálních právních systémů – které zní z obou břehů Atlantického oceánu – pramení z nedorozumění a vzájemného přejímání závěrů o nemožnosti, které však ne vždy pramení z komparativního bádání.⁵⁷⁵

3.3. *Je svěřenský fond trustem?*

Ačkoliv anglický trust existuje již několik století, teprve v poslední době⁵⁷⁶ se v souvislosti s jeho přejímáním ve smíšených a kontinentálních jurisdikcích vyskytla otázka, co tvoří jeho podstatné náležitosti – tedy prvky, které jsou nezbytné, abychom mohli institut nazývat trustem.⁵⁷⁷ Pohled se liší i v závislosti na tom, zda za čistý trust považujeme pouze anglickou předlohu, nebo i jeho některé smíšené a kontinentální deriváty. Z druhého pohledu vychází i Lusina Ho⁵⁷⁸ a za základní požadavky považuje tyto čtyři níže uvedené:

⁵⁷² *Ibid.*, s. 331. Dále srov. část „Francie“.

⁵⁷³ WOT Matthews, s. 331. Dále srov. část „Republika Jižní Afrika“.

⁵⁷⁴ WOT Matthews, s. 332.

⁵⁷⁵ „*Why, then, is the opposite view held so unanimously? The simple answer is that common law scholars have not attempted a comparative study of the civil law institutions, while civil law scholars have not attempted a comparative study of trusts. Each of the two groups has taken at face value what the other propounds. Such an approach is doomed, and, indeed, has led to mutual misunderstandings.*“ LUPOI, M., *The Civil Law Trust*, s. 976 (dále jen „**Lupoi – civil law trust**“).

⁵⁷⁶ WOT Ho, s. 20.

⁵⁷⁷ Zejména trustem výslovným.

⁵⁷⁸ WOT Ho, s. 1 a násl.

3.3.1. Právní moc správce majetku zcizovat a spravovat bez souhlasu beneficianta

Common law a také většina kontinentálních jurisdikcí tento požadavek řeší přiznáním vlastnického práva správci.⁵⁷⁹ V zásadě však postačí vyloučení zásahu třetích osob a umožnění administrace trustu.⁵⁸⁰ Tato práva však nemůže správce vykonávat dle libosti, ale je omezen právem beneficianta, popř. zakladatele nebo protektora trustu.⁵⁸¹ Existenci trustu nebrání běžná skutečnost, že správce může i v rozporu s pravidly trustu platně převést majetek (např. na kupce v dobré víře).⁵⁸² Naopak vůči příjemci ve zlé víře či příjemci, který nedal *protiplnění*, má beneficiant možnost dovolat se neplatnosti takové transakce a v některých jurisdikcích může být takto převedený majetek trustu nadále imunní vůči věřitelům této třetí osoby.⁵⁸³

Vztáhneme-li toto pravidlo k úpravě svěřenského fondu, lze říci, že je – byť s některými rezervami – naplněno. Správce má plnou správu majetku a smí s majetkem činit vše, co je nutné a užitečné. Určitá omezení se vztahují k bezplatnému převádění majetku, obmyšlení mají rovněž právo požadovat, aby soud určité jednání správci zakázal. To je však spíše výrazem kontroly, než aby šlo o výraznou ingerenci obmyšleného do správy. Pokud jde o případy porušení povinností správce poškozující fond či právo obmyšlených, mohou opět obmyšlení požadovat, aby soud takové jednání prohlásil za neplatné. Chrání se dobrá víra třetích osob, to je však běžné i v zemích common law (je-li poskytnuto dostatečné protiplnění).

3.3.2. Imunita majetku trustu před dědici a věřiteli správce

Od jiných institutů soukromého práva⁵⁸⁴ se trust označuje zejména imunitou majetku v případě smrti, insolvence nebo např. rozvodu správce.⁵⁸⁵ Tento jev je označován jako insolvenční efekt.⁵⁸⁶ Kontinentální jurisdikce tento problém zpravidla

⁵⁷⁹ *Ibid.*, s. 4.

⁵⁸⁰ *Ibid.*

⁵⁸¹ *Ibid.*, s. 5.

⁵⁸² *Ibid.*

⁵⁸³ V common law typicky stopování nebo vykonstruovaný trust. Viz *ibid.*

⁵⁸⁴ Smlouva ve prospěch třetího, smlouva mandátní aj. Viz. WOT Ho, s. 8.

⁵⁸⁵ WOT Ho, s. 7.

⁵⁸⁶ Viz výše.

řeší výše popsaným systémem oddělení osobního majetku správce od majetku trustu.⁵⁸⁷ V zemích common law pak buď existují výslovná ustanovení insolvenčního práva, nebo je insolvenční správce sám postaven do pozice správce trustu.⁵⁸⁸

V českém prostředí tento problém nevzniká, protože zákon výslovně stanoví, že majetek není vlastnictvím správce (ani nikoho jiného). Takový majetek tedy ani nemůže být předmětem dědického řízení nebo vymáhání dluhů správce.

3.3.3. Právo beneficenta získat majetek trustu v závislosti na jeho pravidlech

Toto právo současně obsahuje právo požadovat vydání majetku od třetích stran, byl-li zcizen v rozporu s pravidly správy. Právo vůči správci má povahu *in personam*. Již byla uvedena některá práva v případě zcizení majetku v rozporu s pravidly správy, tedy např. možnost zneplatnění transakce a navrácení věci či kompenzace. Zpravidla je chráněna dobrá víra třetí strany.⁵⁸⁹ V některých common law jurisdikcích se umožňuje stopování, tedy možnost vindikace nejen věci, ale i jejího „produktu“. Někdy mají tyto práva tedy povahu *in rem*.⁵⁹⁰ Jinde je toto řešeno v rámci vydání bezdůvodného obohacení a jiných mechanismů,⁵⁹¹ tyto však postrádají ochranu před insolvencí příjemce. Existence efektivního mechanismu pro vynucení výše uvedených práv je považována za nutnou podmínku pro zajištění životaschopné existence trustu.⁵⁹²

S problematikou třetích osob v českém právu jsme se vypořádali výše. Jinak je právo beneficenta na plnění ve shodě se statutem výslovně uzákoněno v § 1461 NOZ, a to dokonce tak, že pro vzdání se takového práva se vyžaduje – jakkoliv nelogicky – prohlášení učiněné ve formě veřejné listiny.

3.3.4. Existence systému kontroly výkonu funkce správce beneficentem

Za nutnou podmínku existence trustu se považuje existence povinnosti správce spravovat trust čestně a v dobré víře ve prospěch jeho účelu, resp. v nejlepším zájmu

⁵⁸⁷ WOT Ho, s. 8.

⁵⁸⁸ *Ibid.* Ho uvádí za příklad britský Insolvency Act (1986).

⁵⁸⁹ WOT Ho, s. 13.

⁵⁹⁰ Alespoň *prima facie*. Srov. *ibid.*, s. 11.

⁵⁹¹ WOT Ho, s. 12-13.

⁵⁹² *Ibid.*, s. 10.

beneficientů.⁵⁹³ Dále jde o povinnost vést a zpřístupnit přesné a věrné finanční záznamy.⁵⁹⁴ V neposlední řadě však jde o odpovídající práva kontroly dodržování těchto povinností, a to zejména ze strany beneficenta, není ale vyloučeno přiznání těchto oprávnění i zakladateli či další osobě (např. protektorovi).⁵⁹⁵

První věta předešlého odstavce míří na fiduciární povahu správy. Ta jako taková není výslovně v NOZ obsažena, je však možno ji dovodit nejen ze systematiky ustanovení o správě cizího majetku a o svěřenském fondu, ale i ze základních ustanovení NOZ chránící čestné a poctivé jednání⁵⁹⁶. Požadavky na věrné informování a vedení záznamů, předložení vyúčtování a případně sestavení inventáře NOZ splňuje. Stejně tak přiznává obmyšlenému (a případně i jiným osobám) kontrolní pravomoci ve vztahu k výkonu správy.

3.3.5. Institut trustu podobný

Výše uvedená čtyři kritéria svěřenský fond naplňuje. Je však nutno znovu připomenout, že se jedná o funkční kritéria „komparativního“ pohledu. Skuhravý nabízí i pohledy další.⁵⁹⁷ Pohled „angloamerický“ představuje např. Banakas, který za nutné podmínky považuje tyto: (i) *res* trustu jako majetek oddělený od vlastního majetku zakladatele i správce (a tudíž nedostupný jejich věřitelům); (ii) správa *res* trustu ve prospěch beneficenta (či účelu); (iii) definovaný účel jiný než prospěch správce; (iv) soudní dohled nad funkcí správce; (v) právním vlastníkem *res* trustu je správce; (vi) vlastníkem podle *equity* je beneficent, který má současně právo stopování; (vii) trust může být zřízen ústně nebo může být tajný; (viii) mohou vznikat odvozené trusty *ex post facto*; (ix) trust nemůže existovat nekonečně dlouhou dobu; a (x) pouze třetí osoby, které nabyly majetek z trustu v dobré víře a za úplatu, nabývají „čistý“ titul, pokud byly porušeny podmínky trustu.⁵⁹⁸

Je vidět, že mnohá z bodů svěřenský fond nenaplňuje a ani naplňovat nemůže,

⁵⁹³ Srov. *ibid.*, s. 16-17. Zde se poukazuje na debatu ohledně otázky, zda může zakladatel takové povinnosti správce zprostit nebo dokonce nastavit pravidla správy tak, že poškozují zájmy beneficenta (např. příkazem majetek v trustu zničit).

⁵⁹⁴ WOT Ho, s. 18.

⁵⁹⁵ *Ibid.*, s. 19.

⁵⁹⁶ Srov. § 6-8 NOZ.

⁵⁹⁷ Skuhravý, s. 124-126.

⁵⁹⁸ BANAKAS, S., op. cit. sub 311, citováno podle Skuhravý, s. 124.

např. pokud jde o vlastnictví podle *equity*. Přestože autor této práce považuje prvek *equity* a její apel na spravedlivé uspořádání vztahů za stěžejní při formování angloamerického trustu, nepovažuje tento bod za vhodné kritérium pro posuzování, zda určitý institut *plní funkce* trustu. Shodně jako Skuhravý⁵⁹⁹ pochybuje o tom, že zmíněných deset bodů skutečně tvoří *condiciones sine quibus non*. Navíc pokud jde o nemožnost existence po nekonečně dlouhou dobu, není tato podmínka pravdivá ani ve vztahu k výše zmíněnému irskému příkladu reprezentující systém *common law*.

Skuhravý pak nabízí i „kontinentální pohled“, podle kterého (i) má mít správce ve vztahu k majetku a k beneficietům fiduciární pozici; (ii) dochází k oddělení osobního majetku správce a majetku v trustu; (iii) pro majetek v trustu platí princip reálné subrogace a (iv) pozice správce je „úřadem“ podléhající dohledu soudu.⁶⁰⁰ Konečně Skuhravý používá i alternativní „komparativní pohled“ k tomu, který byl předložen autorem. Podle profesora Lupoi jsou pro trust nezbytnými (i) převod práva na správce nebo jednostranná deklaráce trustu; (ii) nesmísení převedených práv a dalšího majetku správce; (iii) ztráta jakékoliv kontroly zakladatele nad majetkem; (iv) existence beneficietů nebo účelu a (v) uvalení fiduciární povinnosti na správce.⁶⁰¹ Lupoi naopak odmítá požadavek, aby měl správce „plné vlastnictví“ ke spravovanému majetku, jelikož dle něj postačí i „menší právo“ jako držba, detence či jen faktické ovládnutí věci.⁶⁰²

Je vidět, že ohledně uchopení trustu jako konceptu nepanuje přísná shoda, přesto lze pozorovat společnou linii jdoucí skrz všechny zmíněné pohledy. Jednotlivé odchylky lze považovat spíše za popis konkrétních řešení než za skutečné definující prvky. S ohledem na výše uvedené není sporu, že svěrenský fond není trustem ve smyslu *common law*. Může však obstát jako trust v širokém smyslu v rámci rodiny „trustů“ napříč světovými jurisdikcemi smíšenými a kontinentálními. Bez znalosti praktického fungování svěrenských fondů je možné pouze odhadovat, zda budou fondy naplňovat stejnou funkci, kterou splňují trusty a *jim podobné (trust-like)* instituty. Po dosavadním rozboru však lze uzavřít, že ač má svěrenský fond jisté nedostatky,

⁵⁹⁹ Skuhravý, s. 124.

⁶⁰⁰ ZIMMERMANN, R., *Legal History and Comparative Law*, citováno podle Skuhravý, s. 125.

⁶⁰¹ LUPOI, M., *Trusts: a comparative study*, s. 272, citováno podle Skuhravý, s. 125-126.

⁶⁰² Lupoi – *civil law trust*, s. 970.

předpoklady pro plnění této funkce má a lze ho považovat za trust *largo sensu*, tzn. institut *trustu podobný*.

3.4. Role soudů a judikatury

Vzhledem k tomu, že svěřenský fond je institut nový, do českého práva transplantovaný (vypůjčený), je nasnadě předpokládat, že bude způsobovat určité interpretační obtíže. Bude zajímavé sledovat, zda soudy sáhnou po judikatuře quebecké či dokonce anglické. Ačkoliv to vzhledem k vytíženosti a možná rovněž jazykové vybavenosti soudců nelze příliš očekávat, následující řádky demonstrují, proč může být někdy více než žádoucí porozumět problematice v celém původním kontextu.

Úmyslně založené trusty podle common law jsou popsány výše. Lubetsky je pro účely srovnání quebeckého a „anglického“ stavu rozdělil tak, jak znázorňuje níže uvedený diagram:

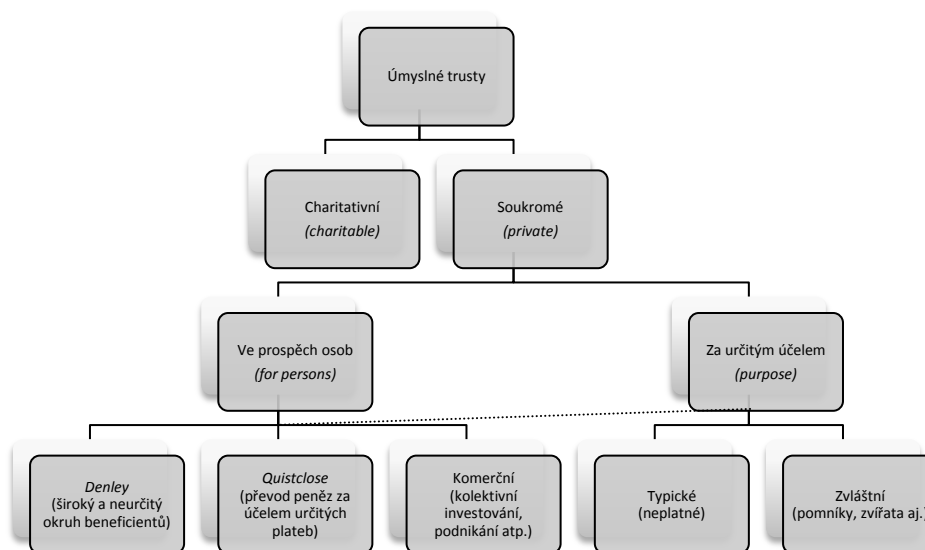

Diagram 1 – Klasifikace úmyslných trustů⁶⁰³

Z nekonečných případů trustu ve prospěch osob vybral tři zvláštní případy použití, které soudy common law podřadily do této kategorie přesto, že se jedná spíše o trusty za určitým účelem. Osoby beneficentů jsou v těchto kategoriích konstruovány poněkud uměle. Jak bylo zmíněno výše, trusty typu *Denley*⁶⁰⁴ obsahují situace, kdy je

⁶⁰³ WOT Lubetsky, s. 342. (překlad autor)

⁶⁰⁴ Viz výše část „Trust za určitým účelem“.

určitý majetek (např. pozemek) svěřen určitému účelu (např. pro odpočinek zaměstnanců), je však možné takto „oklikou“ určit okruh beneficentů (zde zaměstnanci). Trust *Quistclose*⁶⁰⁵ pak zahrnuje peníze svěřené dlužníkovi za určitým účelem; pokud ten však nelze provést, je beneficentem věřitel. Komerční trusy sice netvoří samostatnou kategorii, ale jejich běžné využívání v kolektivním investování či jako nástroj daňové optimalizace je staví na hranu mezi trusty ve prospěch osob (investorů) a trustů za určitým účelem.⁶⁰⁶

Aby mohl být trust považován za charitativní, musí být založen za účelem, který jako charitativní právo uznává.⁶⁰⁷ Na základě toho pak požívá různých výhod – např. daňové zvýhodnění, pravidlo *cy-près* a možnost nekonečné existence.⁶⁰⁸ Trusty za určitým účelem, pokud tento účel není charitativní, jsou obvykle neplatné,⁶⁰⁹ proto se soudy snaží takové trusty, je-li to možné, vykládat jako trusty ve prospěch osob – a dva uvedené případy daly jméno určitým kategoriím takových trustů.⁶¹⁰

Odlišně od NOZ⁶¹¹ zavádí CCQ druhy trustu (druhy *fiducie*) ve výrazné podobnosti s výše uvedeným rozdělením common law. Jak uvádí Lubetsky, účelem quebeckého rozdělení trustu bylo mimo jiné sjednotit pravidla se zbytkem světa (common law).⁶¹² Tak se i zde setkáváme s veřejně prospěšným čili charitativním trustem (§ 1270 CCQ, *social*), osobním trustem (§ 1267 CCQ, *personal*) zřizovaným bezplatně na podporu určité osoby a s trustem soukromým (§ 1268 – 1269, *private*), který lze dále rozdělit na kategorie, které se shodují s výše uvedenými kategoriemi common law – tj. soukromý trust na něčí památku (§ 1268 CCQ) kopíruje zvláštní trust za určitým účelem, soukromý trust k užití majetku k určitému účelu (§ 1268 CCQ, druhý případ) se dle okolností může podobat *Quistclose* i *Denley* trustu a „podnikatelský“ trust (§ 1269 CCQ) je totožný s komerčním trustem.⁶¹³ Toto rozdělení se může zdát poněkud umělé, je však důležité pamatovat na to, že určité druhy trustu jsou časově omezeny a jiné ne. Jako příklad praktického dopadu uvádí Lubetsky trust za

⁶⁰⁵ Viz výše část „Automatický výsledný trust“.

⁶⁰⁶ WOT Lubetsky, s. 343.

⁶⁰⁷ Viz výše část „Charitativní trusty“.

⁶⁰⁸ WOT Lubetsky, s. 341.

⁶⁰⁹ Viz výše „Trust za určitým účelem“.

⁶¹⁰ Více např. WOT Lubetsky, s. 341-343.

⁶¹¹ Srov. § 1449 NOZ a § 1266-1270 CCQ.

⁶¹² Srov. WOT Lubetsky, s. 352.

⁶¹³ *Ibid.*, s. 344-7.

účelem podpory vzdělávání potomků zakladatele.⁶¹⁴ Zatímco podle anglického práva by takový trust nemohl být považován za charitativní,⁶¹⁵ v Quebecu není situace vyjasněna a ani místní autoři se ohledně jeho povahy neshodnou.⁶¹⁶ Vzhledem k časovému omezení sta let lze očekávat, že první případy se před soudy objeví až za dlouhou dobu.⁶¹⁷

Z uvedeného příkladu plyne, že lze připustit jistou míru přejímání common law judikatury ve věci klasifikace trustů v Quebecu a ze stejného důvodu možná v daleké budoucnosti i v českých zemích. Vzhledem k rozsahu problematiky však nelze předpokládat podrobné seznámení obecných soudů s praxí v těchto jurisdikcích a je tedy otázkou, zda se česká judikатурní praxe bude držet trendu, nebo zda bude žít svým vlastním životem.

3.5. Využití svěřenských fondů a praktické dopady

Možnosti využití trustů, resp. svěřenských fondů vyplývají z možností, které tyto instrumenty nabízejí. Jde zejména o insolvenční efekt a s ním související ochranu majetku před věřiteli. Další výhodou je možnost správy majetku podle předem daných pravidel nebo naopak svěření určité míry diskrece správci. Umožňuje ekonomicky efektivní správu soustředěného majetku ve prospěch početné skupiny beneficentů.

Nabízí se tedy celá škála různých využití svěřenského fondu. Kromě klasického dědicko-právního využití pro zajištění rodiny a blízkých osob zůstavitele umožňuje i soustředění majetku za určitým účelem. Zde se nabízí např. analogie tzv. pozemkových spolků (*land trusts*), které v zemích common law tradičně soustřeďují pozemky zvláštní přírodní či společenské hodnoty a starají se o jejich ochranu či zpřístupnění.⁶¹⁸

Velké možnosti otevírají svěřenské fondy v oblasti podnikání. Trusty se běžně používají pro kolektivní investování a správu aktiv, je však nutné poznamenat, že již před zavedením svěřenského fondu obsahovalo české právo úpravu podílového fondu,

⁶¹⁴ *Ibid.*, s. 340.

⁶¹⁵ *Re Compton* [1945] Ch 123.

⁶¹⁶ WOT Lubetsky, s. 340.

⁶¹⁷ *Ibid.*

⁶¹⁸ Ovšem české právo pro takové případy jistě nabízí i jiné, vhodnější nástroje. Pro příklad *land trustu* viz ORÁLEK, M., HLINSKÁ, I., DVORSKÝ, M., *Pozemkové spolky: (Land trusty)*.

který bylo možné považovat za trust *sui generis*.⁶¹⁹ Současný zákon o investičních společnostech a investičních fondech obsahuje výslovná ustanovení umožňující vytváření investičních fondů jako fondů svěřenských.⁶²⁰ Dalším případem je tzv. sekuritizace, kdy je část majetku (zpravidla jeho bonitnější část, např. pohledávky) vyčleněna pro tzv. SPV (*special purpose vehicle*), které financuje jeho nákup vydáním dluhopisů za nižší úrokové míry, jelikož izoluje kreditní riziko původního vlastníka majetku.⁶²¹ SPV však může být kromě trustu i obchodní korporace.⁶²² Výhodné může být použití trustu v případě transakcí s mnohostí věřitelů (např. tzv. syndikované úvěry), kde trust funguje jako agent pro zajištění.⁶²³ Své místo může trust najít i v případě tzv. subordinace, tedy dohody věřitelů o pořadí splacení dluhu.⁶²⁴

Následující řádky obsahují základní přehled některých oblastí, do kterých svěřenský fond přinese novinky. Tento přehled si neklade za cíl podrobně rozebrat veškeré otázky, které v těchto oborech vyvstávají. Jde však o základní seznámení s problematikou, která může přinášet nejrůznější intelektuální výzvy.

3.5.1. Dědické právo

V první části práce byla vcelku lakonicky zmíněna existence svěřenského fondu *mortis causa*, který se zřizuje pořízením pro případ smrti. Půjde tedy o závět' či dědickou smlouvu (popř. dovětek), které v sobě budou muset obsahovat náležitosti statutu a současně budou muset splňovat formální požadavky na ně kladené.⁶²⁵ Majetek bude součástí pozůstalosti a jeho nabytí potvrdí soud, popř. bude do fondu převeden dědicem zatíženým odkazem.⁶²⁶ Správce bude mít tedy postavení dědice nebo odkazovníka.⁶²⁷

Uvádí se, že oproti podmínkám stanoveným v závěti umožňuje svěřenský fond flexibilnější řešení, které nepodléhá tak přísným podmínkám, a umožňuje zakladateli zamezit dědicům v neuváženém nakládání s majetkem, na který celý život těžce

⁶¹⁹ Richter – pocta, s. 344 -346.

⁶²⁰ Srov. § 148 a násl. zákona č. 240/2013 Sb., o investičních společnostech a investičních fondech.

⁶²¹ Viz Richter – pocta, s. 346-347.

⁶²² Viz *ibid.*

⁶²³ Viz *ibid.*, s. 347-349.

⁶²⁴ Viz Skuhřavý, s. 116-118.

⁶²⁵ Komentář, s. 1190.

⁶²⁶ *Ibid.*, s. 1187.

⁶²⁷ *Ibid.*, s. 1190.

pracoval.⁶²⁸ S tím lze souhlasit, je však nutné poznamenat, že NOZ i jinde přináší značné rozšíření nástrojů zůstavitele, aby mohl prosadit svoji vůli. Kromě reformulace pojetí odkazu a nově umožněných podmínek a příkazů je zajisté v tomto duchu nutné pozitivně hodnotit znovuzavedení svěřenského nástupnictví do českého dědického práva.

V kontextu popisované úpravy trustů dle common law lze souhlasit se závěrem⁶²⁹, že nová česká úprava dědického práva konverguje (byť patrně neúmyslně) ke stavu v zemích common law a tamějšímu širokému pojetí testovací autonomie. Problémem se však může stát institut v zemích common law (a bohužel i v Quebecu⁶³⁰) neznámý – tedy institut nepominutelného dědice.⁶³¹ Výslovná ustanovení o vztahu svěřenského fondu *mortis causa* a dědického práva chybějí. Není však pochyb o tom, že zřizovací instrument musí respektovat ustanovení o povinném dílu a to zřejmě i v případě, kdy by zůstavitel zamýšlel zřídit svěřenský fond ohledně veškerého svého majetku ve prospěch nepominutelného dědice.⁶³² Předně proto, že povinný díl může být zůstaven jen v podobě dědického podílu nebo odkazu a především musí být zcela nezatížen⁶³³, ale také proto, že samotným vytvořením fondu se nepominutelnému dědici ničeho nezůstavuje⁶³⁴, a tak se dědic dle názoru autora nemůže při použití § 1644 odst. 3 NOZ ani rozhodnout pro přijetí takto omezeného „dědictví“ namísto povinného dílu. Situaci dále komplikuje požadavek nezatížené čtvrtiny dědictví v případě použití dědické smlouvy či odkazu.⁶³⁵ Je tedy zřejmé, že zřízení testamentárního svěřenského fondu není zdaleka tak jednoduché, jak se může na první pohled zdát.

3.5.2. **Insolvence a exekuce**

Dalším významným oborem, do kterého se existence svěřenských fondů

⁶²⁸ PAVELKA, J., op. cit. sub 117, s. 11.

⁶²⁹ KUNC, B., LYČKA, M., Právní úprava závětí dle nového občanského zákoníku: Posun směrem ke common law a jeho účelovosti?, s. 681.

⁶³⁰ PIHERA, V., HAVEL, B., *Czech Republic*. Přednáška. Praha: Univerzita Karlova, Právnická fakulta, Centrum právní komparatistiky, 29. 1. 2013.

⁶³¹ O problému nejen ve vztahu k *offshore* trustu viz DUCKWORTH, A. G. D., *The Trust Offshore*, s. 900-909.

⁶³² Srov. § 1492 a § 1642 NOZ.

⁶³³ Srov. § 1644 odst. 1 NOZ.

⁶³⁴ Vzniká oddělené jmění bez vlastníka a dědic může vlastnictví k tomuto jmění či jeho částem nabýt až dle podmínek svěřenského fondu, popř. rozhodnutím správce.

⁶³⁵ § 1585 odst. 1 a § 1598 NOZ.

promítne, je insolvenční právo.⁶³⁶ Lepaulle poznamenává, že historii trustu z velké části tvoří boj proti věřitelům.⁶³⁷ Upozorňuje se na možnost využití či zneužití fondu jako „prevence proti insolvenci“.⁶³⁸ Je však na místě oddělit situace, kdy je zakladatel insolventní (popř. k insolvenci směřuje) a svým jednáním poškozuje věřitele, od situací, kdy zcela solventní člověk vyčlení majetek a až následně za dlouhou dobu dojde k úpadku.

Common law se s první situací vypořádává relativní neplatností převodu majetku provedeného v určitém čase před bankrotem, aniž by byl dlužník schopen plnit své závazky i bez převáděného majetku.⁶³⁹ Komentář k NOZ připouští možnou relativní neúčinnost zakladatelského právního jednání⁶⁴⁰, tím spíše pak mohou být relativně neúčinná ta jednání, která k újmě věřitelů převádí majetek do již vzniklého fondu. NOZ pak zavádí solidární odpovědnost správce, zakladatele či obmyšleného v případě činů sledujících poškození věřitelů zakladatele.⁶⁴¹ Poškozování věřitelů může mít samozřejmě i trestněprávní následky.⁶⁴²

Druhá situace je však žádoucím důsledkem insolventního efektu, který má chránit majetek trustu a jeho ekonomické určení. Před dojmem falešného bohatství by měl věřitele v případě nemovitostí ochránit zápis v katastru nemovitostí. V ostatních případech je situace složitější, příliš se však neliší od jiných „pastí“, na které si musí dát věřitel při vyhodnocování solventnosti partnera pozor.⁶⁴³ Vyčlenění majetku za účelem jeho ochrany před hypotetickými budoucími věřiteli s předstihem delším, než jsou lhůty odpůrčího práva, však nelze podle NOZ zřejmě nic vytknout.

Do procesních předpisů se existence svěřenských fondů příliš nepromítla, což

⁶³⁶ Ostatně postavení insolvenčního správce je v jistých ohledech podobné postavení správci svěřenskému a ne nadarmo je obdobná funkce v zemích common law nazývána *trustee in bankruptcy*.

⁶³⁷ Poznamenává to však v kontextu s tím, že nyní trust často slouží naopak na ochranu věřitelů, a to s poukazem na využití trustu pro zajištění dluhů s mnohostí věřitelů či pro zřízení seniorních a juniorních pořadí věřitelů. Srov. LEPAULLE, P., *Civil Law Substitutes for Trusts*, s. 1144-1145.

⁶³⁸ Např. EPPINGER, A., KOLÁŘOVÁ, A., Příležitost, jejíž potenciál ukáže až praxe: Trusty v českém pojetí, s. 16.

⁶³⁹ Srov. sub 317.

⁶⁴⁰ Komentář, s. 1187. Obecně viz také např. LEBEDA, M., *Relativní neúčinnost v novém občanském zákoníku*.

⁶⁴¹ Srov. § 1467 NOZ.

⁶⁴² Např. trestný čin poškození věřitele, srov. § 222 odst. 1 písm. a) TZ.

⁶⁴³ Např. majetek v držbě partnera může ve skutečnosti být vlastnictvím leasingové společnosti, zaměstnavatele, dětí, rodičů, jiné právnické osoby atp.

bude jistě testem interpretačních dovedností mnoha zúčastněných. Náleží-li do majetkové podstaty podle IZ vše, co k určitému okamžiku dlužníkovi patřilo⁶⁴⁴, pak nepochybně nemůže do podstaty patřit věc, která nepatří nikomu. OSŘ sice poněkud nadbytečně stanoví, že výkonu rozhodnutí, kterým je poskytován majetek svěřenského fondu, nepodléhá majetek správce,⁶⁴⁵ nikde ale výslovně nereflektuje fakt, že tomu tak nemá být ani naopak. Pokud by byl majetek fondu postižen při výkonu rozhodnutí nikoliv proti svěřenskému fondu⁶⁴⁶, měl by se správce excindační žalobou podle § 267 OSŘ domáhat vyloučení z výkonu rozhodnutí. Pikantním předpokladem žaloby je v kontextu „nikým nevlastněného“ svěřenského fondu ovšem „právo k majetku, které nepřipouští výkon rozhodnutí“. Za to by sice šlo považovat např. právo obmyšleného požadovat z fondu plnění ve shodě se statutem⁶⁴⁷, daleko elegantnější by však bylo, kdyby existenci svěřenských fondů a jejich zvláštní status procesní předpisy reflektovaly výslovně.

3.5.3. Daňové konsekvence, daňová optimalizace

Trusty mají pověst snadného využití jako nástroj daňové optimalizace.⁶⁴⁸ Toto využití umožňuje zejména mírný režim zdanění, který ale v českém prostředí zákonodárce nezavedl.⁶⁴⁹ Samotné vyčlenění majetku do fondu není předmětem daně⁶⁵⁰, pokud jde ale o úplatný převod nemovitosti, daní se tento převod běžnou sazbou 4 %.⁶⁵¹ Zisk svěřenského fondu se pak daní stejně jako zisk právnické osoby devatenáctiprocentní sazbou.⁶⁵² Vyplácení plnění obmyšlenému je pak považováno za příjem zdanitelný běžnou sazbou daně z příjmu fyzické (popř. právnické) osoby.⁶⁵³ Pokud nejde o výplatu zisku, ale majetku do fondu vyčleněného pořízením pro případ smrti, je taková výplata od daně osvobozena.⁶⁵⁴ Stejně tak se nedaní výplata majetku

⁶⁴⁴ Srov. § 205 IZ.

⁶⁴⁵ Srov. § 267b odst. 2 OSŘ.

⁶⁴⁶ Typicky proti správci, což může být běžná situace.

⁶⁴⁷ § 1461 odst. 1 NOZ.

⁶⁴⁸ Správce diskrečního trustu má tak např. možnost rozhodnout o výši konkrétního plnění pro určité období tak, aby to bylo pro daňovou povinnost beneficianta nejvýhodnější.

⁶⁴⁹ Viz NEDOMA, J., MATUŠTÍK, R., Svěřenské fondy budou své zisky danit podobně jako právnické osoby.

⁶⁵⁰ § 18 odst. 2 písm. e) DP.

⁶⁵¹ § 2 odst. 1, § 3 písm. a), § 26 zákonného opatření senátu č. 340/2013 Sb., o dani z nabytí nemovitých věcí.

⁶⁵² § 17 odst. 1 písm. f) a § 21 DP.

⁶⁵³ U fyzické osoby 15 %. Srov. § 10 odst. 1 písm. m) a § 16 DP.

⁶⁵⁴ Viz § 4a písm. b) a § 19b odst. 2 písm. a) DP.

bezplatně vyčleněného do fondu osobou, která k obmyšlenému má vztah spolužijící osoby nebo příbuzného.⁶⁵⁵ Zdá se však, že veřejná pokladna existencí svěřenských fondů trpět nebude a o vhodný nástroj daňové optimalizace nepůjde.

3.5.4. Daňové úniky a jiná nebezpečí

Hranice mezi daňovou optimalizací a daňovými úniky je velmi tenká. Nelze zastírat, že trusty mohou pro svou poměrně nízkou transparentnost lákat ty, jejichž cílem je nelegální či eticky pochybná činnost. Obzvláště špatnou pověst mají především tzv. *offshore trusty*, které sídlí v daňových rájích a podobných – zpravidla ostrovních – jurisdikcích.⁶⁵⁶ Např. publikace zaměřující se na problematiku boje s praním špinavých peněz v daňových rájích upozorňuje na nebezpečí trustů a jejich zakotvení v daných zemích řadí do své multikriteriální analýzy jako významný faktor vedle nízkého zdanění, jednoduchého zakládání obchodních společností atp., přičemž mezi nejproblematictější země v Evropě řadí hned za Gibraltarem Lichtenštejnsko, stejně jako např. ostrovní státy Jersey a Guernsey.⁶⁵⁷ Klasický angloamerický trust však má proti podvodné činnosti silné nástroje, hlavním je především jeho provázanost s *equity* a jejími zásadami. Zjevné zneužití práva – byť formálně nenapadnutelné – nepoživá ochrany soudní moci.⁶⁵⁸

Česká úprava svěřenských fondů do jisté míry umožňuje využití např. k anonymizaci vlastnické struktury společnosti držením jejich akcií.⁶⁵⁹ Samotnou snahu o skrytí vlastníků však nelze považovat za patologický jev. ZOK zavedená nutnost zaknihování či imobilizace akcií na majitele a požadavek statutu ve formě notářského zápisu umožňují příslušným orgánům – zpravidla však až *ex post* – dohledat „skutečné vlastníky“. Svěřenský fond tedy nepřináší nová nepřekonatelná nebezpečí. Lze souhlasit s tím, že rozhodně není tak neprůstředný a případným nepoctivcům se nabízejí jiné a

⁶⁵⁵ § 10 odst. 3 písm. d) DP.

⁶⁵⁶ Více o *offshore* např. DUCKWORTH, A. G. D., op. cit. sub 631 nebo BROWNBILL, D., The Role of Offshore Jurisdictions in the Development of the International Trust.

⁶⁵⁷ FRANCOUZSKÁ PLATFORMA PRO PROBLEMATIKU DAŇOVÝCH A PRÁVNÍCH RÁJŮ. *Právní a daňové ráje: zastavme skandál*, s. 32-35.

⁶⁵⁸ A etablované země common law či vyspělé smíšené jurisdikce s trustem jako právní a daňové ráje označovány nejsou.

⁶⁵⁹ PAVELKA, J., op. cit. sub 117, s. 12.

lepší nástroje.⁶⁶⁰ Třeba v *offshore* jurisdikcích.

3.5.5. Cizí prvek, mezinárodní právo soukromé

Postavení trustů s cizím prvkem upravuje ZMPS a řídí se právem určeným zakladatelem, popř. právem státu, s nímž nejužší souvisí.⁶⁶¹ Mezi kritiky české úpravy zaznívá názor, že český zákonodárce měl spíše než přejímání quebecké úpravy zvolit v druhé části práce popsanou italskou cestu, která by umožňovala po ratifikaci Haagské úmluvy přejímat pro každý trust *ad hoc* úpravu z libovolných jurisdikcí.⁶⁶² Haagská úmluva umožňuje zakladateli určit rozhodné právo⁶⁶³ a v mezinárodním právu soukromém tak jde o jeden z mála případů určení rozhodného práva jednostranným úkonem.⁶⁶⁴ Smluvní státy však nemají povinnost takové cizí právo uznat, pokud má trust ve skutečnosti nejužší vztah ke státu, který trust ve svém právním řádu zakotven nemá.⁶⁶⁵ Právě v Itálii, která vlastní trust nezná, toho však soudy příliš nevyužívají a umožňují existenci v zásadě italských trustů, které se však řídí cizím právem.⁶⁶⁶

Jak se ukazuje, není však ratifikace Haagské úmluvy k něčemu takovému nezbytná. Ačkoliv je Kanada smluvním státem, úmluva se uplatní jen v některých provinciích, mezi kterými Quebec chybí.⁶⁶⁷ CCQ však – téměř shodně jako citované ustanovení ZMPS – připouští, aby zakladatel zvolil rozhodné právo.⁶⁶⁸ To vede i v Quebecu k uznávání trustů „quebeckého majetku“ řízených cizím právem.⁶⁶⁹

O Haagské úmluvě by se dala napsat obsáhlá monografie⁶⁷⁰ a její rozbor, stejně jako podrobnější zkoumání trustů s cizím prvkem, je nad možnosti této už beztak

⁶⁶⁰ KRETKOVÁ, M., Svěřenský fond, výhodný nástroj pro praní špinavých peněz a daňových úniků?.

⁶⁶¹ Viz § 73 ZMPS.

⁶⁶² Např. ČELADNÍK, F., Svěřenský fond jako výsledek českého pokusu o právní transplantaci trustu: Zklamání jako dítě očekávání? Vybraná zákonná ustanovení z pohledu zahraničního právníka.

⁶⁶³ Srov. čl. 6 Haagské úmluvy.

⁶⁶⁴ BĚLOHLÁVEK, A., Trust jako institut (ne)známý z pohledu mezinárodního práva, s. 185.

⁶⁶⁵ Srov. čl. 13 Haagské úmluvy.

⁶⁶⁶ WOT Smith, s. 972 a násl.

⁶⁶⁷ Viz Status table: 30: Convention of 1 July 1985 on the Law Applicable to Trusts and on their Recognition. *Hague conference on private international law: The world organisation for cross-border co-operation in civil and commercial matters* [online]. [cit. 2014-02-28]. Dostupné z: http://www.hcch.net/index_en.php?act=conventions.status&cid=59 a Declarations Reservations. *Hague conference on private international law: The world organisation for cross-border co-operation in civil and commercial matters* [online]. [cit. 2014-02-28]. Dostupné z: http://www.hcch.net/index_en.php?act=status.comment&csid=702&disp=resdn

⁶⁶⁸ Srov. čl. 3107 CCQ.

⁶⁶⁹ WOT Smith, s. 95.

⁶⁷⁰ Např. HARRIS, J., *The Hague Trusts Convention: scope, application, and preliminary issues*.

dlouhé práce. Vzhledem k tomu, že mezinárodní právo soukromé (a Haagská úmluva zejména) má unikátní dopady⁶⁷¹ na vývoj vztahů mezi trustem podle common law a světem kontinentální právní tradice, ho však autor nemohl nechat bez povšimnutí.

⁶⁷¹ Viz např. DYER, A., *International Recognition and Adaptation of Trusts: The Influence of the Hague Convention*.

Závěr

Tato práce v první části popsala, jak zákonodárce do jisté míry navrátil do českého platného práva instrument, který má plnit funkce, které historicky na českém území (ne zcela úspěšně) plnily fideikomisy a instituty jim podobné. Patrně s ohledem na požadavky moderní společnosti na zachovávání rodinného majetku a jeho správu, ale i v souvislosti se stále důležitější rolí různých veřejně prospěšných iniciativ a zájmů, přejal do českého práva institut v podobě inspirované angloamerickým trustem. Vzhledem k odlišnostem právní rodiny common law se rozhodl za svůj vzor přijmout smíšenou jurisdikci kanadského Quebecu. Tato recepce s sebou přinesla několik kontroverzních otázek týkajících se např. právní osobnosti svěřenského fondu. Ty byly rozebrány v rámci popisu nové české úpravy. Jejich definitivní rozuzlení však přinesou až soudy za delší dobu, popř. zákonodárce v rámci očekávatelné zpřesňující novely nového kodexu.

Aby bylo možné tento koncept plně pochopit a zhodnotit výhody či nevýhody nového institutu svěřenského fondu, bylo potřeba zaměřit se na quebeckou předlohu a především na klasický trust zemí common law, což učinila druhá část této práce. Ta nabídla oproti obvyklému lakonickému popisu trustu podrobnější náhled na jeho fungování, rozdělení jeho jednotlivých druhů a judikaturní vývoj, zejména v irském a anglickém prostředí. Pozornost byla věnována systému *equity* jako prameni, ze kterého vyvěralo a stále vyvěrá soudní formování trustu. Práce následně mapovala expanzi trustu do smíšených a kontinentálních jurisdikcí, která má za následek celou plejádu rozličných řešení trustu, pojetí vlastnictví a vztahů interních i externích.

Původní common law trust urazil z rodné Anglie dalekou cestu do koloniální Kanady, aby se v provincii Quebec střetl s kontinentální právní kulturou. Tak byla zplozena *fiducie*, která se jako svěřenský fond vrací zpět do Evropy k nám. Práce ve třetí části hodnotí výsledek této cesty kolem světa a dochází k závěru, že ač svěřenský fond již nemá charakter svých předků common law, ob stojí v rodině ostatních potomků tohoto sblížování smíšených a kontinentálních jurisdikcí s common law trustem jako *institut trustu podobný*.

Práce následně nastiňuje některé výzvy, které nejen právní teoretiky, ale

především soudce a nejspíš i zákonodárce v budoucnu ve vztahu ke svěřenským fondům čekají. Patří mezi ně vztah svěřenských fondů a nepominutelných dědiců, otázky daňové a procesní a v neposlední řadě problematika cizích trustů a fondů s mezinárodním prvkem, což je oblast mezinárodního práva soukromého, kde se common law a kontinentální právní rodina nevyhnutelně snoubí.

V úvodu této práce zvolil autor *motto*, které ilustruje věčnou snahu zatřídít cokoliiv – včetně trustu – do určitého předem nalinkovaného systému. Nejtvrdějším oříškem pro domácího právního teoretika je jistě koncept odděleného jmění bez pána. Ten však byl zvolen možná patrně právě proto, aby se předešlo větším konfliktům při použití některého z řešení jiných a ještě kontroverznějších. Autor doufá, že neortodoxnost zvoleného řešení nepovede k nepřijetí institutu, který považuje za přínosný, právníkou veřejností. Odborná debata by nadále měla pokračovat nikoliv v hledání důvodů, proč trustové instituty do českého prostředí nepatří a patřit nemohou, ale naopak v hledání cest, jak lze svěřenský fond vylepšit a trustu dle common law se v mezích možných přiblížit. Za zásadní otázku do budoucna autor považuje, zda by zákon měl připustit zřízení *vykonstruovaných* svěřenských fondů rozhodnutím soudů.

Práce naznačila, co vše může trust dle common law právnímu řádu dát a co z toho umí svěřenský fond nabídnout. Bude však záležet na právnících, jak a k jakému účelu budou umět tyto možnosti využít, a to třeba i skrz použití cizí trustové judikatury jako nejen interpretační, ale i inspirační pomůcky. Až budoucnost také ukáže, jaký bude soulad mezi *law in books* a *law in action* a do jaké míry se podaří naplnit účel, který byl zavedením svěřenského fondu do českého práva sledován. Zajímavé bude jistě pozorovat, jak se prosadí korektiv spravedlnosti a dobrých mravů, který v trustech dle common law prosazuje systém *equity*, jenž je dle názoru autora hlavním důvodem jejich popularity a dlouhé tradice.

Ač je práce poměrně obsáhlá, problematika trustů a jejich pronikání do kontinentálních právních řádů je tématem, které nebude zřejmě nikdy vyčerpáno. Autor doufá, že tato práce pomůže zájemcům nahlédnout do vzrušujícího světa trustů a jejich příbuzných institutů. Stejně tak snad poskytne badatelům v oblasti svěřenských fondů podklady pro přemýšlení, ať už to povede k přijetí či odmítnutí závěrů, ke kterým autor dochází.

Seznam použité literatury a pramenů

Knižní zdroje

- ASHBURNER, Walter. *Principles of Equity*. 2. vyd. Londýn: Butterworth, 1902. Dostupné z: <https://archive.org/details/principlesequit00ashbgoog>
- BECKER, Rainer. *Die Fiducie von Québec und der Trust: ein Vergleich mit verschiedenen Modellen fiduziarischer Rechtsfiguren im Civil Law*. Tübingen: Mohr Siebeck, 2007, xxii, 507 s. Rechtsvergleichung und Rechtsvereinheitlichung. ISBN 978-316-1491-382.
- BEDNAŘÍKOVÁ, Barbora. *Svěřenské fondy: institut pro uchování a převody rodinného majetku*. Vyd. 1. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2012, xi, 181 s. Právní monografie. ISBN 978-807-3579-388.
- DAVID, René a Camille JAUFFRET-SPINOSI. *Les grands systèmes de droit contemporains*. 6. vyd. Paříž: Dalloz, 1974.
- DELANY, Hilary. *Equity and the law of trusts in Ireland*. 5th ed. Dublin: Round Hall, Thomson Reuters, 2011, 280 s. ISBN 978-185-8006-215.
- DU PLESSIS, Jacques. Comparative law and the study of mixed legal systems. ZIMMERMANN, Reinhard a Mathias REIMANN. *The Oxford handbook of comparative law*. Oxford: Oxford University Press, 2006, 477-512 a násl. ISBN 9780199296064.
- DVOŘÁK, Jan, Jiří ŠVESTKA a Michaela ZUKLÍNOVÁ. *Občanské právo hmotné*. 1. vyd. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2013, 429 s. ISBN 978-807-4783-265.
- ELIÁŠ, Karel. *Nový občanský zákoník s aktualizovanou důvodovou zprávou a rejstříkem*. 1. vyd. Ostrava: Sagit, 2012, 1119 s. ISBN 978-80-7208-922-2
- GRAZIADEI, Michaele. Law as the study of transplants and receptions. ZIMMERMANN, Reinhard a Mathias REIMANN. *The Oxford handbook of comparative law*. Oxford: Oxford University Press, 2006, 441-476. ISBN 9780199296064.
- HARRIS, Jonathan. *The Hague Trusts Convention: scope, application, and preliminary issues*. Portland: Hart Pub., 2002, xlvii, 529 p. ISBN 18-411-3110-5.
- HAYTON, David a Charles MARSHALL. *Commentary and cases on the law of trusts and equitable remedies*. 12th ed. London: Sweet, 2005. ISBN 978-042-1901-902.
- HUBÁLEK, Slavomil. *Zpovědník vrahů: příběhy zločinnů, života a smrti očima psychologa*. Praha: Daranus, 2012. ISBN 978-808-7423-356.
- JHERING, Rudolf von. *Geist des römischen Rechts*. 9. vyd. 1955.
- KINCL, Jaromír, Valentin URFUS a Michal SKŘEJPEK. *Římské právo*. 2. vyd. Praha: C.H. Beck, 1995, xxii, 386 s. Právnícké učebnice (C.H. Beck). ISBN 34-064-0082-5.
- LUPOI, Maurizio. *Trusts: a comparative study*. New York: Cambridge University Press, 2000, xxx, 400 s. ISBN 05-216-2329-4.
- MICHAELS, Ralf. The functional method of comparative law. ZIMMERMANN, Reinhard a Mathias REIMANN. *The Oxford handbook of comparative law*. Oxford: Oxford University Press, 2006, 339-382. ISBN 9780199296064.
- NEWMAN, Ralph A. *Equity and law: a Comparative Study*. New York: Oceana, 1961, 280 s.

ORÁLEK, Milan, Iva HLINSKÁ a Miroslav DVORSKÝ. *Pozemkové spolky: (Land trusty)*. Valašské Meziříčí: Český svaz ochránců přírody, 1998, 12 s. ISBN 80-254-4556-9.

PALMER, Vernon Valentine. *Mixed jurisdictions worldwide: the third legal family*. Cambridge: Cambridge University Press, 2001. ISBN 05-217-8154-X.

PIHERA, Vlastimil. Díl šestý. Správa cizího majetku. SPÁČIL, Jiří et al. *Občanský zákoník: komentář*. 1. vyd. Praha: C.H. Beck, 2013, s. 1151-1255. Velké komentáře. ISBN 9788074004995.

FRANCOUZSKÁ PLATFORMA PRO PROBLEMATIKU DAŇOVÝCH A PRÁVNÍCH RÁJŮ. *Právní a daňové ráje: zastavme skandál*. Praha: Educon, 2007, 35 s. ISBN 978-80-254-5539-5.

RADBRUCH, Gustav. *Einführung in die Rechtswissenschaft*. 12. vyd. 1969.

ROUČEK, František a Jaromír SEDLÁČEK. *Komentář k československému obecnému zákoníku občanskému a občanské právo platné na Slovensku a v Podkarpatské Rusi*. Reprint původního vydání. Praha: ASPI publishing, 2002, 1192 s. Komentáře velkých zákonů československých, Sv. 1. ISBN 80-859-6360-4.

SHERIDAN, L.A. *The law of trusts*. 12. vyd. Chichester: Law, 1993. ISBN 978-187-2328-362.

SMITH, Lionel D. *The worlds of the trust*. 1st pub. Cambridge: Cambridge University Press, 2013, s. 313-339. ISBN 9781107032439.

WATT, Gary. *Equity stirring: the story of justice beyond law*. Portland: Hart Pub., 2009, 272 s. ISBN 18-411-3846-0.

WYLIE, J.C.W. *Irish land law*. 4th ed. Haywards Heath: Tottel, 2009. ISBN 978-184-7660-817.

ZWEIGERT, Konrad a Hein KÖTZ. *Introduction to comparative law*. 3rd rev. ed. New York: Oxford University Press, 1998, xxvi, 714p. ISBN 01-982-6859-9.

Články v periodikách

BANAKAS, Stathis. Understanding Trusts: A Comparative View of Property Rights in Europe. *InDret* [online]. Barcelona, 2006, č. 1 [cit. 2014-03-26]. Dostupné z: http://www.indret.com/pdf/323_en.pdf

BĚLOHLÁVEK, Alexander. Trust jako institut (ne)známý z pohledu mezinárodního práva. *Obchodněprávní revue*. 2009, č. 7, s. 181-188.

BROWNBILL, David. The Role of Offshore Jurisdictions in the Development of the International Trust. *Vanderbilt Journal of Transnational Law*. 1999, roč. 32, č. 4, s. 953-963.

ČELADNÍK, Filip. Svěřenský fond jako výsledek českého pokusu o právní transplantaci trustu: Zklamání jako dítě očekávání? Vybraná zákonná ustanovení z pohledu zahraničního právníka. *Epravo.cz: Váš průvodce právem* [online]. 2014 [cit. 2014-04-02]. Dostupné z: <http://www.epravo.cz/top/clanky/sverensky-fond-jako-vysledek-ceskeho-pokusu-o-pravni-transplantaci-trustu-zklamani-jako-dite-ocekavani-vybrana-zakonna-ustanoveni-z-pohledu-zahranicniho-pravnika-93493.html>

DUCKWORTH, Antony G. D. The Trust Offshore. *Vanderbilt Journal of Transnational Law*. 1999, roč. 32, č. 4, s. 879-952.

- DYER, Adair. International Recognition and Adaptation of Trusts: The Influence of the Hague Convention. *Vanderbilt Journal of Transnational Law*. 1999, roč. 32, č. 4, s. 989-1020.
- ELIÁŠ, Karel. Nový občanský zákoník po schválení v Poslanecké sněmovně. *Obchodněprávní revue*. 2012, č. 1, s. 17-20.
- ELIÁŠ, Karel. Věcná práva v NOZ část I. - držba: Příspěvek prof. Eliáše ze Semináře k novému občanskému zákoníku pro zástupce krajů. *Právní prostor* [online]. 2014, [cit. 2014-03-26]. Dostupné z: <http://www.pravniprostor.cz/clanky/obcanske-pravo/vecna-prava-v-noz-cast-i-drzba>
- EPPINGER, Aleš a Anna KOLÁŘOVÁ. Příležitost, jejíž potenciál ukáže až praxe: Trusty v českém pojetí. *Právní rádce*. 2013, č. 9, s. 12-17.
- GRETTON, George L. Trusts without Equity. *The International and Comparative Law Quarterly*. 2000, roč. 49, č. 3, s. 599-620.
- HO, Lusina. The reception of trust in Asia: emerging Asian principles of trust?. *Singapore Journal of Legal Studies*. 2004, č. 1, s. 287-304.
- KRETKOVÁ, Monika. Svěřenský fond, výhodný nástroj pro praní špinavých peněz a daňových úniků?. *Epravo.cz: Váš průvodce právem* [online]. 2014 [cit. 2014-04-02]. Dostupné z: <http://www.epravo.cz/top/clanky/sverensky-fond-vyhodny-nastroj-pro-prani-spinavych-penez-a-danovych-uniku-93558.html>
- KUNC, Bohumil a Martin LYČKA. Právní úprava závětí dle nového občanského zákoníku: Posun směrem ke common law a jeho účelovosti?. *Právní rozhledy*. 2013, č. 19, s. 674-681.
- LEBEDA, Martin. Relativní neúčinnost v novém občanském zákoníku. *Právní rozhledy*. 2013, č. 6, s. 222-223.
- LEPAULLE, Pierre. An Outsider's View Point of the Nature of Trusts. *The Cornell Law Quarterly*. 1928, roč. 14, s. 52-63.
- LEPAULLE, Pierre. Civil Law Substitutes for Trusts. *The Yale Law Journal*. 1927, roč. 36, č. 8, s. 1126-1147. Dostupné z: <http://www.jstor.org/stable/789606>
- LUPOI, Maurizio. The Civil Law Trust. *Vanderbilt Journal of Transnational Law*. 1999, roč. 32, s. 967-988.
- LUPOI, Maurizio. Trusts in Italy as a living comparative law laboratory. *Trusts & Trustees*. 2013, roč. 19, č. 3-4, s. 302-308.
- MARWAH, Hisham a Anja K. BOLZ. Waqfs and trusts: a comparative study. *Trusts & Trustees*. 2009, roč. 15, č. 10, s. 811-816.
- MEE, John. Half-Secret Trusts in England and Ireland. *The Conveyancer and Property Lawyer*. 1992, s. 202-207.
- NEDOMA, Jakub a Radek MATUŠTÍK. Svěřenské fondy budou své zisky danit podobně jako právnické osoby. *Bankovnictví*. 2013, č. 10, s. 20-21. Dostupné z: http://www.weinholdlegal.com/upload/actuality/file/2425-Sverenske_fondy.pdf
- NĚMEČEK, Tomáš. Karel Eliáš: O tom paragrafu jsem přemýšlel rok. *Hospodářské noviny* [online]. 2008-06-28 [cit. 2014-04-07]. Dostupné z: <http://hn.ihned.cz/c1-25696050-o-tom-paragrafu-jsem-premyslel-rok>
- PAVELKA, Jan. Svěřenské fondy – ambiciózní institut správy cizího majetku. *Právo a rodina*. 2013, č. 10, s. 10-14.

PIHERA, Vlastimil. Nejpodivnější zvíře v lese - poznámky ke svěřenskému fondu. *Obchodněprávní revue*. 2012, č. 10, s. 278-282.

PIHERA, Vlastimil. Trust. Vybrané aspekty. *Obchodněprávní revue*. 2009, č. 7, s. 196-201.

RABAN, Přemysl. Správa cizího majetku a svěřeneckého fondu. *Obchodní právo*. 2013, č. 3, s. 82-89.

REID, Kenneth. The Idea of Mixed Legal Systems. *Tulane Law Review*. 2003, č. 78, s. 20.

Kvalifikační práce

HOUFEK, Ivan. Trusty a společnosti s variabilním kapitálem. Praha, 2012. Doktorská disertační práce. Univerzita Karlova, Právnická fakulta. Vedoucí práce prof. JUDr. Stanislava Černá, CSc.

SKUHRAVÝ, Jan. Institut trustu v českém právu. Praha, 2010. Doktorská disertační práce. Vysoká škola ekonomická v Praze. Vedoucí práce doc. JUDr. Michal Spirit, PhD.

Příspěvky ve sbornících

BARRIERE, Francois. The security *fiducie* in French law. In: SMITH, Lionel D. *The worlds of the trust*. 1st pub. Cambridge: Cambridge University Press, 2013, s. 101-140. ISBN 9781107032439.

CANTIN CUMYN, Madeleine. La fiducie nouveau sujet de droit?. In: CAPARROS, Ernest a Jacques BEAULNE. *Mélanges Ernest Caparros*. Montréal, QC: Wilson, 2002. ISBN 2891275594.

DU TOIT, Francois. Jurisprudential milestones in the development of trust law in South Africa's mixed legal system. In: SMITH, Lionel D. *The worlds of the trust*. 1st pub. Cambridge: Cambridge University Press, 2013, s. 257-276. ISBN 9781107032439.

EMERICH, Yaëll. The civil law trust: a modality of ownership or an interlude of ownership. In: SMITH, Lionel D. *The worlds of the trust*. 1st pub. Cambridge: Cambridge University Press, 2013, s. 21-40. ISBN 9781107032439.

HAVEL, Bohumil. The Czech trust as a legal person?. In: *Trust, fiducie, treuhand in Europe and the Czech Republic*. Praha: Univerzita Karlova, Právnická fakulta, Centrum právní komparatistiky, 2013, s. 18. Dostupné z: http://old.prf.cuni.cz/detail_dm.php?id_aktualita=29283

HO, Lusina. Trusts: the essentials. In: SMITH, Lionel D. *The worlds of the trust*. 1st pub. Cambridge: Cambridge University Press, 2013, s. 1-20. ISBN 9781107032439.

JOSKOVÁ, Lucie. Trustees' duties and powers. In: *Trust, fiducie, treuhand in Europe and the Czech Republic*. Praha: Univerzita Karlova, Právnická fakulta, Centrum právní komparatistiky, 2013, s. 16-17. Dostupné z: http://old.prf.cuni.cz/detail_dm.php?id_aktualita=29283

LUBETSKY, Michael. Categorically different: unintended consequences of trust taxonomy. In: SMITH, Lionel D. *The worlds of the trust*. 1st pub. Cambridge: Cambridge University Press, 2013, s. 340-354. ISBN 9781107032439.

MALLET-BRICOUT, Blandine. The trustee: mainspring, or only a cog, in the French *fiducie*?. In: SMITH, Lionel D. *The worlds of the trust*. 1st pub. Cambridge: Cambridge University Press, 2013, s. 141-166. ISBN 9781107032439.

MATTHEWS, Paul. The compatibility of trust with the civil law notion of property. In: SMITH, Lionel D. *The worlds of the trust*. 1st pub. Cambridge: Cambridge University Press, 2013, s. 313-339. ISBN 9781107032439.

National Report for Scotland. In: HAYTON, D. J., S. C. J. J. KORTMANN a H. L. E. VERHAGEN. *Principles of European trust law*. Cambridge, Kluwer Law International, 1999. ISBN 9027150486.

RICHTER, Tomáš. Mezi smlouvou, vlastnictvím a korporací: právní úprava trustu v návrhu nového občanského zákoníku. In: *Pocta Miloši Tomsovi k 80. narozeninám*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2006, s. 334-373. ISBN 8086898814.

SMITH, Lionel D. Stateless trusts. In: SMITH, Lionel D. *The worlds of the trust*. 1st pub. Cambridge: Cambridge University Press, 2013, s. 89-100. ISBN 9781107032439.

SWADLING, William. England and Wales. In: *Trust, fiducie, treuhand in Europe and the Czech Republic*. Praha: Univerzita Karlova, Právnická fakulta, Centrum právní komparatistiky, 2013, s. 6-8. Dostupné z: http://old.prf.cuni.cz/detail_dm.php?id_aktualita=29283

TICHÝ, Luboš. Comparative Summary. In: *Trust, fiducie, treuhand in Europe and the Czech Republic*. Praha: Univerzita Karlova, Právnická fakulta, Centrum právní komparatistiky, 2013, s. 19-21. Dostupné z: http://old.prf.cuni.cz/detail_dm.php?id_aktualita=29283

URFUS, Valentin. Rodinný fideikomis v Čechách. In: *Sborník historický*. 1962. vyd. Praha: ČSAV, 1962, s. 198. sv. 9.

WIBIER, Reinout. Can a modern legal system do without trust?. In: SMITH, Lionel D. *The worlds of the trust*. 1st pub. Cambridge: Cambridge University Press, 2013, s. 67-88. ISBN 9781107032439.

YAHAYA, Nurfadzilah. British colonial law and the establishment of family *waqfs* by Arabs in the Straits Settlements, 1860-1941. In: SMITH, Lionel D. *The worlds of the trust*. 1st pub. Cambridge: Cambridge University Press, 2013, s. 167-202. ISBN 9781107032439.

Webové stránky a elektronické dokumenty

Civil Code of Québec. Zoupio [online]. Lexum [cit. 2014-04-10]. Dostupné z: <http://ccq.lexum.com/ccq/en>

ČAK - Vyhledávání advokátů a koncipientů. *Česká advokátní komora* [online]. 2014 [cit. 2014-01-23]. Dostupné z: <http://vyhledavac.cak.cz/Units/Search/Details/detailAdvokat.aspx?id=112abe62-9636-4576-bf94-390dc3d586e7>

Declarations Reservations. Hague conference on private international law: The world organisation for cross-border co-operation in civil and commercial matters [online]. [cit. 2014-02-28]. Dostupné z: http://www.hcch.net/index_en.php?act=status.comment&csid=702&disp=resdn

Důvodová zpráva k NOZ: konsolidovaná verze [online]. 2012 [cit. 2014-02-25]. Dostupné z: <http://obcanskyzakonik.justice.cz/fileadmin/Duvodova-zprava-NOZ-konsolidovana-verze.pdf>

Sněmovní tisk 362: VI. volební období. *Parlament České republiky, Poslanecká sněmovna* [online]. 2014 [cit. 2014-01-25]. Dostupné z: <http://www.psp.cz/sqw/historie.sqw?o=6&T=362>

Sněmovní tisk 5: VII. volební období. *Parlament České republiky, Poslanecká sněmovna* [online]. 2014 [cit. 2014-01-25]. Dostupné z: <http://www.psp.cz/sqw/historie.sqw?o=7&T=5>

Sněmovní tisk 835: V. volební období. *Parlament České republiky, Poslanecká sněmovna* [online]. 2014 [cit. 2014-01-25]. Dostupné z: <http://www.psp.cz/sqw/historie.sqw?o=5&T=835>

Sněmovní tisk 989: VI. volební období. *Parlament České republiky, Poslanecká sněmovna* [online]. 2014 [cit. 2014-01-25]. Dostupné z: <http://www.psp.cz/sqw/historie.sqw?o=6&T=989>

Status table: 30: Convention of 1 July 1985 on the Law Applicable to Trusts and on their Recognition. Hague conference on private international law: The world organisation for cross-border co-operation in civil and commercial matters [online]. [cit. 2014-02-28]. Dostupné z: http://www.hcch.net/index_en.php?act=conventions.status&cid=59

Stenografický zápis 19. schůze, 8. června 2011. *Parlament České republiky, Poslanecká sněmovna* [online]. 2014 [cit. 2014-01-25]. Dostupné z: <http://www.psp.cz/eknih/2010ps/stenprot/019schuz/19-2.html#83>

Stenografický zápis 25. schůze, 25. října 2011. *Parlament České republiky, Poslanecká sněmovna* [online]. 2014 [cit. 2014-01-25]. Dostupné z: <http://www.psp.cz/eknih/2010ps/stenprot/025schuz/25-1.html#56>

Stenografický zápis 30. schůze, 9. listopadu 2011. *Parlament České republiky, Poslanecká sněmovna* [online]. 2014 [cit. 2014-01-25]. Dostupné z: <http://www.psp.cz/eknih/2010ps/stenprot/030schuz/30-2.html#155>

Usnesení 6. sněmu České advokátní komory ze dne 11. října 2013. *Česká advokátní komora* [online]. 2013 [cit. 2014-01-25]. Dostupné z: <http://www.cak.cz/assets/zaverecna-usneseni-snemu-cak.pdf>

Zeměpisná jména mužská zakončená ve výslovnosti na souhlásku. ÚSTAV PRO JAZYK ČESKÝ AKADEMIE VĚD ČR, v. v. i. *Internetová jazyková příručka* [online]. [cit. 2014-02-22]. Dostupné z: <http://prirucka.ujc.cas.cz/?id=360>

Přednášky a další jiné prameny

BARRIERE, Francois. *Francie*. Přednáška. Praha: Univerzita Karlova, Právnická fakulta, Centrum právní komparatistiky, 29. 1. 2013.

HAVEL, Bohumil. *The Czech trust as a legal person?*. Přednáška. Praha: Univerzita Karlova, Právnická fakulta, Centrum právní komparatistiky, 29. 1. 2013.

Otázky Václava Moravce. Česká televize, 19. 1. 2014. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/porady/1126672097-otazky-vaclava-moravce/214411030500119>

PIHERA, Vlastimil a Bohumil HAVEL. *Czech Republic*. Přednáška. Praha: Univerzita Karlova, Právnická fakulta, Centrum právní komparatistiky, 29. 1. 2013.

PIHERA, Vlastimil. *Trust*. Přednáška. Praha: Common Law Society, 24. 10. 2012.

ZIMMERMANN, Reinhard. *Legal History and Comparative Law*. Přednáška. Lleida: University of Lleida, 25. 10. 2007.

Legislativa – česká (vč. historické)

Všeobecný občanský zákoník ze dne 1. června 1811

Zákon č. 179/1924 Sb. z. a n., o zrušení svěření

Zákon č. 141/1950 Sb., občanský zákoník

Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád

Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník
Zákon č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů
Vyhláška ministerstva spravedlnosti č. 196/2001 Sb., o odměnách a náhradách notářů, správců pozůstalosti a Notářské komory České republiky (notářský tarif)
Zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon)
Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník
Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník
Zákon č. 90/2012 Sb., o obchodních společnostech a družstvech (zákon o obchodních korporacích)
Zákon č. 91/2012 Sb., o mezinárodním právu soukromém
Zákon č. 240/2013 Sb., o investičních společnostech a investičních fondech
Zákon č. 256/2013 Sb., o katastru nemovitostí (katastrální zákon)
Zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních
Zákonné opatření senátu č. 340/2013 Sb., o dani z nabytí nemovitých věcí

Legislativa – zahraniční

Statute of Uses (England) 1536
Union with Scotland (England) Act 1706
Union with England (Scotland) Act 1707
Chancery Amendment Act (UK) 1858 (Lord Cairns' Act)
Supreme Court of Judicature (UK) Act 1873
Supreme Court of Judicature (UK) Act 1875
Charities (Ireland) Act 1961
Úmluva Haagské konference z 1. července 1985 o právu rozhodném pro trusty a o jejich uznávání
Insolvency (UK) Act 1986
Bankruptcy (Ireland) Act 1988
Trust Property Control (South Africa) Act 1988
Civil Code of Quebec, S.Q. 1991, c. 64

Judikatura – zahraniční

Agnew v Belfast Banking Co. [1896] 2 IR 204
Argyll v Argyll [1967] Ch 302
Astor's Settlement Trusts [1952] Ch 534
Attorney General for Hong Kong v Reid [1994] 1 AC 324
Baddeley v IRC [1953] 1 WLR 84
Baden v Societe Generale pour Favoriser le Development du Commerce et de l'Industrie en France SA [1993] 1 WLR 509
Barclays Bank Ltd v Quistclose Investments Ltd [1970] AC 567

Blackwell v Blackwell [1929] AC 318
Boulter [1922] 1 Ch 75
Boy Scouts of Canada v Doyle (1997) 149 DLR (4th) 22
Braun v Blan nand Botha NNO and Another 1984 (2) SA 850 (A)
Clayton's case (1816) 1 Mer 572
Commissioners for Special Purposes of Income Tax v Pemsel [1891] AC 531
Computers Ltd. v First National Tricity Finance Ltd. [2007] WTLR 165
Crofton v Crofton (1913) 47 ILTR 24
Dingle v Turner [1972] AC 601
Donoghue v Stevenson [1932] SC(HL) 31
Earl of Oxford's Case (1615) 1 Ch Rep 1
Estate Kemp v McDonald's Trustee 1915 AD 491
Hummeltenburg [1923] 1 Ch 237
Hunter v Moss [1994] 1 WLR 452
Hussey v Palmer [1972] 1 WLR 1286
Industrial Development Consultants v Cooley [1972] 1 WLR 443
IRC v Broadway Cottages Trust [1955] Ch 20
Jones v Lock (1865) LR 1 Ch App 25
Keech v Sandford (1726) Sel Cal T King 61
Learoyd v Whiteley (1887) 12 App Cas 727
McGillicuddy v Joy [1959] IR 189
McPhail v Doulton [1971] AC 424.
Minister for Finance & AG v O'Brien [1949] IR 91
Mussett v Bingle [1876] WN 170
National Bank Ltd v Behan [1913] 1IR 512
Nestlé v National Westminster Bank plc [1993] 1 WLR 1260
O'Brien v Condon [1905] 1 IR 51
Oppenheim v Tobacco Securities Trust Co. Ltd [1951] AC 297
Paul v Constance [1977] 1 WLR 521
Prendiville v Prendiville [1995] 2 IRLM 578
R.F. v M.F. [1995] 2 IRLM 572
Re Beaumont [1902] 1 Ch 889
Re Borwick [1933] Ch 657
Re Boyes (1884) 26 Ch D 531
Re Brown [1898] 1 IR 423
Re Compton [1945] Ch 123
Re Cozens [1913] 2 CH 478
Re Cranston [1898] 1 IR 431

Re Craven's Estate (No. 1) [1937] Ch 423
Re Denison (1974) 42 DLR (3d) 652
Re Denley's Trust Deed [1969] 1 Ch 373
Re Doyle [1972] (High Court) unrep
Re Foord [1922] 2 Ch 519
Re Frederick Inns Ltd. [1994] 1 ILRM 387
Re Goldcorp Exchange Ltd. [1995] 1 AC 74
Re Gulbenkian's Settlements [1970] AC 508
Re Hallett's Estate (1880) 13 Ch D 696
Re Hopkins' Will Trusts [1965] Ch 669
Re Jarvis [1958] 1 WLR 815
Re Johnson (1905) 92 LT 357
Re Johnston's Will Trusts [1967] Ch 387
Re Kelly [1932] IR 255
Re Lane's Trusts (1863) 14 Ir Ch R 523
Re Lillingston [1952] All ER 184
Re London Wine Co. Ltd. [1986] PCC 121
Re Lovell [1920] 1 Ch 122
Re Lynch's Trusts [1931] IR 517
Re Maddock [1902] 2 Ch 220
Re Mulligan [1998] 1 NZLR 481
Re Printers and Transferrers Amalgamated Trades Protection Society [1899] 2 Ch 184
Re Rose [1952] Ch 499
Re Royal Kilmainham Hospital [1966] IR 451
Re Scarisbrick [1951] Ch 622
Re Shanahan Stamp Auctions [1962] IR 386
Re Sharpe (a Bankrupt) [1980] 1 WLR 219
Re Shaw [1957] 1 WLR 729
Re Trusts of Hobourn Aero Components Ltd's Air Raid Distress Fund [1946] Ch 86
Re Trusts of the Abbott Fund [1900] 2 Ch 326
Re Turton [1926] Ch 96
Re West Sussex Constabulary's Widows, Children & Benevolent (1930) Fund Trusts [1971] Ch 1
Reading v Attorney General [1951] AC 507
Regal (Hastings) Ltd v Gulliver [1967] 2 AC 134
Romaine Estate v Romaine (2001) 205 DLR (4th) 320
Roscoe v Winder [1915] 1 Ch 62
Rylands v Fletcher [1868] UKHL 1

Sackville West v Nourse 1925 AD 516
Saunders v Vautier (1841) EWHC Ch J82
Scott v Brownrigg (1881) 9 LR Ir 246
Sen v Headley [1991] Ch 425
Speight v Gaunt (1883) 9 App Cas 1
State (Quinn) v Ryan [1965] IR 70
Stileman v Ashdown (1742) 2 Atk 477
Strong v Bird (1874) LR 18 Eq 315
Taylor v Plumber (1815) 3 M & S 562
Tucker v Royal Trust Co. [1982] 1 S.C.R. 250
Tyrrel's Case (1557) 2 Dy 1555
Wilson v Wilson (1848) 1 HLC 538

Shrnutí

Cílem této práce je popsat fungování trustu v jurisdikcích common law a jeho expanzi do zemí kontinentálního práva. Práce se rovněž zaměřuje na nový institut „svěřenského fondu“ podle Nového občanského zákoníku a klade si za úkol rozebrat jeho povahu ve vztahu k trustu. Práce je rozdělena do tří hlavních částí, z nichž každá se zabývá jiným okruhem „trustových“ témat.

První část je popisná. Zabývá se historií fiduciárních vztahů v římském právu, českém středověkém právu, právu rakousko-uherském i československém, stejně jako současnou českou úpravou správy cizího majetku a svěřenského fondu. Poukazuje rovněž na některé rozpory, které nedávná rekodifikace vyvolala.

Druhá část je srovnávací. První podkapitola obsahuje úvodní poznámky týkající se srovnávání právních úprav. Druhá podkapitola popisuje povahu a funkci trustu v jurisdikcích common law a vysvětluje rozdělení trustů do jednotlivých kategorií. Třetí a čtvrtá podkapitola pak nabízejí přehled několika smíšených jurisdikcí a jurisdikcí kontinentálních a mapuje jejich přístup k trustům.

Třetí část je aplikační. Nejdříve rozebírá teoretický nesoulad mezi kontinentálním pojetím vlastnictví a jeho pojetím podle common law, stejně jako další „překážky kompatibility“ trustu v kontinentálním právním systému. Dále analyzuje, zda je svěřenský fond trustem, a dochází k závěru, že na něj může být nahlíženo jako na *institut trustu podobný*. Hlavního cíle práce, tedy charakterizovat svěřenský fond, bylo tedy dosaženo. V poslední podkapitole pak práce stručně diskutuje o výzvách, které lze očekávat ve vztahu svěřenských fondů a práva dědického, daňového, insolvenčního aj.

Závěr pak obsahuje shrnutí práce a nabízí pohled autora na budoucí vývoj svěřenských fondů. Za velmi důležité lze považovat používání cizí judikatury a případné zavedení vykonstruovaného svěřenského fondu.

Summary

The purpose of this thesis is to describe the functioning of trust in the common law jurisdictions and its expansion to the civil law countries. It also focuses on the brand new Czech institute “Svěřenský fond” (trust fund) introduced by the new Czech Civil Code and aims to analyse its nature in regard to its trust context. The thesis is composed of three chapters, each of them dealing with different set of “trust” issues.

Chapter One is descriptive. It deals with the history of fiduciary relationships in the Roman, medieval, Austro-Hungarian and Czechoslovak law as well as the current statutory provisions governing administration of property of others and trust funds in the Czech Republic. It also addresses a number of current ambiguities that have arisen from the recent re-codification.

The Second chapter is comparative. Part One includes introductory remarks concerning comparative law issues. Part Two describes the nature and functions of trust in the common law jurisdictions and explains the trust taxonomy. Parts Three and Four provide an outline of several mixed jurisdictions as well as civil law jurisdictions and maps their approach to trusts.

Chapter Three is analytical. First part examines the theoretical discrepancies in the civil law and common law notions of property along with other “incompatibilities” of trusts in civil law countries. Second part analyses whether the trust fund is a trust and reaches the conclusion that it can be viewed as a *trust-like* institute. The main aim of the thesis, to characterise the trust fund, has been reached. Final part of the chapter addresses prospective challenges concerning trust funds and Czech succession law, tax law, insolvency law etc.

The Conclusion provides a summary of the thesis and suggests future developments in the field of trust funds. Constructive trust funds and reception of foreign jurisprudence are viewed as being of crucial importance.

**Trust under Common Law versus the institute of "Svěřenský fond"
under the new Czech Civil Code**

Klíčová slova:

svěřenský fond, trust, fiducie

Keywords:

trust fund, trust, fiducie